

RAUHANRAKENTAMINEN  
SOMALIASSA JA SOMALIMAASSA

Ortodoksisesta kriittiseen liberalismiin ja realismiin teoriaan

Lassi Vasanen  
Pro gradu -tutkielma  
Valtio-oppi  
Turun yliopisto  
Toukokuu 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaan tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Politiikan tutkimuksen laitos, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

VASANEN, LASSI: Rauhankenttä Somalialla ja Somalialla: Ortodoksisesta kriittiseen liberalismiin ja realismiin teoriaan

Pro gradu -tutkielma, 118 sivua

Valtio-oppi

Toukokuu 2018

---

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan kansainvälisen rauhankentän teorian kehitystä ja tutkitaan teoreettisten suuntausten kongruenssia Somalian ja Somalialla rauhankentän tapauksissa. Teoreettisia suuntauksia jaotellaan yhtäältä liberaalin ja realistisen ja toisaalta ortodoksisen ja kriittisen koulukunnan välisenä jakolinjana. Täten tutkittavia rauhankentän teorioiden ideaalityyppejä ovat ortodoksinen liberalismi, emansipatorinen liberalismi, ortodoksinen realismi ja pragmaattinen realismi. Keskeinen tutkimusintressi on se, miten kriittisen rauhankentän vastateesi vastaa ortodoksisen rauhankentän teesiin ja toisaalta, miten hieman tuorempi realistisen rauhankentän teoria suhteutuu liberaaliin rauhankentän teoriaan.

Teorioita tutkitaan kongruenssianalyysin ja strukturoidun ja fokusoidun vertailun menetelmien avulla. Kongruenssianalyysissä teorioista muodostetaan ”testattavia” propositioneja, joita verrataan rauhankentän todellisuuden kanssa. Teoriat nähdään toisiinsa täydentävinä, ei kilpailevina, joten niiden täydelliseen todistamiseen tai falsifioimiseen ei pyritä. Sen sijaan tutkielmassa keskitytään teorioiden väliseen suhteeseen. Kongruenssianalyysin tueksi laaditaan historiallinen narratiivi, jossa kuvaillaan maiden rauhankentän kokemusta. Näiden kuvailussa painotetaan teorialähtöisiä tutkimusintressejä, jotka jakautuvat rauhankentän politiikkatoimenpiteisiin ja rauhankentän tuloksiin. Historiallisen narratiivin empiirisiä havaintoja peilataan lopuksi määriteltäviin teoreettisiin propositioneihin. Kongruenssianalyysin tuloksien validiteettia vahvistetaan tapausten välisellä vertailulla, missä tutkitaan erityisesti kongruenssin säännönmukaisuutta tapausten kesken.

Tutkielman keskeisin johtopäätelmä on se, että liberalismiin ja realismiin välinen jakolinja ei ole lopulta kovin keskeinen Somalian ja Somalialla rauhankentän teorian, vaan sen sijaan olennaisempi jakolinja kulkee ortodoksisen ja kriittisen koulukunnan välillä. Kriittisessä koulukunnassa sekä emansipatorisen liberalismiin että pragmaattisen realismiin propositioneja ovat hyvin linjassa empiiristen havaintojen kanssa, ja ne saavat siten ortodoksisesta koulukunnasta paremmin tukea. Myös ortodoksisella liberalismilla ja realismilla vaikuttaisi olevan kuitenkin rooli rauhankentän prosessin tukemisessa, mutta niiden merkitys on alisteinen kriittiselle rauhankentän teorialle. Tapauksista Somalialla on harjoitettu voittopuoleisesti ortodoksisen teorian mukaista rauhankentän politiikkaa, mikä ei ole johtanut teorian odotusarvoon rauhasta. Somalialla puolestaan on harjoitettu kriittisen teorian mukaista politiikkaa, mikä sen sijaan on johtanut pitkälti odotusarvonsa mukaiseen tulokseen. Vaikka tutkielman tulokset puhuvat suuresti määrin kriittisen koulukunnan puolesta, olisi kuitenkin liian suoraviivaista sanoa, että Somalialla pitäisi noudattaa Somalialla esimerkkiä, sillä maat eivät ole täysin yhteismitalliset. Sen sijaan Somalialla esimerkkiä voisi olla hyödyllistä soveltaa Somalian osavaltiossa, missä on havaittavissa lupaavia merkkejä rauhankentän teorian saralla.

Avainsanat: rauhankenttä, liberalismi, realismi, Somalia, Somalialla

# SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO .....	1
1.1 Tutkimusasetelma .....	2
1.2 Ontologia ja epistemologia .....	4
1.3 Metodologia .....	6
2. MITÄ ON RAUHANRAKENTAMINEN? .....	11
3. LIBERAALI RAUHANRAKENTAMINEN .....	14
3.1 Lähtökohtia .....	14
3.2 Rauhanrakentamisen sukupolvet.....	17
3.3 Liberaalin rauhanrakentamisen määrittely .....	20
3.4 Liberaalin rauhanrakentamisen propositio .....	27
4. REALISTINEN RAUHANRAKENTAMINEN .....	29
4.1 Lähtökohtia .....	29
4.2 Kohti realistista rauhanrakentamista .....	31
4.3 Realistisen rauhanrakentamisen määrittely .....	35
4.4 Realistisen rauhanrakentamisen propositio .....	44
4.5 Teoreettisia huomioita liberalismista ja realismista .....	47
5. RAUHANRAKENTAMINEN SOMALIASSA JA SOMALIMAASSA .....	52
5.1 Konteksti .....	52
5.2 Rauhanrakentaminen .....	57
6. RAUHANRAKENTAMISEN TEORIAN KONGRUENSSI .....	82
6.1 Somalia.....	82
6.2 Somalimaa.....	87
7. JOHTOPÄÄTELMÄT.....	91
LÄHDELUETTELO .....	97
LIITTEET .....	111
Liite 1: Somalian kartta .....	111
Liite 2: Somalian sisällissodan aikajana.....	112
Liite 3: Somalian rauhanrakentamisen keskeiset tapahtumat.....	116
Liite 4: Somalimaan rauhanrakentamisen keskeiset tapahtumat.....	118

# 1. JOHDANTO

Tässä pro gradu -tutkielmassa paneudutaan kansainvälisen rauhanrakentamisen teorian kehitykseen ja tutkitaan eri teoreettisten viitekehysten soveltuvuutta ja yhdenmukaisuutta (so. kongruenssia) Somalian ja Somalimaan sisällissodan ja rauhanrakentamisen tapauksien kanssa. Rauhanrakentamisen teoriaa kategorisoidaan yhtäältä liberaalin ja realistisen ja toisaalta ortodoksisen ja kriittisen välisenä jakolinjana. Keskeinen tutkimusintressi on se, miten kriittisen rauhanrakentamisen vastateesi vastaa ortodoksisen rauhanrakentamisen teesiin ja toisaalta, miten hieman tuoreempi realistisen rauhanrakentamisen teoria suhteutuu liberaaliin rauhanrakentamisen teoriaan. Teoreettinen viitekehys esitellään pian hieman tarkemmin tutkimusasetelman yhteydessä.

Tutkielma on luonteeltaan teoreettinen ja deduktiivinen, joten siinä formuloidaan ensin teoreettinen viitekehys ja sen teoreettiset propositiot, joka sitten asetetaan vastakkain empiirisen todellisuuden kanssa ja ”testataan” sen paikkaansa pitävyyttä eli kongruenssia. Metodologisesti ei siis haeta kausaalista totuutta, vaan arvioidaan teorioiden soveltuvuutta todellisuuden ymmärtämiseen tutkimalla sitä, missä määrin eri lähestymistapojen propositiot ovat käyneet toteen ja missä määrin eivät. Myöskään teorian täydelliseen todistamiseen tai falsifioimiseen ei pyritä, vaan teorioiden luonne ymmärretään toisiaan täydentävinä, ei kilpailevina (Blatter ja Haverland 2012, 145). Näin ollen kongruenssi-analyyseissä keskitytään teorioiden keskinäiseen suhteeseen ja niiden suhteellisen selitysvoinan osoittamiseen.

Teorian kongruenssia tutkitaan ensisijaisesti Somalian ja Somalimaan kansallisten rauhanrakentamisprosessien osalta, joissa puolestaan on molemmissa useampia tutkittavia instansseja. Vertailemalla useampaa tapausta voidaan etsiä säännönmukaisuutta teorioiden kongruenssissa yleisemmällä tasolla, kuin keskittymällä vain yhteen tapaukseen. Näin ollen voidaan paremmin vahvistaa ja/tai kehittää teoriaa ja niiden propositioita todellisuudesta. Tutkielman lopussa palataan teoriaan valottaen eri teoreettisten lähestymistapojen suhdetta ja vahvuutta Somalian ja Somalimaan kaltaisia rauhanrakentamisen tapauksia tutkittaessa.

Somalia ja Somalimaa ovat erinomaisia tapauksia tutkia rauhanrakentamisen teoriaa ennen kaikkea siksi, että ne ovat olleet vuoteen 1991 asti samaa valtiota ja ne jakavat

saman kielen ja kulttuurin, joten ne ovat lähtökohdiltaan hyvin samankaltaisia poliittisia kokonaisuuksia. Tästä lähtökohdasta on Przeworskin ja Teunen (1970) mukaan asianmukaista tutkia juuri tapausten välisiä eroja, ja niitä erottaa tämän tutkielman kannalta yksi keskeinen tekijä: rauhanrakentamisen politiikka. Somalian institutionaalisen kulttuurin poikkeaminen suuresti länsimaista (etenkin sen status heimoyhteiskuntana) tarjoaa mahdollisuuden tutkia juuri rauhanrakentamisen länsikeskeisen ortodoksian heikkouksia ymmärtää poikkeavaa sosiaalista todellisuutta.

## 1.1 TUTKIMUSASETELMA

Tutkielmassa esitettävät kysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Kuinka kongruentteja liberaali ja realistinen rauhanrakentamisen teoria on Somalian ja Somalimaan rauhanrakentamisen kokemuksen kanssa? Päteekö kongruenssi paremmin joidenkin teoreettisten propositioiden kohdalla kuin toisten? Mikä on teorioiden keskinäinen suhde?
2. Ilmeneekö kongruenssissa säännönmukaisuutta tapausten kesken?

Vastaamalla ensimmäiseen tutkimuskysymykseen selvitetään liberalistisen ja realistisen rauhanrakentamisen eri suuntausten soveltuvuutta tutkielman fokuksen kaltaisissa olosuhteissa ja avataan näiden välistä suhdetta. Teorioita tullaan vertaamaan sekä liberalismi–realismi-jaottelulla että ortodoksinen–kriittinen-jaottelulla, jotka voidaan hahmottaa alla olevan kuvion 1 mukaisesti pitäen kuitenkin mielessä sen, että teorioita ei tosiasiallisesti ole mahdollista kategorisoida täysin puhtasoppisesti. Teoriat nähdään kehittyvinä ja dynaamisina, jolloin siirtymä ortodoksisesta teoriasta kriittiseen on pikemmin hiljattaista siirtymää janalla kuin suuria harppauksia. Vaikka teorioiden luonteva evoluutiivinen kehityskulku on ortodoksisesta sen haastavaan kriittiseen suuntaan, on huomioitava myös näiden välillä olevan yhteyksiä, kuten tullaan huomaamaan. Kriittinen realistinen rauhanrakentamisen suuntaus todistaa tätä, sillä sitä voi pitää pikemmin ortodoksisen liberalismien kuin ortodoksisen realismien haastajaksi. Ortodoksiselle rauhanrakentamisen teoriat on ominaista formaalien ja havaittavissa olevien aspektien painottaminen kun kriittisessä teoriassa painotetaan orgaanisia prosesseja ja sosiaalista, vaikeammin havaittavissa olevaa todellisuuden sfääriä. Liberaalia ja realistista koulukuntaa erot-

taa toisistaan ennen kaikkea niiden suhde idealismiin ja empirismiin. E.H. Carrin (1946) mukaillen liberalistit tavoittelevat utopiaa, realistit keskittyvät siihen, mitä on.<sup>1</sup>



**Kuvio 1**

Kuviossa 1 esitellään teoreettiset jakolinjat, ja siten muodostuvat teoreettiset suuntaukset, jotka tullaan määrittelemään tarkemmin luvuissa 3 ja 4. Ortodoksinen liberalismismi on rauhanrakentamisen arkkimuoto, eli 1990-luvulla varsinaisesti kehittyneen kansainvälisen rauhanrakentamisen (erotuksena rauhanvälittämisestä) hallitseva oppirakennelma. Liberaali ortodoksia on hyvin pitkälti YK:n ja muiden järjestöjen politiikkatoimijoiden hiljalleen kehittämä joukko toimintaperiaatteita, kuten demokraattisten instituutioiden rakentaminen ja vapaan markkinatalouden edistäminen (Paris 2004). Kriittistä liberalismia edustaa ennen kaikkea emansipatorinen rauhanrakentamisen projekti, joka korostaa ”jokapäiväistä” todellisuutta ja alhaalta ylös -lähestymistapaa sekä yleisemminkin kriittisen koulukunnan näkemyksiä (Thiessen 2011, 118–119; Leonardsson & Rudd 2015). Ortodoksinen realismismi hahmotellaan etenkin klassisen realismin, eli tässä tutkielmassa Hobbesin (1914) ja Morgenthau (2006) reaalipoliittisen maailmankuvan varaan, jotka vastaavat melko hyvin Somalian sisällissodan kaoottista todellisuutta ja osin myös muiden toimijoiden laskelmoivia intressejä todellisen rauhanrakentamisen yli. Laajemmin ortodoksisella realismilla ymmärretään koko kylmän sodan aikainen kansainvälisten suhteiden realistinen koulukunta. Kriittinen realismismi, vaikka se tässä yhteydessä linkittyykin pikemmin rauhanrakentamisen liberaalin ortodoksian kritiikkiin, katsotaan kuitenkin teoreettisena paradigmana kumpuavan realistisesta traditiosta. Sen keskeisin esittäjä tässä yhteydessä on Chandler (2017), joka korostaa rauhanrakentamisen pragmatismia ja resilienssiä sekä emansipatorisen rauhanrakentamisen tavoin al-

---

<sup>1</sup> Kriittisellä realismilla ei viitata tällä yleisesti tarkoitettuun tieteenfilosofiseen teoriaan, vaikka ne eivät suuresti ristiriidassa tässä tapauksessa olekaan. Liberalismin ja realismin käsitteet viittaavat kansainvälisten suhteiden teoreettisiin koulukuntiin.

haalta ylös -lähestymistapaa, mutta jossa politiikkatoimenpiteiden pitää perustua kentällä vallitseviin faktoihin.

Näitä laajoja rauhanrakentamisen teoreettisia lähestymistapoja verrataan siis ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisesti tutkittavaan empiriaan sekä toisiinsa. Toisessa tutkimuskysymyksessä vertaillaan sen sijaan ensimmäisen kysymyksen tuloksia useamman empiirisen tapauksen välillä tapausten konteksti huomioiden. Tapausten välinen vertailu tuo tutkielmaan merkittävä lisän, sillä siten teorioita voidaan tutkia temaattisesti kriittisen muuttujan suhteen erilaisissa empiirissä konteksteissa siten, että tapaukset ovat muilta osin hyvin samankaltaisia. Näin voidaan vahvistaa ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksien validiteettia.

## 1.2 ONTOLOGIA JA EPISTEMOLOGIA

Jackson (2011, 37) hahmottelee metateoreettisen kehikon (kts. kuvio 2), missä hän vertaa ontologista positiota yhtäältä tutkijan ja maailman välisenä ja toisaalta tiedon ja havainnon välisenä suhteena. Näistä ensin mainitussa on kyse siitä, että pidetäänkö tutkimuskohdetta tutkijasta erillisenä todellisuutena vai katsotaanko, että tutkijan mieltä ei voida erottaa todellisuudesta. Tiedon ja havainnon välisessä suhteessa puolestaan on kyse siitä, että pidetäänkö havaittavia ilmiöitä ainoina mahdollisina tutkimusobjekteina (fenomenalismi), vai voiko myös sellaista ilmiötä tutkia, mikä ei ole suoraan havaittavissa, mutta jonka olemassaolo voidaan muutoin päätellä (transfaktualismi). Näin päädytään metateoreettisiin ideaalityyppeihin: uuspositivismiin, kriittiseen realismiin, analytismiin ja reflektiivisyyteen. Edellä esiteltyjä rauhanrakentamisen laajoja teoreettisia koulukuntia on vaikea sijoittaa Jacksonin metateoreettiseen kehikkoon, mutta ainakin yksi taipumus koulukunnissa on hahmotettavissa: ortodoksiset teoriat ovat kriittisiä lähempänä uuspositivismia. Kriittiset teoriat puolestaan antavat yleensä periksi joko tutkimussubjektin ja -objektin erottamisen vaatimuksesta, tutkimusobjektien havaintopohjaisuuden vaatimuksesta tai molemmista.

	<b>Fenomenalismi</b>	<b>Transfaktualismi</b>
<b>Tutkimuskohde on tutkijasta erillinen</b>	Uuspositivismi	Kriittinen realismi
<b>Tutkijaa ja tutkimuskohdetta ei voi erottaa</b>	Analytismi	Reflektiivisyys

**Kuvio 2.** Jacksonin (2011, 37) metateoreettinen nelikenttä.

Koska tämän tutkielman tavoitteena on havaintoihin pohjautuvien tosiasioiden analyytinen järjestäminen, ja todellisuutta tarkastellaan teoreettisten ideaalityyppien näkökulmasta, tutkielma mukautuu parhaiten Jacksonin luokittelulla analytismen viitekehykseen. Analytismen mukaan teorian niin rikas kultivoiminen, että se oikeasti vastaisi riippumattoman maailman todellisuutta, ei ole mahdollista. Mahdollisimman täydellisen todellisuuden vastaamisen sijaan teorian tehtävä on muodostaa todellisuudesta ideaalityyppi, joka järjestää todellisuuden monimutkaista kaaosta ja tekee sen ymmärrettäväksi. Keskeistä analytismissä on todellisuuden järjestäminen sellaisen teoreettisen mallin perusteella, jonka pohja ei ole todellisuuden täydellisessä esittämisessä, vaan niissä pragmaattisissa vaikutuksissa, jotka seuraavat todellisuuden järjestämistä. Analytismi ei pyri tulostensa yleistettävyyteen, mutta se tarjoaa sen sijaan loogiseen yleisyyden ajatuksen, jolla tarkoitetaan sitä, että analyytinen väite sen loogisessa muodossaan on irrallinen ja erillinen nimenomaisista empiirisistä tapauksista. Näin ollen analytistinen tutkimus ei voi tehdä yleistettäviä väitteitä, mutta se voi kehittää analyytisiä ideaalityyppejä, jotka tekevät todellisuuden ymmärrettäväksi, mutta jotka eivät kykene ennustamaan tai selittämään kausaalisesti todellisuutta. (Jackson 2011, 113–115; Waltz 1979, 8–9.) Näin ollen tämänkin tutkielman tulokset voivat tuoda teoreettiseen keskusteluun lisäarvoa siten, että tutkittavista ideaalityypeistä tulee todellisuuden ymmärtämiseksi aiempaa hyödyllisempiä.

Siirtykäämme seuraavaksi määrittelemään hieman käytännönläheisemmin tutkielman näkökulmaa ontologiaan ja epistemologiaan, joita Graef (2015, 31) pitää kahtena keskeisenä lähestymistapana tutkia jälkiliberaalia maailmaa. Näistä ontologia merkitsee Hayn (2009, 462) määritelmän mukaan joko olemisen luonteen pohdintaa hyvin abstraktilla tasolla tai tarkemmin määriteltyjen oletusten joukkoa todellisuudesta ja sen objekteista analyytisessä tutkimuksessa. Tässä tutkielmassa jälkimmäinen – kuten yleensäkin ei-filosofisissa töissä – on relevantti tapa ymmärtää ontologia. Yleisesti ottaen ontologinen positio on siis vastaus kysymykseen: ”mikä on tutkimuksen kohteena olevan poliittisen ja sosiaalisen todellisuuden luonne?” Graef (2015, 45) rakentaa ontologisen käsityksensä poliittisen tilanteen ympärille materiaalisesta näkökulmasta tilaan ja aikaan sidottuna. Tällainen poliittinen asiointi toteutuu a) jossakin paikassa, b) nimenomaisilla toimenpiteillä ja c) tietynlaisten olosuhteiden muodossa, jotka syntyvät toteutetuista toimenpiteistä. Tämä on hyvä lähtökohta käsillä olevan tutkielman ontologiakäsitykseen, sillä tutkielman näkökulma kohdistuu nimenomaan eri teorioista johdettavis-

sa oleviin politiikkatoimenpiteisiin ja niiden oletuksiin, jolloin toimintalähtöinen ontologinen käsitys palvelee hyvin tarkoitusta. Schatzkin toimintatapojen ontologiaan (*ontology of practice*) pohjaten Graef katsoo, että rauhanrakentamisprojektit, interventiot, kokeet ja ohjelmat ovat materiaalisia orgaanisten toimenpiteiden manifestaatioita (Graef 2015, 55; Schatzki 2002). Ne on organisoitu joltain tarkoitusta varten, vastaamaan johonkin ongelmaan, ylläpitämään, muuttamaan tai perustamaan jotain. Tätä taustaa vasten tämän tutkielman ontologisessa tarkastelutavassa keskitytään a) teorian proposition toivottavista toimenpiteistä ja b) teorian proposition toivottavista tai oletettavista toimenpiteiden tuloksista. Laajemmin teorioissa tulee ottaa huomioon niiden käsitys rauhan luonteesta, sillä tämä ohjaa teoriaa päätelmiin toimenpiteistä ja tuloksista. Näin ollen teorian käsitys rauhan luonteesta määrittää perustavanlaatuisesti sitä, mitä teorian perusteella voidaan ajatella erilaisista ratkaisuvaihtoehdoista rauhan saavuttamiseksi.

Epistemologialla tarkoitetaan puolestaan tiedon luonnetta, tiedon laajuutta tai sen rajoja ja väittämien luotettavuutta (Wight 2006, 231). Tieto voi olla luonteeltaan esimerkiksi universaalia tai partikulaaria, lineaarista tai ei-lineaarista, subjektiivista tai objektiivista ja realistista tai idealistista, joten epistemologiset näkemykset voivat vaihdella merkittävästi. Rauhanrakentamisen teorioita arvioitaessa hieman yksinkertaistaen voidaan sanoa, että kiinnostavin huomioitava seikka on teorian epistemologinen kunnianhimoisuus eli se, kuinka universaalia, lineaarista tai objektiivista selitystä tavoitellaan. Liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksian universalismi esimerkiksi on hyvin kunnianhimoista, jopa epäuskottavaa, ja näin ollen siihen vastauksena olevat epistemologiset näkemykset ovat pääasiassa maltillisempia tässä suhteessa. Juuri ortodoksisen liberalismien tietoteoreettiset oletukset (so. universalistinen ja lineaarinen tietoteoreettinen maailmankuva) ovat tulleet viime aikoina kritiikin kohteeksi pikemmin kuin sen ontologiset tavoitteet.

### 1.3 METODOLOGIA

#### 1.3.1 Kongruenssianalyysi

Tutkielman menetelmä jakautuu kahteen osaan: tapaustutkimukseen ja vertailuun. Tapaustutkimuksessa tukeudutaan kongruenssianalyysiin, joka on pääpiirteissään hyvinkin yksinkertainen deduktiivinen metodologinen lähestymistapa. Vaihtoehtoinen nimi käytännössä samalle menetelmälle on *pattern matching*, jonka kehitti Campbell (1975), ja jonka nimitystä käyttää esimerkiksi Lange (2013, 53) ja Mahoney (1999, 1168). Mene-

telmän sisältö eri nimitysten kesken ei juuri poikkea, joten niitä käsitellään tässä yhteydessä samana menetelmänä. Kongruenssianalyyseissä edetään pääasiassa kahdessa askeleessa: ensin johdetaan mahdollisimman täsmälliset propositiot abstraktista teoriasta, jonka jälkeen vertaillaan näiden odotusarvoja empiiristen havaintojen kanssa ja tutkitaan, missä määrin havainnot tukevat teoreettista odotusarvoa (Blatter & Haverland 2012, 146). Menetelmän deduktiivisen luonteen vuoksi se soveltuu sellaisen tutkimuksen tekemiseen, missä teoriaa on jo entuudestaan riittävästi. Lisäksi menetelmä on tarkoituksenmukainen, sillä sen avulla voidaan käsitellä tapauksia systemaattisesti ilman tutkijan syvällistä edeltävää asiantuntemusta tapauksista.

Kongruenssianalyyseissä voidaan halutessa tutkia myös kausaalisia yhteyksiä, mutta se ei ole välttämätöntä. Halutessa voidaan siis jättää tyystin huomioimatta riippumattoman ja riippuvan muuttujan yhdistävä kausaalinen mekanismi tai prosessi ja keskittyä vain evidenssin esiintymiseen. Sen avulla pystytään siis testaamaan, saavatko teoriat tukea vai eivät, mutta se ei tarjoa automaattisesti kausaalista näkemystä eri muuttujien välillä. (George & Bennett 2005, 181–182; Lange 2013 53–55.) Kausaalista selitystä ei tässä tutkielmassa tosin tavoitellakaan. Periaatteessa menetelmä ei poikkea kovin paljon deduktiivisesta hypoteesien testaamisen perusasetelmasta, mutta kongruenssin tutkiminen systematisoi ja laajentaa hypoteesien testaamista selvästi sen perusasetelmasta.

Blatter ja Haverland (2012, 145) määrittelee kaksi kongruenssianalyysein alatyyppejä: kilpailevien ja täydentävien teorioiden lähestymistavat. Näistä kilpaileva lähestymistapa edellyttää, että jonkin ilmiön selittämisessä yhden teoriassa tullessa todistetuksi oikeaksi, muiden saman ilmiön selittämiseen pyrkivien teorioiden on oltava väärässä. Tällainen asetelma on erittäin vaikea sellaisissa tutkittavissa ilmiöissä, jotka ovat luonteeltaan hyvin monimutkaisia ja monisyisiä. Rauhanrakentaminen on esimerkki tällaisesta erittäin kompleksista sosiaalisesta ilmiöstä, jossa luonnollisesti yksi teoreettinen lähestymistapa ei kykene avaamaan koko vallitsevaa todellisuutta, joten tämän tutkielman lähestymistapa on teorioiden täydentävyys toisiinsa nähden. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että teorioilla ei voisi olla jotain paremmuutta todellisuuden selittämisessä. Teoria voi olla hyvä selittämään tai tekemään ymmärrettäväksi tiettyjä osia todellisuudesta, mutta samalla olla puutteellinen toisten osien kohdalla, jotka puolestaan voivat tulla paremmin selitetyksi jonkin muun teorian näkökulmasta. Tämän vuoksi tutkielmassa keskitytään

teorioiden keskinäiseen suhteeseen ja suhteelliseen selitysvoimaan. Tätä korostaa se, että teorioissa esiintyy myös päällekkäisyyttä.

Kongruenssianalyysissä voidaan tavoitella neljää eri asiaa: 1) teorioiden jalostaminen osana paradigmaattista tutkimusta, 2) uuden teoreettisen synteessin kehittäminen paradigmojen sisällä tai välillä, 3) tietyn teorian vahvistaminen muihin nähden teoreettisessa keskustelussa tai 4) uusien teorioiden ja niiden tarpeen tunnistaminen ja esille tuominen (mt., 150). Näistä tässä tutkielmassa tavoitellaan ensisijaisesti teorian vahvistamista muihin teorioihin nähden, mutta tutkielmassa pyritään myös etenkin teorioiden jalostamiseen osana paradigmaattista tutkimusta.

Teoreettista tietoa voidaan jaotella vertikaalisesti kaikkein abstrakteimpaan tasoon, keskitasoon (välivaiheen teoria) ja konkreettisimpaan tasoon (mt., 156). Näistä ensimmäisessä operoidaan laajojen konseptien ja paradigmojen tasolla, välivaiheessa ominaisuuksien ja teoreettisten propositioiden tasolla ja konkreettisessä tasossa tarkoin määriteltyjen indikaattorien ja empiiristen ennusteiden tasolla. Ihanteellisesti kongruenssianalyysissä edettäisiin abstraktista tasosta konkreettiseen tasoon saakka, jossa muodostetaan testattavia hypoteeseja, mutta tässä tutkielmassa teoriaa ei operationalisoida mitattavien indikaattoreiden tasolle saakka, vaan tutkimuksessa operoidaan keskivaiheen teorian propositioiden tasolla. Blatter ja Haverland (mt., 165–166) esittää tälle usein esiintyvälle ratkaisulle useampia perusteluita. Ensinnäkin tutkimuksessa käytetään usein laajempia ja moninaisempia indikaattoreiden ja havaintojoukkojen kokonaisuutta tutkitessa kongruenssia, jolloin täsmällisempien indikaattoreiden asettaminen voi olla liki mahdotonta. Muuttujien moninaisuuteen ja ilmiön monimutkaisuuteen liittyen kongruenssianalyysin on oltava siinä mielessä joustavaa, että tutkittavaa empiriaa ei voida lyödä kovin vahvasti lukkoon, sillä se rajoittaisi mahdollisten relevanttien havaintojen sisällyttämistä analyysiin. Toiseksi se, että kongruenssianalyysissä ei välttämättä tavoitella kausaalista todistamista, mahdollistaa suuremman vapaamielisyyden juuri täsmällisten hypoteesien suhteen. Kun mahdollisimman pitäviä ja yksityiskohtaisia todisteita ei edes tavoitella, myöskään teorian esityksen ei ole välttämätöntä olla yhtä täsmällistä ja yksityiskohtaista. Kolmanneksi kongruenssianalyysissä abstrakteja konsepteja ei redusoida tarkoittamaan yhtä tai muutamaa havaittavissa olevaa indikaattoria. Teorioiden rikkauden säilyttäminen johtaa usein teorioiden rajojen hämärtymiseen, joka on yhtäältä

epäselvyyttä luova ongelma, mutta toisaalta teorioiden kokonaisvaltaisen ja todenmukaisen ymmärtämisen kannalta keskeinen seikka.

Kongruenssianalyysi edellyttää jonkin alustavan menetelmän, jolla järjestetään empiristä aineistoa, mihin teorioita voidaan verrata. Tässä tutkielmassa tämä tehdään historialliseen narratiiviin pohjaten eli kuvaillen tutkittavia tapauksia teorian ja tutkimuskysymysten kannalta keskeisten seikkojen osalta historiallisista lähteistä. Historiallisessa narratiivissa tulee kiinnittää erityistä huomiota ainakin aineiston lähteeseen ja sen laatuun tai luotettavuuteen. Lähteet voivat olla ensisijaisia tai toissijaisia lähteitä, joista ensisijaiset ovat tietenkin toivottavampia. Tämän tutkielman kohteesta on kuitenkin niukasti tällaisia aineistoja, joten tutkielmassa tullaan nojaamaan suurimmassa määrin toissijaisiin lähteisiin. Tähän liittyy ainakin kaksi ongelmaa: samasta ilmiöstä voi olla kilpailevia esityksiä ja toissijaisen lähteen kirjoittaja on voinut jo tulkita tutkittavaa ilmiötä. Molemmat näistä voivat johtaa virheellisiin tuloksiin, ja sen vuoksi aineiston luotettavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Olettaen että ensisijaisia lähteitä ei ole saatavilla, yksi tapa aineiston luotettavuuden ongelmaan on yksinkertaisesti olla tietoinen lähteiden mahdollisista ongelmista ja virheistä ja jatkuvasti arvioida sen validiteettia. Toiseksi tutkijan on hyvä pyrkiä löytämään narratiivin tueksi useampia lähteitä. Mikäli lähteiden välillä on ristiriita, se tulee avoimesti esittää, ja mikäli niiden välillä tehdään valinta, se tulee niin ikään avoimesti perustella. (Lange 2013, 144–146.)

Tutkielmassa hyödynnetään lähinnä kvalitatiivista aineistoa, jolla tavoitellaan mahdollisimman yksityiskohtaista ja kontekstisidonnaista, mutta myös tutkimusintressin kannalta relevanttia tietoa tapauksista, etenkin niiden rauhanrakentamisprosesseista. Tutkielmalle tärkeimpiä lähteitä ovat ennen kaikkea aiempi tutkimus Somaliasta ja Somalimaasta, YK:n ja muiden järjestöjen erinäiset raportit sekä uutislähteet. Aineistoa ei ole mielekästä sitoa lähtökohtaisesti vain tiettyihin lähteisiin, sillä tutkielmassa edetään temaattisesti tutkimuskysymys- ja teoriaorientoituneesti, jolloin aineistoa pitää etsiä laaja-alaisesti tutkimusintresseihin ja -kysymyksiin vastataksemme.

### 1.3.2 Strukturoitu ja fokusoitu vertailu

Tapaustutkimuksen tulokset asetetaan vastakkain sisäisessä vertailussa, jonka avulla tutkitaan, onko tapausten kesken havaittavissa säännönmukaisuutta teorioiden väittämien suhteen. Vertailun logiikka tukeutuu Przeworskin ja Teunen (1970) termistöllä

”mahdollisimman samankaltaisten järjestelmien malliin” (*most similar systems design*), joka itsessään on kehitetty Millin (1974, 388–406) *method of agreement* -nimisestä vertailevasta menetelmästä. Vertailussa pyritään tällöin vertailemaan mahdollisimman samankaltaisia tapauksia, joissa siis riippumattomien muuttujien joukko on mahdollisimman vakioitu. Kun konteksti on täten mahdollisimman samankaltainen, voidaan kiinnittää tutkimuksen päähuomio niihin poikkeavuuksiin, mitä tapausten kesken vallitsee. Vertailemalla Somaliaa ja Somalimaata tällaiset olosuhteet hyvinkin pitkälti vallitsevat. Lijphart (1971) kirjoittaa mahdollisimman pitkälle menevän kontrollin puolesta, missä pyritään approksimoituun kokeellisuuteen, toisin sanoen kvasikokeellisuuteen. Voidaan ajatella, että kvasikokeellisuuden ”vahvuus” on siinä, että se ei odotakaan täydellistä (so. ideaalin milliläistä) asetelmaa, vaan kontrollia voidaan harjoittaa sen verran kuin pystytään.

Toinen kysymys on, milloin voidaan katsoa, että tutkimuksessa on saavutettu riittävä kokeellisuuden taso ollakseen uskottava. Keinotekoisen kokeellisuuden approksimoiminen tyydyttävissä määrin on yhteiskuntatieteissä usein mahdotonta (Collier 1993, 106; Lange 2013, 110), ja pelkän vertailun varassa tehtävien johtopäätösten tekemiseen liittyy merkittäviä vaikeuksia, joten vertailevan logiikan tueksi tarvitaan muita työkaluja. Esimerkiksi King kollegoineen (1994, 203–205) esittävät, että vaikka tapausten kontrolloiminen ja kvasikokeellisuuden tuottaminen on vaikeaa ja epävarmaa, se on kuitenkin hyödyllisimpiä menetelmiä vähäisen tapausmäärän tutkimiseksi. Ratkaisuksi kvasikokeellisuuden vaikeuteen ja epävarmuuteen he esittävät, että tutkimuksessa asetetaan mahdollisimman vähän painoa tämän kontrollin varaan keskittyen sen sijaan tapauksiin.

Käytännönläheisemmin vertailussa pohjataan strukturoidun ja fokusoidun vertailun menetelmään, joka käy deduktiivisuuden suhteen hyvin yksin kongruenssianalyysin kanssa (George & Bennett 2005, 68–72). Menetelmä on melko käytännönläheinen, sillä sen ydinajatuksena on formuloida joukko teoriaorientoituneesti strukturoituja kysymyksiä, jotka kysytään järjestelmällisesti kunkin tapauksen kohdalla. Tällöin vertailulla voidaan saavuttaa ainakin jonkin tasoinen yhteismitallisuus. Tässä tapauksessa kongruenssin menetelmän kanssa yhdistettynä kysymysten sijaan kunkin tapauksen kohdalla verrataan empiriaa teorioiden propositioiden kanssa. Menetelmä on luonteeltaan fokusoitu, sillä se käsittelee vain tiettyjä historiallisten tapausten aspekteja. Toisin sanoen sitä ei voi pitää kovin holistisena tutkimuksena, vaikka se pohjaakin vertailun tapaustutkimukseen.

## 2. MITÄ ON RAUHANRAKENTAMINEN?

Rauhanrakentamisen teoria – kuten epäilemättä useimmat muutkin yhteiskuntatieteiden teoriat – on sisällöltään hyvin laaja ja sisäisesti ristiriitainen, ja sitä voidaan luonnehtia usein eri tavoin. Karkeimmillaan teoriat voidaan jakaa ongelmanratkaisua painottaviin teorioihin ja kriittisiin teorioihin, joista ensin mainittu on ollut perinteisempi ja hallitsemampi lähestymistapa (Cox 1981; Pugh 2013, 11). Lähestymistavan ongelmana on kuitenkin kyvyttömyys ottaa huomioon laajempia, esimerkiksi rakenteellisia tekijöitä, jotka voivat tehdä tyhjäksi perinteisen lähestymistavan tavoitteet. Klassisia rauhanrakentamisen kirjallisuuden esimerkkejä, jotka sopivat tähän jaotteluun, ovat esimerkiksi Johan Galtung ja John Lederach. Galtung (1969, 183; 2009, 95–106) oli ongelmanratkaisua painottavan rauhanrakentamisen pioneeri kehittäen esimerkiksi jaottelun positiivisen ja negatiivisen rauhan välillä ja myöhemmin ”konfliktin kolmion”, joka selitti konfliktin syitä ja mahdollisuuksia vaikuttaa konfliktiin. Ongelmanratkaisun vastapuolta edusti ensimmäisten joukossa Lederach (1997), joka korosti rauhanrakentamisen teoriassaan konfliktin osapuolien välisiä suhteita ja prosessia, jonka myötä toimijoiden välinen sovittelu on mahdollista. Terminologian osalta Lederach (2003) tukeutuu käsitteeseen *konfliktin transformaatio* perinteisimpien konfliktin ratkaisemisen tai hallinnan sijaan. Hänelle konflikti ei siis itsessään ollut aina negatiivinen asia, vaan hän katsoi sen kuuluvan kiinteänä osana politiikkaan. Olennaista näin ollen on se, että konflikti – tai sen transformaatio – on luonteeltaan rakentavaa.

Toinen hyödyllinen tapa jäsentää rauhanrakentamisen debatteja ja käsillä olevan tutkielman asennoitumista niihin, on jakaa ne Schneckenerin (2016, 3) tavoin kolmeen ryhmään: 1) rauhanrakentamisen normatiiviset ja eettiset perusteet, 2) rauhanrakentamisen käsitteellis-analyttinen taso ja 3) rauhanrakentamisen strategisten ja operationaalisten politiikkaohjelmien kriittinen arviointi. Näistä ensimmäisessä on kyse rauhanrakentamisen instituutioiden ja normien kiistanalaisuudesta ja oikeutuksesta tai kansainvälisen järjestelmän ja globaalien pohjoisten paternalismista (esimerkiksi *responsibility to protect* -keskustelu). Toisessa debatissa on kyse rauhanrakentamisen konseptin perusteista ja sen teoreettisista oletuksista, erityisesti oletetuista kausaalisista yhteyksistä esimerkiksi rauhan, hyvän hallinnon, valtion, demokratian ja markkinatalouden välillä. Kolmannessa debatissa pureudutaan kansainvälisen rauhanrakentamisen ja sen menetelmien ja instrumenttien menestyksen prospekteihin. Painotus on tyypillisesti tällöin keskenään ristiriidassa olevien rauhanrakentamisen strategioiden ja tavoitteiden ja nii-

den aikaansaannosten arvioimisessa. Näiden jaotteluiden pohjalta käsillä oleva tutkielma kuuluu kriittiseen lähestymistapaan ja Schneckerin määritelmällä käsitteellisanalyttiseen tasoon. Tutkielmassa ei ole siis kyse niinkään siitä, miten rauhanrakentamisen jokin ongelma saadaan ratkaistua, vaan sen sijaan valotetaan rauhanrakentamisen laajempia edellytyksiä toimia tietyissä olosuhteissa.

Tässä kohden on hyvä vielä valottaa rauhanrakentamisen ja valtionrakentamisen erotusta, sillä niitä käytetään usein toistensa synonyymeina. Rauhanrakentaminen ja valtionrakentaminen ovat toisiinsa kiinteästi sidoksissa olevia käsitteitä, joilla on kuitenkin selkeästi omat lähtökohtansa. Rauhanrakentamista voidaan perustellusti pitää laajempana ja yleisempänä käsitteenä kuin valtionrakentamista. Valtionrakentaminen on yksi keino luoda rauhalle ja vakaudelle suotuisat olosuhteet rauhanrakentamisen ollessa laajemmin edellä mainittujen olosuhteiden tavoittelemista sitoutumatta mihinkään tiettyyn lähestymistapaan. Toisin ilmaistuna rauhanrakentaminen on tavoite (so. rauha) kun valtionrakentaminen on väline sen saavuttamiseksi (so. instituutiot ja niiden kapasiteetti). Valtionrakentaminen on siis myös rauhanrakentamista, mutta ei päinvastoin. Yksi tapa erotella valtionrakentamista rauhanrakentamisesta on painottaa valtionrakentamiselle tyypillistä ominaisuutta lisätä valtion ja paikallisen hallinnon kapasiteettia ja välineitä hallita, kun rauhanrakentamiselle tyypillisempää on korostaa valtion ja yhteiskunnan välisiä suhteita.

Valtionrakentamista ja siihen liittyvää instituutioiden rakentamista on kritisoitu paljon, sillä niiden katsotaan liittyvän juuri valtionrakentamisen toteutuneeseen käytännön politiikkaan (Lemay-Hébert 2013, 3; Chandler 2017). Institutionalismi ja valtionrakentaminen yleisemminkin ovat saaneet suuren määrän kritiikkiä juuri sen vuoksi, että niitä koskevassa politiikassa on luotettu yksipuolisiin länsimaisiin ratkaisuihin. On selvää, että liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksian mukainen weberiläinen valtionrakentaminen maissa, joissa länsimaiset normit eivät ole hallitsevassa asemassa, ei ole onnistunut tehtävässään luoda vakaita valtioita kovin hyvin. Tässä tutkielmassa kuitenkin katsotaan, että instituutiot ja valtionrakentaminen eivät itsessään ole syyntakeisia kansainvälisen rauhan- ja valtionrakentamisen politiikan epäonnistumisista. Viime kädessä kuitenkin kaikki poliittiset yhteisöt ja valtionrakentamisen muodot muodostavat instituutioita, sillä oli kyse sitten parlamentista tai heimoneuvostosta, niiden toimintaa ohjaa joukko instituutioita. Yleisellä tasolla voidaan puhua valtionrakentamisen kolmesta pe-

ruspilarista: (i) instituutioiden muoto, (ii) institutionaalinen kapasiteetti ja (iii) instituutioiden legitimitetti (Maley 2013, 258). Valtionrakentamisen voidaan tähän nojaten määritellä olevan näiden kolmen institutionaalisen aspektin rakentamista tai vahvistamista (Curtis 2013, 81). Tämä jättää kuitenkin avoimeksi sen, miltä valtionrakentamisen tulisi näyttää. Tulevat kappaleet liberalismista ja realismista alateorioineen tulevat tarjoamaan kilpailevat vaihtoehdot myös valtionrakentamisesta osana rauhanrakentamista.

Rauhan- ja valtionrakentamisessa on kummassakin lähtökohtaisesti omat aspektinsa, jotka tekevät niistä ongelmallisia kansainvälisen politiikan aloja. Rauhanrakentamisen kohdalla ongelmallisuudessa on kyse universaalista, liberaalista rauhanrakentamisesta, valtionrakentamisen kohdalla weberiläisestä kansallisvaltion ajatuksesta. Nämä tuottavat lähtökohdiltaan ongelmia erityisesti silloin, kun puhutaan länsimaisien arvojen ja normien näkökulmasta epätavanomaisista yhteiskunnista, sillä liberaali ja kansallisvaltiokeskeinen lähestymistapa ei välttämättä sovellu kaikkiin kulttuurisiin ja institutionaalisiin olosuhteisiin. Yksi tällainen olosuhde on Somalian kaltainen heimoyhteiskunta. Välttääksemme monoliittista ja staattista käsitystä liberaalista ja realistisesta teoriasta niitä tullaan käsittelemään niiden arkkityypin ja ”korjatun” muodon välisinä dynaamisina teorioina. Korjatulla muodolla tarkoitetaan niitä responsiivisia ratkaisuja, jotka ovat kehittäneet rauhanrakentamisen teoriaa niiden aiempiin ongelmiin nähden.

### 3. LIBERAALI RAUHANRAKENTAMINEN

#### 3.1 LÄHTÖKOHTIA

Liberaalin rauhan käsitteen lähtökohtien voidaan katsoa olevan Immanuel Kantin (1955) ikuisen rauhan teoriassa, jossa rauhalla tarkoitetaan valtioiden välillä vallitsevaa rauhaa. Hänen mukaansa rauhan takaa tasavaltalainen valtiomuoto, vapaiden valtioiden valtioliittojärjestelmän tuottama kansainoikeus ja vierasystävällisyyden vaatimus maailmankansalaisyhteisönä. Tällainen ajattelu on yleisesti ottaen alkulähteenä vallitsevalle kansainväliselle oikeudelle ja liberaaleille ihanteille. Nykyään liberaalilla rauhanrakentamisella tarkoitetaan kuitenkin ennen kaikkea valtiosisäisen konfliktin päättämistä ja konfliktin jälkeisen yhteiskunnan rakentamista rauhanomaiseen suuntaan liberaaleista lähtökohdista siten, että valtion ulkopuolisia toimijoita voi olla vahvasti prosessissa mukana. Näitä liberaaleja lähtökohtia ovat esimerkiksi demokraattiset valtion instituutiot ja kaupan vapauttaminen.<sup>2</sup>

Muita klassisia teoreetikoita, jotka ovat merkittäväällä tavalla koskettaneet edes epäsuorasti liberaalia rauhanrakentamista, ovat esimerkiksi John Locke (2003) ja Adam Smith (1991). Locken filosofia edusti varhaista liberalismia, ja se keskittyi valtiosisäiseen suvereenin vallan rajoittamiseen ja kansalaisten vapausoikeuksiin. Erotuksena siis myöhemmistä teoreetikoista Locke ei vielä ottanut systemaattisesti huomioon kansainvälistä areenaa. Smithin teoretisoima kansainvälinen poliittinen talous muiden brittiläisten valistusfilosofien vastaavien ajatusten lomassa loivat puolestaan kuvaa vapaakaupasta rauhaa luovana välineenä vastauksena merkantilismista ja protektionismista kumpuaviin kauppasotiin.

Valistusajan filosofeille oli yhteistä valtion keskeisyys, sen suvereenisuus – ja siten sen sisäinen koskemattomuus – ja ne ovat säilyneet heidän ajoistaan lähtien hallitsevina

---

<sup>2</sup> Vaikka Kantin voi katsoa olevan liberaalin rauhan käsitteen liikkeellepanevana voimana, itse käsite syntyi eksplisiittisesti Michael Doylen toimesta vuonna 1983 hänen tutkiessaan empiirisesti valtioiden välisiä sotia vuodesta 1816. Hänen tuloksensa oli, että kaksi liberaalin demokratian omaavaa valtiota ei ollut koskaan ryhtynyt sotaan toisiaan vastaan. Tulos oli linjassa klassisten ajattelijoiden teorian kanssa, ja on toiminut merkittävänä suunnannäyttäjänä niille tutkijoille ja länsimaisille poliitikkoille, jotka ovat kannattaneet demokratiaa autoritaarisempien hallintomuotojen edelle. (Doyle 1983; Miklian 2014, 493–494.)

hyvin pitkään (Paris 2006, 426–427)<sup>3</sup>. Vaikka valtiokeskeisyys vaikuttaisi realistisen perusvireensä vuoksi olevan ristiriidassa kansainvälisen rauhanrakentamisen kanssa, niin se ei sitä kuitenkaan aivan ole, sillä viime kädessä vähittäinen valtioiden ja kansainvälisen valtiojärjestelmän syntyminen mahdollisti säännöllisen ja johdonmukaisen järjestelmän, jossa rauhanrakentaminen on ylipäätään mahdollista. Lisäksi Westfalenin rauha konstituoiti rauhanrakentamisen käytännön Eurooppaan ollen ensimmäinen kokonaisvaltainen sopimuskokoelma valtioidenvälisistä edesottamuksista rauhan saavuttamiseksi (Schneckener 2016, 1). Kansainvälisen järjestelmän, politiikan ja rauhanrakentamisen valtiokeskeisyys tai ”valtiollisuus” on edelleen tyystin relevantti osa-alue, vaikka sen rinnalle on 1900-luvun alussa noussut ja 1990-luvulla vahvistunut kansainvälinen liberalismi.

Ensimmäisiä merkkejä liberaalin rauhanrakentamisen suuntaan kansainvälisessä politiikassa voidaan nähdä wilsonilaisuudessa ja Kansainliiton synnyssä. Vaikka näissäkin vallitsi edelleen selkeä valtiokeskeisyys, niin niitä täydensivät liberaalit ihanteet ja humanismi (Holsti 1991, 181–184), joihin kansainvälinen rauhanrakentaminen suuressa määrin perustuu. Kansainliiton huoli vähemmistöjen oikeuksista näyttäytyy jälkikäteen tarkasteltuna erityisesti esimakuna tulevasta, vaikka tuolloin kyseisen huolen lähtökohdina olivatkin edelleen valtioidenväliset ongelmat pikemmin kuin huoli vähemmistöistä niiden itsensä vuoksi. Kaiken kaikkiaan Kansainliiton liberaali luonne oli askel modernia rauhanrakentamista kohti, vaikka se ei sitä vielä perustanutkaan.

Woodrow Wilson ansaitsee vielä hivenen erityistä huomiota klassisten teoreetikoiden työn jatkajana, sillä viedessään klassiset liberaalit ideat Versaillesiin ensimmäisen maailmasodan päätyttyä, häntä voidaan pitää ensimmäisenä valtiomiehenä, joka artikuloi kansainvälisellä areenalla liberaalin rauhan teesit. (Paris 2004, 41.) Kuitenkin vasta YK:n peruskirjassa turvallisuusneuvostolle myönnetty vastuu kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi muutti toden teolla valtion suvereniteetin asemaa (YK 1945). Vaikka turvallisuusneuvostolle myönnetty vastuu on sanamuotojensa perusteella edelleen ensisijaisesti valtioiden välisen rauhan turvaksi, se mahdollisti siitä huolimatta reagoimisen turvallisuusuhkiin laajemminkin mielessä. Olennaista on, että on olemas-

---

<sup>3</sup> Itse asiassa valtiosisäinen rauhanrakentaminen on edelleen kiistanalaista aluetta, sillä valtion suvereniteetin ja koskemattomuuden rajoittaminen ja tämän mahdollisuuden kriteerit eivät suinkaan ole kansainvälisen yhteisön silmissä selkeä – saati yksimielinen – kysymys.

sa jokin elin (so. turvallisuusneuvosto), jolle tämä valtuus on myönnetty, sillä sen puute oli lopulta Kansainliiton hampaattomuuden ensisijaisena syynä. Turvallisuusneuvoston lisäksi yleisistunnon vuonna 1948 hyväksymä ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (*universal declaration of human rights*) painotti YK:n sitoutumista edustuksellisen demokratian normiin kaikissa jäsenvaltioissa (Paris 2004, 22).

Peruskirjasta ja ihmisoikeuksien julistuksesta huolimatta YK:n kyky reagoida turvallisuusongelmiin oli kuitenkin hyvin puutteellinen kylmän sodan aikana, sillä lännen ja idän välinen vastakkaisuus lamaannutti suurella mitalla turvallisuusneuvoston kyvyn saavuttaa yksimielisyys. Täten YK:n turvallisuuspolitiikkaa hallitsi realismi, joka ilmeni etenkin valtion suvereniteetin ja suurvaltapolitiikan korostumisessa. Kylmän sodan päättyminen, uudet kehittyvään maailmaan – etenkin Afrikkaan – painottuvat konfliktit ja lännen ja idän vastakkainasettelun rauhoittuminen toivat YK-johtoisen rauhanrakentamisen toden teolla kansainvälisen politiikan näyttämölle. Erityisen tärkeässä roolissa oli silloinen YK:n pääsihteeri Boutros Boutros-Ghali, joka toi rauhanrakentamisen agendan kylmän sodan jälkeiseen keskusteluun suunnitelmassaan *An Agenda for Peace* (YK 1992). Rauhanrakentaminen on suunnitelman mukaan toimintaa, jolla identifioidaan ja tuetaan rakenteita jotka ovat taipuvaisia vahvistamaan ja vakiinnuttamaan rauhaa ja järjestystä konfliktin toistumisen estämiseksi. Suunnitelmassa korostetaan muutunutta, kylmän sodan jälkeistä kontekstia, jossa YK:n alkuperäinen tehtävä rauhan turvaajana on jälleen mahdollista, ja siinä määritellään kohtalaisella tarkkuudella, että mitä rauhanrakentaminen pääpiirteissään pitää sisällään jättäen kuitenkin vielä melko epäselväksi rauhanrakentamisen liberaalin luonteen.

YK:n roolin korostuminen oli tällöin jo käynnissä, sillä 1990-luvun alkupuolelta alkaen YK käynnisti suuren määrän rauhanturvaoperaatioita eri puolilla maailmaa. Näin ollen suunnitelmaa voi pitää jo toteutuneen käytännön politiikan julkilausuttuna ilmaisuna ja oikeutuksena. YK:n ensimmäinen operaatio, jossa YK ei ainoastaan tarkkaillut aselepoa, vaan lisäksi auttoi demokraattisten poliittisten instituutioiden rakentamisessa suverenissa valtioissa, toteutettiin jo vuonna 1989 Namibiassa (Paris 2004, 22). Myöhemmin YK:ssa päivitettiin näkemystä kansainvälisestä rauhanrakentamisesta vuoden 2000 Brahimin raportissa ja uhkia, haasteita ja muutosta käsittelevän korkean tason paneelin vuonna 2004 julkaisemassa raportissa (YK 2000; YK 2004a). Nämä raportit identifioivat joukon vakavia YK:n kohtaamia haasteita kansainvälisessä rauhanrakentamisessa.

Niiden mukaan YK ja sen jäsenvaltiot kärsivät esimerkiksi kapasiteetin ja fokuksen fragmentaatiosta ja nopeiden rahoituskanavien puutteesta. Ongelmien ratkaisuksi nähtiin uusien rauhanrakentamisen instituutioiden perustaminen vuonna 2005. Näitä olivat Rauhanrakennuskomissio, rauhanrakennustoimisto ja rauhanrakennusrahoitus, jotka yhdessä muodostavat YK:n rauhanrakennusarkkitehtuurin. (Hearn, Bujones & Kugel 2014, 3; Ramsbotham, Woodhouse & Miall 2016, 267–270.)

### 3.2 RAUHANRAKENTAMISEN SUKUPOLVET

Edellä esiteltiin rauhanrakentamisen klassisia juuria ja sen modernimpia, liberaaleja lähtökohtia ja käytännön esiintymismuotoja, mutta vielä ei ole määritelty, mitä liberaalilla rauhanrakentamisella varsinaisesti tarkoitetaan. Sen määrittely ei ole aivan helppo tehtävä, sillä kuten usein ongelmana on, sen sisältö on moniulotteinen ja erimielisyyksiä herättävä. Lisäksi sen määrittelyä mutkistaa se, että sitä määrittää samanaikaisesti vahvasti sekä käytännön politiikka että tutkijoiden teoreettisemmat lähestymistavat. Palataksemme Pughin (2013) tapaan jäsentää rauhanrakentamisen traditiot ongelmanratkaisukeskeisiin ja kriittisiin blokkeihin, liberaalin rauhanrakentamisen arkkimuoto laskeetaan tavanmukaisesti nimenomaan ongelmanratkaisukeskeisten ryhmään. Lisäksi on tavanmukaista, että liberaalin rauhanrakentamisen oletuksiin pohjaututaan vankemmin käytännön toimijoiden osalta, ja sitä kritisoidaan tai sen vaihtoehtoja etsitään yleisemmin akateemisessa maailmassa. Tämä on toki ymmärrettävää, sillä käytännön toimijoilla on luonnostaan suurempi paine saada aikaan tuloksia ja perustaa toimintansa ennalta määritelyihin toimintatapoihin.

Alan kirjallisuutta on monesti syytetty siitä, että se on usein muodostanut liberaalista rauhanrakentamisesta olkinuken, jota vastaan hyökätään oman argumentin erinomaisuuden osoittamiseksi. Vaikka tämä voi olla argumentin selkeyden kannalta hyödyllistä, on kuitenkin hyvä avoimesti vähintään huomioida, että liberaalin rauhanrakentamisen perinteen sisältä löytyy merkittävää hajontaa ja muutosta. Liberaali rauhanrakentaminen voi olla luonteeltaan juuri se arkkityyppi ja olkinukke, jota eräät tieteen tekijät maalavat, tai se voi olla kriittisten lähestymistapojen muokkaamaa, korjattua liberaalia rauhanrakentamista. Tämän ymmärtämiseksi on keskeistä tiedostaa rauhanrakentamisen sukupolvet, jotka havainnollistavat rauhanrakentamisen dynaamista luonnetta.

Rauhanrakentamisen sukupolvia on hahmotettavissa neljä (Richmond 2008a, 99–115; Roberts 2011). Ensimmäisessä rauhanrakentamisen sukupolvessa oli kyse konfliktinhallinnasta, joka pohjautui korostuneesti paikallisten tahtoon ja suurvaltojen asettamiin rajoitteisiin. Vaikka siis kyse oli tietyssä mielessä liberaalista toiminnasta toiminnan tukeutuessa kansainvälisen yhteisön rauhaa luovaan potentiaaliin, sillä oli kuitenkin realistinen pohjavire, ja se polveutui kylmän sodan aikaisesta kansainvälisten suhteiden realistisesta ajatusmaailmasta. Ensimmäisen sukupolven rauhanrakentaminen oli siis hyvin pinnallista ja ylhäältä johdettua, Galtungin käsittein negatiivisen rauhan turvaamista (eikä näin ollen siis varsinaista rauhan *rakentamista*).

Toisen sukupolven rauhanrakentamisessa tästä pinnallisesta rauhan käsitteestä siirryttiin kosmopolitanistisempaan rauhan *rakentamisen* suhteen sisällöllisempään suuntaan, eli varsinaiseen liberaaliin rauhaan. Tämän siirtymän taustalla oli etenkin kylmän sodan päättyminen ja liberaalin maailmanjärjestyksen (etunensä YK) toimintakentän nopea laajentuminen. Moninaisten konfliktien ja ongelmien myötä rauhanrakentamisen alan laajentamiselle nousi suuri kysyntä, joka johti sofistikoituneempaan ja kompleksimpaan rauhanrakentamistoimintaan ja rauhan positiiviseen käsitykseen. Konfliktin juurisyyt ja niiden ratkaiseminen on näin ollen keskeistä, ja niitä ratkaistaan universaalien ihmisoikeuksien ja liberaalien normien ohjaamina. Toisen sukupolven rauhanrakentamisen mukaisia kansainvälisiä protektoraatteja perustettiin 1990-luvun loppupuolella Bosnia-Hertsegovinaan, Kosovoon ja Itä-Timoriin, ja ne merkitsivät irtautumista poliittisen realismin nyrkkisäännöstä: valtion oikeudesta koskemattomuuteen ja suvereeniin oikeuteen hallita omaa aluettaan (Chandler 2017, 69). Valtion ehdottoman suvereniteetin tielle kehittyi humanistinen ihanne *ihmisen* oikeudesta koskemattomuuteen. Tällaiset humanitaariset interventiot olivat kuitenkin luonteeltaan hyvin pinnallisia pitäen sisällään ennen kaikkea korkean tason neuvotteluja ja rauhan ylläpitämistä.

Uskonnollisia termejä käyttäksämme kolmas sukupolvi kanonisoi liberaalin rauhanrakentamisen varsinaisen ortodoksian eli käytännössä sen olkinuken, jota vastaan myöhempi kritiikki on monesti kohdistettu. Kolmannessa sukupolvessa edettiin siis toisen sukupolven viitoittamalla tiellä, mutta erityistä huomiota kiinnitettiin heikkojen valtioiden viitekehykseen ja valtionrakentamiseen siten, että ote oli entistäkin aktiivisempi ja syvemmälle menevä. Rauhanrakentaminen perustui korostuneesti liberalismiin ja uusliberalismin demokratian ja talouden opeille. Vastuualueet lisääntyivät, mutta ne pohjau-

tuivat edelleenkin virallisiin kanaviin ja prosesseihin, joka osaltaan esti rauhanrakentamisen ulottumista ongelmien syvemmällä oleviin paikallisiin juurisyihin. Vaikka kolmannessa sukupolvessa tavoitteena oli siirtää rauhanrakentamisen omistajuutta kohdevaltioille, se pysyi hyvin pitkälti länsijohtoisena ja ylhäältä johdettuna toimintana. (Richmond 2008a, 104–108; Roberts 2011, 9–10.)

Chandler (2017) painottaa liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksiassa sen suhdetta valtionrakentamiseen ja institutionalismiin. Suhteessa toiseen sukupolveen kolmannessa sukupolvessa nousi kysymys siitä, että mitä tulee tehdä seuraavaksi, kun interventio on tehty, mutta poliittinen ja turvallisuustilanne eivät ota vakautuakseen. Rauhanrakentaminen valtionrakentamisena syntyi vastauksena tähän ongelmaan. Näin tavoiteltiin intervention kohteena oleville valtioille kykyä hallita ajan mittaa itse itseään, kun kansainväliset toimijat ensin rakentavat vain hallinnan rakenteet. Samalla kyse oli länsimaiden hallinnan legitimoimisesta. Tämä kuitenkin johti heikkojen valtioiden institutionalisoimiseen siten, että luoduilla instituutioilla oli olematon legitimitetti, vain vähän yhteyksiä ympäröivään yhteiskuntaan ja valtion pystyessä pysyminen perustui ulkopuolisten voimien tarjoamaan tukeen ja turvallisuuteen. Koska valtionrakentamisen kapeakatseisuus johti tällaisiin ongelmiin, politiikkapiireissä edettiin tästä kansalaisyhteiskunnan rakentamiseen, jolloin aiemmasta ylhäältä alas -ajattelutavasta siirryttiin alhaalta ylös -ajattelutapaan. Taustalla tässä oli ajatus siitä, että valtion keskeisten instituutioiden luominen ei riitä, vaan pitää luoda myös demokraattinen ja toimiva kansalaisyhteiskunta, joka mahdollistaa terveen yhteiskunnan ja valtion toiminnan.

Laajemmin edellä mainitun kaltaisesta kansainvälisten toimijoiden johtamasta toiminnasta voidaan puhua institutionalistisena lähestymistapana (mt., 119–120). Keskeistä tässä ajattelussa on uskomus siihen, että ulkopuolinen toimija voi tarjota institutionaalisen kehyksen, joka puolestaan suo ennakkoehdot rauhanrakentamiselle. Yleisesti ottaen institutionalistit ovat lähteneet siitä, että instituutiot rakennetaan länsimaisten liberaalien ihanteiden mukaisesti. Paris (2004) oli ensimmäisiä tämän näkemyksen esille tuojia painottaen demokratian, markkinoiden tai oikeusvaltion instituutioiden olemassaolon tärkeyttä ennen niitä koskevan politiikan täytäntöön panemista. Näin ollen esimerkiksi vaalien järjestäminen ennen demokratian instituution juurtumista voi olla hyödytöntä tai jopa haitallista, kun hallitsevat voimat voivat keinotekoiseen legitimitettiin tukeutuen pönkittää omaa valtaansa tai hyötyä taloudellisesti.

Neljättä sukupolvea voidaan pitää yleisesti liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksian kritiikkinä, ja sille on yleistä siirtymä universalismista ja liberalismiin ensisijaisuudesta kontekstisidonnaisempaan rauhanrakentamiseen. Hegemonisesti ylhäältä tulevien arvojen sijaan keskiössä on emansipaatio, jolloin ihanteena on paikallisten kuuleminen ja vuoropuhelu eri toimijoiden ja asianosaisten välillä sekä jokapäiväisen todellisuuden huomioiminen. Näille on siis yhteistä, että paikallinen konteksti ja paikalliset arvot saavat entistä suuremman painoarvon suhteessa liberaalin ortodoksian lähtökohtiin. (Richmond 2008a, 109–115; Roberts 2011, 85.) Liberaalin ortodoksian kritiikki ei silti suinkaan tarkoita, että liberaali viitekehys haluttaisiin kokonaan hylätä, vaikka myös sen hylkääviä suuntauksia on – erityisesti liberalismiin marxilainen kritiikki ja tässäkin tutkielmassa keskeinen realistinen tai pragmaattinen kritiikki. Esimerkiksi Paris (2010, 355–356) vaatii käsitteiden välistä selkeyttä väittäen, että itse liberalismi ei ole ongelma vaan sentralismi, formalismi, institutionaalinen isomorfismi ja naiivi wilsonilaisuus<sup>4</sup>. Roberts (2011, 91–94; 2012, 372) esittää populaarin rauhan käsitettä korjaamaan liberaalin rauhanrakentamisen ongelmia niin ikään hylkäämättä laajempaa liberaalia viitekehystä. Populaarin rauhan ajatus pohjautuu jokapäiväiseen, paikallisten näkökulmasta legitimiimpään rauhanrakentamispolitiikkaan. Myös realistisen koulukunnan sisältä löytyy ymmärrystä liberalismiin suuntaan, jolloin liberalismi pyritään pelastamaan tarkastelemalla sitä realististen linssien läpi (Sleat 2013). Laajemmin liberaalin rauhanrakentamisen kritiikissä on eroteltavissa laaja lokalistinen korpus, jotka painottavat paikallisten toimijoiden merkitystä ja kansainvälisen ja paikallisuuden välistä hybridisyyttä (kts. esimerkiksi Boege ym. 2009; Mac Ginty & Richmond 2013).

Rauhanrakentamisen neljästä sukupolvesta kaksi viimeistä ovat tutkielman kannalta tärkeimmät, sillä ne ovat tämän päivän liberaalissa rauhanrakentamisessa ajankohtaisimmat. Seuraavaksi paneudutaan niiden väliseen vastakkainasetteluun hahmottaen ne liberaalin rauhanrakentamisen janana ortodoksisesta emansipatoriseen liberalismiin.

### 3.3 LIBERAALIN RAUHANRAKENTAMISEN MÄÄRITTELY

Liberaalin rauhanrakentamisen tavoittelemaa rauhaa on luonnollisesti osuvinta kuvailla ilmeisen suoraviivaisesti sanalla ”liberaali”. Liberalismi voidaan tulkita liberaalissa rau-

---

<sup>4</sup> Richmond ja Mac Ginty (2015) tosin vastaavat Parisin puolustukseen toteamalla, että kaikki nämä liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksian ominaisuudet on jäljitettävissä takaisin liberalismiin.

hanrakentamisessa kuitenkin hieman poikkeavin tavoin. Perinteinen wilsonilaisuus liberaalissa rauhanrakentamisessa viittaa oletukseen siitä, että markkinatalousdemokratiat johtavat rauhaan ja hyvinvointiin, ja että epädemokraattiset yhteiskunnat, joissa ihmis-oikeudet, hallinnon vastuunalaisuus ja taloudellinen valinnan vapaus eivät täyty, johtavat herkemmin konfliktiin. Liberaali rauhanrakentaminen pohjautuu siis siihen, että demokratia ja vapaat markkinat mahdollistavat ihmisille sopimisen ja erimielisyyksien esittämisen rauhanmukaisesti ja hallintojen vastuunalaisuus johtaa niiden herkkyyteen ihmisten tarpeille. Vaikka tämä on ylhäältä alas laskeutuvaa toimintaa, siihen sisältyy uskomus siihen, että hyvinvointi ja inhimilliset tarpeet ovat relevantteja rauhaan valtioiden sisällä ja niiden välillä. Wilsonilaisuus ei perustu koersiivisuuteen, sillä oletus on, että oikeissa olosuhteissa kaikki ihmiset kaikkialla hyväksyvät liberalismiin. Wilsonilaisuudesta poikkeaa hegemoninen uusliberalismi, joka pohjautuu pitkälti samoihin uskomuksiin, mutta sen toiminnan logiikka on näiden uskomusten vahva promootio ylhäältä alas. Uusliberalismi edustaa myös aiempaa systemisempää näkökulmaa rauhanrakentamisesta, jossa intervention kohteet nähdään vahvasti osana laajempaa kansainvälistä tai alueellista kokonaisuutta. Alhaalta ylös -aloitteet ja kansalaisyhteiskuntaan kohdistuva toiminta on tällöin nähtävissä välineenä ulkoisen kontrollin legitimoimiseksi. Transformatiivinen politiikka voi toki merkitä myös positiivista ja toivottavaa kehitystä, mutta sillä on tällaisessa kehyksessä vähintäänkin taipumus olla huomioimatta riittävästi paikallisia olosuhteita, olla epäoikeudenmukaista ja johtaa rauhanrakentamisen epäonnistumisiin. (Newman 2009, 49–50.)

Liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksia näyttäytyy hivenen eri tavoin eri teoreetikoille, mutta joitakin yleisiä piirteitä siihen voidaan kuitenkin liittää teoreetikoista riippumatta. Esimerkiksi Zaumin (2012) ja Parisin (2004) luonnehdintoja liberaalista rauhanrakentamisesta voidaan pitää melko yleispätevinä. Rauhanrakentamisen kirjallisuuteen pohjautuen Zaumin (2012; 121–122) mukaan kyse on 1) liberaalien, länsimaiden ajamasta toiminnasta, joka on 2) liberaalien objektiivien ohjaamaa ja 3) tavoittelee liberaaleja ja demokraattisia poliittisia instituutioita sekä vapaata markkinataloutta rauhan saavuttamiseksi. Parisin (2004) mukaan liberaalin rauhanrakentamisen kulmakivenä on oletus siitä, että liberalisaatio edistää rauhaa. Liberalisaatioon puolestaan liittyy kiinteästi 1) demokratisaatio, kuten perustuslaillisen vallan rajoitteet (kuten vallan kolmijako) ja kansalaisoikeuksien vahvistaminen ja 2) liberaalin markkinatalouden luominen ja vahvistaminen.

Hieman yksityiskohtaisemman näkemyksen esittää Duffield (2014, 11), jonka mukaan käsite ”liberaali rauha” heijastaa olemassa olevaa konsensusta siitä, että globaalin etelän konflikteja on paras lähestyä useilla keskenään vuorovaikutuksessa olevilla transformaatiota korostavilla keinoilla. Liberaalin rauhanrakentamisen keskeinen elementti on siis pyrkimys transformatioon, jota yleisesti ottaen määrittää liberaalit arvot. Kuten myöhemmin tullaan esittämään, realistisen rauhanrakentamisen näkökulmasta tällainen globaalien arvojen pohjalta suoritettava kohdevaltion transformatio on altis tehotto- muudelle ja voi olla jopa haitallista. Liberaalissa koulukunnassa puolestaan ensisijaisen kritiikin saa pikemmin lännen hegemonia transformatian määrittäjänä kuin transformatio itse. Nämä Zaumin, Parisin ja Duffieldin esitykset liberaalista rauhanrakentamisesta sijoittuvat Newmanin jaottelulla lähemmäs hegemonistista uusliberalismia, sillä niille on ominaista toiminnan ulkoinen omistajuus ja länsimaisten ratkaisujen ensisijaisuus.

Ontologisesti liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksian käsitys rauhasta on siis hyvin universaali ja normatiivinen. Idealismista/liberalismista kumpuavat ihanteet todellisuu- desta määrittävät sitä, mikä on tavoittelemisen arvoista. Koska liberaalit arvot ovat suu- reksi osaksi länsimaiden tai globaalin pohjoisen tuote, tällainen *liberaali* rauhanraken- taminen näyttäytyy kehittyvien maiden suuntaan globaalin pohjoisen arvojen istuttami- selta globaaliin etelään, ja sitä voidaan perustellusti pitää eräänlaisena uuden ajan impe- rialismina. Myös ortodoksisen liberalismien epistemologia on altis hegemonistisuudelle, sillä sen sisältö on paljolti länsilähtöistä. Se on lähtökohdiltaan idealistinen ja normatii- vinen siten, että tieto nähdään hyvin universaalina ja lineaarisena. Tieto on siis yleispä- tevää ja sovellettavissa kaikkiin olosuhteisiin ja konteksteihin. Rauhanrakentamisesta määritellyt ratkaisut on nähtävissä eräänlaisena työkalupakkina, josta voidaan valita sopiva toimintatapa kuhunkin tilanteeseen.

Liberaalin ortodoksian ontologian ja epistemologian sisältö on osin paradoksaalista, sillä liberalismien wilsonilaiseen ihanteeseen kuuluu juuri realistisen vahvemman oikeu- den ja valtopolitiikan vastustaminen, mutta liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksisen- sa muodossa päädytään turvautumaan ainakin tietyiltä osin lännen hegemoniseen ase- maan maailmanjärjestelmässä, jossa vallitsee liberaali ontologia ja epistemologia todel- lisuuden luonteesta kertoen sen, mikä rauhanrakentamisessa on relevanttia. Sen lisäksi, että hallitaan rauhanrakentamisen keskustelua substanssitasolla, liberaalissa ortodoksi-

assa on käytetty todellisuutta emansipatorisempaa retoriikkaa integroimatta sitä toimintaan (Leonardsson & Rudd 2015, 825), mikä voi jonkin tahon silmään näyttäytyä häijyltä harhauttamiselta. Mikään ontologinen tai epistemologinen näkemys ei nauti herruutta toisiin nähden logiikan, järjen tai eettisen asemoinnin suhteen, mutta jotkin nauttivat herruutta valta-aseman nojalla (Cox 1997, xxii). Liberaali ortodoksia nautti tällaista herruutta rauhanrakentamisen diskurssissa kulta-aikanaan.

Siirtykäämme liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksiasta sen uudempiin esiintymismuotoihin. Pugh (2013, 12–23) esittää liberaalista rauhanrakentamisesta ainakin joksikin toistensa ääripäissä olevia näkemyksiä, joiden tyyppiesimerkiksi hän ottaa pääsihteerin Ban Ki-Moonin vuoden 2009 raportin ja YK:n kehitysjärjestö UNDP:n tilaaman kriisinessoa ja siitä elpymistä koskevan raportin vuodelta 2008 (YK 2009; UNDP 2008). Pähkinänkuoressa tyyppiesimerkkien voidaan katsoa sijoittuvan viivalle, jonka toisessa päässä on ongelmanratkaisukeskeisyys ja toisessa emansipatorisuus. Pugh painottaa, että vaikka Banin raportissa mainitaan useita emansipatorisia korusanoja, kuten paikallisten ja perinteisten auktoriteettien sekä erilaisten ryhmien äänten merkityksen esille tuomista, raportin lähestymistapa ei kuitenkaan perustu alkuunkaan tämänkaltaisten seikkojen varaan. Raportin paino oli sen sijaan keskittävässä, institutionaalisessa lähestymistavassa, liberaalissa markkinamekanismissa ja valtionrakentamisessa. Paikallisen omistajuuden konsepti (jota YK toiminnassaan peräänkuuluttaa) ja emansipatorisuus oli pikemmin retoriikkaa kuin substanssia. UNDP:n tilaamassa raportissa puolestaan emansipatorinen lähestymistapa ei jäänyt vain retoriikaksi, vaan raportti todella perustui sen varaan. Raportin keskeisiä teemoja olivat paikallisten autonomia ja taloudellisen hyvinvoinnin keskeisyys turvallisuudessa.

Emansipatoriset lähestymistavat kumpuavat paikallisen toimijuuden noteeraamisesta keskeisenä rauhanrakentamisen elementtinä. Emansipaatiota painottavat tutkijat ja rauhanrakentamisen toimijat painottavat alhaalta ylös suuntautuvien äänien kuuntelemista ja kritisoivat sellaisia kansainvälisen rauhanrakentamisen agendoja, jotka sivuuttavat paikallisen tason. Alhaalta ylös -lähestymistavassa etuna on se, että siten saadaan selaista vain paikallisilla toimijoilla olevaa informaatiota rauhan olosuhteista ja ehdoista, jota muutoin ei saataisi. Vaillinainen tieto tai jopa välinpitämätön suhtautuminen paikalliseen tasoon johtaa politiikkaratkaisuihin, jotka eivät riittävällä tavalla tue rauhan aitoa rakentumista. Lisäksi mikäli paikallisia ryhmiä ja vähemmistöjä ei sisällytetä rauhan-

prosessiin, rauha ei välttämättä muodostu sellaiseksi, jonka kaikki osapuolet voivat hyväksyä. Etenkin keskustan ja periferian välinen suhde on hankala, sillä niiden todellisuudet eivät välttämättä noudata samoja jakolinjoja. (Leonardsson & Rudd 2015, 831–834.)

Thiessenin (2011, 118–119) mukaan emansipatorisen rauhanrakentamisen projektia määrittää kaksi filosofista ja eettistä teemaa: paikallinen omistajuus ja toimijuus sekä kriittisen teorian ohjauksen hyväksyminen. Projekti on liberaalia teoriaa kiinnostuneempi rauhasta paikallisella ja ”jokapäiväisellä” tasolla koettuna. Lähestymistapa pohjautuu kriittiseen koulukuntaan, jossa tavoitellaan oikeutta kaikille toimijoille, niin valtiollisille kuin ei-valtiollisillekin. Emansipatorinen liberalismi hylkää ortodoksisen epistemologisen ajattelun, ja korvaa sen yksityiskohtaisemmin määritetyllä ja epälineaarisemmalla subjektivismilla. Keskeistä on useiden ”totuuksien” samanaikainen olemassaolo, joiden käsittelyssä olennaisinta on dialogi eri osapuolien välillä. Emansipatorisessa lähestymistavassa siirrytään liberalismiin universaaleista malleista avoimeen ja monitasoiseen konsultaatioon jossa pyritään turvaamaan ruohonjuuritason ääni, toimia niiden normien alaisuudessa, joita he yrittävät asettaa ja priorisoida paikallisten yhteisöjen huolet liberaalien tavoitteiden edelle. Thiessen (mt., 131–132) laati kolme emansipatorista imperatiivista kansainvälistä interventionistista politiikkaa koskien. Ensimmäinen kansainvälisen yhteisön ei pidä hänen mukaansa lamaantua emansipatorisesta kriitikistä, vaan jatkossakin on tärkeää, että konfliktin kohtaamia kansalaisia ei jätetä pulaan. Toiseksi kansainvälisten toimijoiden pitää omaksua kriittinen ja itsereflektiivinen ajattelutapa, olla erityisen sensitiivinen läntisten instituutioiden ja ajattelutavan suhteen, olla avoin ja ymmärtäväinen muita ajattelutapoja kohtaan ja olla omistautunut parantamaan sodan alaisten yksilöiden ja yhteisöjen asemaa. Kolmanneksi kansainvälisten toimijoiden pitää olla ajattelevia ja arvioivia toimijoita, jotka ottavat vastuuta muutoksen suunnasta eivätkä ole vain rattaita suuressa koneistossa.

Jacksonin (2018) mukaan emansipatorinen rauhanrakentaminen ei ole mennyt riittävän pitkälle dekonstruoidakseen valtion ja politiikan väkivaltaisia perustuksia. Hän argumentoi pasifistisen rauhanrakentamisen puolesta katsoen, että väkivallan monopoli ja väkivalta viimekätisenä järjestyksenä johtaa sisäänrakennettuun väkivallan instrumentaaliseen rationaaliin ja sen legitimoimiseen. Vaihtoehto tälle on hänen mukaansa järjestelmä, jossa sekä väkivallan legitimitetti että välineet on poistettu poliittisesta sfääristä.

Tämä edustaa valtionjälkeistä, anarkistista rauhaa, mikä nojaa pitkälti yhteisön rauhanomaisuuteen ja oletukseen siitä, että eliitit ovat tosiasiallisia konfliktin tuottajia. Tämän ongelmana on, että vaikka nämä oletukset varmasti pitävätkin paikkansa, rauhanrakentamisen prosessi on hyvin hauras konfliktista hyötyvien tahojen vaikutusyrityksille, jos viimekätistä turvallisuuden takaajaa ei ole.

Emansipatorinen rauhanrakentaminen linkittyy kiinteästi teoreettiseen keskusteluun hybridirauhasta ja poliittisen järjestyksen hybridisyydestä, vaikkakaan näitä paikallisuutta korostavia suuntauksia ei voida lokeroida vain emansipatoriseen rauhanrakentamiseen, sillä ne linkittyvät myös pragmaattiseen realismiin. Boege ym. (2009) kirjoittivat ensimmäisten joukossa poliittisten järjestysten hybridimuodosta (*hybrid political orders*), jossa tuodaan esille paikallisten yhteisöjen rooli rauhanrakentamisessa erotuksena perinteisempiin liberaaliin rauhaan ja valtionrakentamiseen (jotka aikanaan olivat lähes synonyymit käytännön politiikassa). Ei-valtiolliset hallinnan instituutiot ovat säilyneet monissa paikoissa varsin vahvoina riippumatta niiden kanssa ristiriidassa olevien tekijöiden voittokulusta historiassa. Ne ovat osoittaneet muuntautumiskykyä ja resilienssiä. Perinteiset toimijat ja instituutiot ovat nostaneet merkitystään erityisesti silloin, kun valtio ja sen instituutiot ovat heikkoja. Hybridisyys tulee kyseeseen, kun valtiolliset toimijat tukeutuvat perinteiseen tasoon ja toisin päin. Tämä voi vahvistaa molempia tasoja, mutta on kuitenkin huomattava, että institutionalisoidessa perinteiset auktoriteetit valtion välineeksi ne saattavat menettää väestön silmissä arvovaltansa, mikäli valtion legitimitetti on heikko. Kuitenkin nimenomaan heikkojen valtioiden kontekstissa poliittisten järjestysten hybridimuodot ovat tavanomaisia, kun valtion instituutiot eivät yksin pysty ylläpitämään tarvittavia toimintoja koko valtion alueella.

Mac Gintyn (2010) mukaan kansainvälinen rauhanrakentaminen muodostuu samanaikaisesti ulkopuolisten ja paikallisten voimien edesottamuksista, ja niiden muodot ovat yleensä sulautumia molemmista. Mac Ginty (2011, 89) esittää hybridirauhasta kaksi tärkeää huomiota: 1) Kyse ei ole kahden erillisen entiteetin yhdistämisestä ja siten kolmannen entiteetin (so. hybridin) luomisesta, vaan kompleksista jatkuvasta prosessista, jossa eri puolet ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa. Hybridirauha ei siis ole kiinteä kategoria. 2) Hybridirauhaa ei pidä ymmärtää vain metaforana globaalin pohjoisen vaikuttamisesta globaalin etelän alkuperäisiin tapoihin vaan kaksisuuntaisena vaikuttamisena. Kuten aiemmin todettiin, myös liberaalin tai kansainvälisen rauhan toimijat ovat osoit-

taneet kykyä mukautua ja muuttua.<sup>5</sup> Mac Gintyn jälkeen hybridirauhan teoriaa on kehitetty monien toimesta, mutta erityisen hyvin siihen sisältyviä ongelmia tuo esille Richmond (2015). Hän painottaa hybridisyyden teorian sisäisiin dilemmoihin ja niiden merkitystä hybridirauhan positiivisuuden tai negatiivisuuden kanssa. Yksinkertaistettuna hybridipolitiikka voi siis johtaa muodostaan riippuen joko negatiiviseen tai positiiviseen rauhaan, joista ensin mainittuun päädytään herkemmin, mikäli hybridipolitiikkaan sisältyy rakenteellisia ongelmia, ja jos se epäonnistuu ratkomaan riittäväällä tavalla kansainvälisen ja paikallisen tason välisiä ristiriitoja. Usein kyse voi olla kansainvälisen vallan ja normien ulkoistamisesta rakenteilla olevan valtion eliitille ja yhteiskuntaan pikemmin kuin että hybridi rauha perustuisi aitoon edustuksellisuuteen (paikalliseen legitimitettiin) ja kontekstuaalisesti sidottuun prosessiin laajemmassa poliittisessä ja sosiaalisessa viitekehyksessä. Positiivisella rauhalla puolestaan tarkoitetaan asiointilaa, jossa tällaiset ristiriidat on ratkottu siinä mitassa, että rauhalla ja laajemmalla kehityksellä on edellytykset edetä suotuisaan suuntaan.

Tässä tutkielmassa emansipatorinen ja hybridirauhanrakentaminen nähdään projekteina, jotka eivät hylkää liberaalia ja idealistista pohjavirettä, vaan nimenomaan vaatii sen reformia vastaamaan paremmin yhtäältä oikeudenmukaisuuden, mutta myös käytännön vaatimiin haasteisiin. Aiemmin mainitulla Newmanin (2009, 49) asteikolla wilsonilaisuudesta hegemoniseen uusliberalismiin ne ovat hahmotettavissa selkeästi lähemmäs wilsonilaisuutta, lähemmäs liberalismiin ”juuria”. Keskeistä emansipatorisuuden määrittämisessä liberaaliksi on niiden yhteinen idealistinen pohjavire. Emansipatorisen rauhanrakentamisen projektin pohja on normatiivinen, eli se ottaa lähtökohdaksi eettisen ihanteen, jonka mukaan rauhanrakentamisen olisi hyvä toteutua. Lähtökohtaisesti tämä eettinen ihanne perustuu liberaalien arvojen, kuten ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja vapauden paremmuuteen suhteessa muihin ideologioihin. Lisäksi transformatiivisuus kohti tätä parempaa on emansipatoriselle rauhanrakentamiselle olennaista, vaikkakin aiempaa paremmin niiden näkemyksiä huomioon ottaen, joita muutos koskee.

---

<sup>5</sup> Mac Gintyn mukaan hybriditeetti on käsitteellisesti määriteltynä seuraavien tekijöiden vuorovaikutusta: (i) liberaalin rauhan toimijoiden, verkostojen ja rakenteiden pakottava valta, (ii) niiden valta asettaa insentivejä, (iii) paikallisten toimijoiden kyky vastustaa, jättää huomiotta ja mukautua niitä/niihin ja (iv) paikallisten toimijoiden, verkostojen ja rakenteiden kyky esittää ja ylläpitää vaihtoehtoisia muotoja rauhanrakentamiseen.

Näin ollen uskomukset siitä, mikä on ”hyvä”, voidaan pitää enemmän tai vähemmän vakiona, mutta se, miten tämä ”hyvä” saavutetaan, on vaihtoehdoille avoin.

#### 3.4 LIBERAALIN RAUHANRAKENTAMISEN PROPOSITIO

Seuraavaksi tiivistetään edellä esitellyn teoreettisen keskustelun pohjalta liberaalin rauhanrakentamisen teoreettiset propositiot rauhanrakentamisen tavoitteesta ja toimenpiteistä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Propositio esitetään erikseen liberalismiin ortodoksiselle ja kriittiselle muodolle, mutta on pidettävä mielessä, että näiden ”puhtaiden” liberaalien rauhanrakentamisen muotojen välissä on todellisessa maailmassa teorioiden risteymiä. Jonkinlaisten propositioiden formulointi on kuitenkin tarpeen analyysin helpottamiseksi. Propositiot ovat teoreettisia ideaalityyppejä, mutta varsinaisessa analyysissä tapauksia tutkitaan eri teorioiden monivivahteisuus mielessä pitäen.

Edellä esiteltyyn teoreettiseen keskusteluun pohjaten voidaan tiivistää, että liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksian ontologinen propositio rauhanrakentamisen tavoitteesta on perustuslaillinen ja institutionaalinen rauha eli sellaisten liberaalien yhteiskunnallisten rakenteiden ja olosuhteiden luominen (Richmond 2006, 297), joiden uskotaan olevan vahvasti yhteydessä rauhan saavuttamisen kanssa. Tällaisia ovat juuri demokraattisten instituutioiden perustaminen, vaalien järjestäminen mahdollisimman pian konfliktin jälkeen ja markkinoiden vapauttaminen. Rauhanrakentamisen tavoite on siis vahvasti normatiivinen. Liberaalin ortodoksian tavoitteen voi esittää yksinkertaistetussa muodossa näin:

P1<sup>OL</sup>: Rauhanrakentamisen tavoitteena on universaali ja liberaali weberiläinen demokratia.

Rauhanrakentamisen toimenpiteitä koskevan ontologisen proposition suhteen liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksia tukeutuu korostuneesti ylhäältä alas -lähestymistapaan, vaikka politiikkapapereihin sisällytetäänkin paikallisten omistajuutta korostavia lauseita. Ylhäältä alas -lähestymistapaan kuuluu myös ulkoisten/kansainvälisten toimijoiden suora kontrolli rauhanrakentamisessa paikallisten toimijoiden kustannuksella. Uusliberalismin suhteen ortodoksiseen liberalismiin kuuluu individualismin ja markkinatalousjärjestelmän painottaminen suotuisan yhteiskunnallisen kehityksen ajavana voimana. Kaiken kaikkiaan liberaalissa ortodoksiassa rauhanrakentamisen tavoitteet ja toimenpi-

teet ovat hyvin pitkälti yhtä ja samaa politiikkaa, sillä sen toiminnan logiikka on hyvin lineaarinen ja tekninen. Tavoitteena voidaan siis ajatella olevan määrätyt liberaalit instituutiot, ja toimenpiteinä on suoraviivaisesti näiden instituutioiden rakentaminen. Ortodoksinen propositio toimenpiteistä on seuraavanlainen:

P2<sup>OL</sup>: Rauha rakentuu lineaarisen ja länsijohtoisen valtion- ja instituutionrakentamisen sekä transformaation keinoin.

Siirryttäessä ortodoksisesta kriittisempään liberalismiin, emansipatoriseen rauhanrakentamiseen tavoitteena on länsimaisen hegemonian sijaan paikallisten toimijoiden toivomuksia ja elämää kunnioittava jälkiwestfalenilainen rauha. Lopullisena tavoitteena voidaan ajatella edelleen olevan ainakin jokseenkin demokraattinen poliittinen entiteetti (sillä aidon emansipaation ja oman äänen kuuluville saamisen voidaan ajatella edellyttävän jonkintasoista demokraattisuutta), mutta tämän pakottavuudesta ja ehdottomuudesta voidaan antaa periksi, mikäli asianosaiset ryhmät niin toivovat. Lopputuloksena on siis pikemminkin poliittisen järjestyksen hybridi. Yhteisöllisyys ja kansalaisyhteiskunta ovat tavoitteena keskeisempiä kuin varsinaiset valtion instituutiot. Kriittisen teorian mukaisesti rauha nojaa empatian ja jokapäiväisen toiminnan varaan. Emansipatorinen propositio tavoitteesta on yksinkertaistetusti seuraavanlainen:

P1<sup>KL</sup>: Rauhanrakentamisen tavoitteena on emansipaatioon perustuva yhteisöllinen rauha.

Emansipatorisen liberalismien ehdotus toimenpiteille on yhteiskunnallinen transformatiivinen keskustelu, joka mahdollista erilaisten näkemysten esiintulon ja päätöksenteon niiden intressien ja tietojen pohjalta. Emansipatorisuuden ytimessä on alhaalta ylös - lähestymistapa ja ruohonjuuritaso, ja tämän osa-alueen voimaannuttaminen sekä paikallinen omistajuus ovat rauhan saavuttamisessa keskeisiä. Emansipatorisen liberalismien propositio toimenpiteistä:

P2<sup>KL</sup>: Rauha rakentuu keskustelevan ja transformatiivisen ruohonjuuritason toiminnan seurauksena siten, että paikallisilla toimijoilla on omistajuus rauhanrakentamisen kulu-

## 4. REALISTINEN RAUHANRAKENTAMINEN

Käsitettä ”liberaali rauhanrakentaminen” voidaan perustellusti pitää laajasti – etenkin länsimaissa – hyväksyttynä rauhanrakentamisen alan standardina, jonka kulmakivenä ovat tietyt oletukset todellisuuden luonteesta ja ihanteet siitä, millainen todellisuuden tulisi olla. Näin ollen muita, liberaalin rauhanrakentamisen kulta-ajan aikana ja jälkeen esitettyjä kilpailevia lähestymistapoja on perusteltua lähestyä vallitsevan ortodoksian haastajan roolissa. Seuraavaksi tehdään katsaus liberalismiin merkittävän haastajan, realistisen koulukunnan taustaan ja oletuksiin todellisuuden luonteesta, jonka jälkeen perehdytään siihen, miten realistinen koulukunta on kehittynyt ajan myötä uudempaan muotoon. Lopuksi tarkastellaan mitä realismi eri muodoissa merkitsee rauhanrakentamisen viitekehyksessä.

### 4.1 LÄHTÖKOHTIA

Kansainvälisten suhteiden realistisessa koulukunnassa on useampia haaroja, joita voidaan luokitella Wohlforthin (2008, 131) mukaan kolmessa eri tasossa. Ensinnäkin on koko koulukunnan taso, joka pitää sisällään kaiken *realistisen* ajattelun. Toiseksi on alakoulukuntia (kuten klassinen realismi tai uusrealistinen koulukunta), jotka ovat yleisiä ja komplekseja teorioita, mutta edustavat tiettyä realismin haaraa. Kolmanneksi on tarkemmat teorit (kuten voimatasapainoteoria tai turvallisuusedilemman teoria), jotka operoivat selkeämmin kausaaliteettien tasolla. Näistä haaroista tässä pääluvussa käsitellään kahta ensimmäistä: ensin tutkitaan perinteistä realistista koulukuntaa yhdistävää pohjaa, jonka jälkeen hahmotellaan, kuinka realistinen koulukunta on luonut nahkaansa lähempänä tätä päivää.

Perinteisten alakoulukuntien tasolla useimmiten esille nostetaan klassinen realismi ja uusrealismi. Näiden lisäksi mainitsemisen arvoisia ovat erityisesti uusklassinen realismi ja englantilainen koulukunta. Seuraavaksi esitellään näiden lähtökohtia, mutta niihin ei paneuduta kovin syvällisesti, vaan pikemmin raapaistaan vain niiden pintaa. Näin saamme edes jonkinlaisen kosketuspinnan realismiin taustaan, jotta voimme avata kansainvälisen rauhanrakentamisen realistista käsitystä.

Realistinen kritiikki liberalismia ja sen oletuksia vastaan tieteellisessä keskustelussa nousi modernina aikana ensimmäistä kertaa kunnolla esille toisen maailmansodan jälkeen. Yksi keskeinen kritiikin artikuloija oli Carr (1946), joka kirjoitti kirjassaan ”*The*

*Twenty Years' Crisis 1919-1939*” hivenen marxilaisesta näkökulmasta, että liberalismi ei vastaa maailmassa vallitsevaa todellisuutta. Kylmän sodan alettua Carrin alkuun panema realismi sai pian klassisen muotonsa, josta kenties yleisin esimerkki on Morgenthaun (2006) esittämä näkemys. Hänen mukaansa kansainvälistä politiikkaa määrittää ihmisen luonne ja perisynti, joka johtaa kansainvälisen järjestelmän realistiseen ja kunkin valtion omaa etua tavoittelevaan luonteeseen. Keskeistä tässä valtion edun tavoittelussa hänen mukaansa on se, että se tapahtuu suhteessa valtaan ja sen käyttöön. Valtiot ajavat siis omaa etuaan niin paljon, kuin heidän vallassaan on niin tehdä. Morgenthaun edustama klassinen realismi nojatuolifilosofoinnin muodossa kehittyi hieman myöhemmin behavioralismin nousun myötä, kun tutkijat työstivät teorioita uudessa, tieteellisemmässä esitysmuodossa. Näkökulma oli kuitenkin edelleen saman perusolettamuksen johdattamaa: toimija oli kansainvälisiä suhteita ajava voima.

Waltz (1979) vei teoksellaan *Theory of International Politics* realistista koulukuntaa uuteen, uusrealistiseen suuntaan. Hänen mukaansa kansainvälisten suhteiden keskeisin selittäjä löytyy toimijan sijaan rakenteista, eli systeemisestä selitystasosta. Aiempaa klassisen realismin tapaa ymmärtää maailmaa hän kutsuu puolestaan reduktionistiseksi, sillä selitys haetaan tällöin valtion sisältä siten, että paras ymmärrys saavutetaan etsimällä kaikki toimijoiden ominaisuudet ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet. Klassisen realismin reduktionistinen ymmärrys epäonnistuu Waltzin mukaan kuitenkin selittämään kansainvälisen järjestelmän kokonaisuutta, sillä huomio kohdistuu aina pikemmin mikro- kuin makrotasoon. Waltzin kontribuutio kansainvälisten suhteiden ymmärtämiselle on ollut merkittävää riippumatta siitä, onko ajattelussaan ensisijaisesti liberaali tai realisti. Jako toimijan tai rakenteen välillä ja reduktiivisen tai systeemisen tason välillä on edelleen olennainen.

Puhtaan reduktionististen ja systeemisten selitysmallien välille jäävä tila alkoi täyttyä realistien piirissä 1990-luvulla, kun alettiin korostaa sitä, että valtion toimet kansainvälisessä järjestelmässä voidaan selittää sekä systeemisillä että kognitiivisilla muuttujilla. Rose (1998) nimitti suuntauksen koostartikkelissaan uusklassiseksi realismiksi. Uusklassinen realismi on analyttisessä mielessä kelpo suuntaus, sillä se mahdollistaa politiikan selittämisen verrattain monipuolisesti, vaikkakin edelleen realistisesta näkökulmasta.

Englantilainen koulukunta on edellä mainituista suuntauksista poiketen irrallisempi kehikko realismin ja liberalismien määrittelyistä, mutta sillä on kuitenkin merkittävästi päällekkäisyyttä realismin kanssa (Linklater & Suganami 2006, 31–32). Englantilaisen koulukunnan keskeisin huomio on siinä, että vaikka todellisuus nähtäisiin historiallisesti ja realistisesti, kansainvälisessä järjestelmässä on havaittavissa tiettyä yhteisöllisyyttä. Valtiot – vaikka ovatkin oman hyödyn maksimoijia – tekevät keskenään sopimuksia ja harjoittavat politiikkaa suureksi osaksi sivistyneesti. Carr (1946, 93) kiteyttää erinomaisesti tämän argumentin:

”...any sound political thought must be based on elements of both utopia and reality. Where utopianism has become a hollow and intolerable sham which serves merely as a disguise for the interests of the privileged, the realist performs an indispensable service in unmasking it. But pure realism can offer nothing but a naked struggle for power which makes any kind of international society impossible.”

Vielä on painotettava, että realistista koulukuntaa voidaan luokitella paljon täsmällisemmin eri tavoin, usein esimerkiksi systeemisestä tasosta puhuttaessa valtion offensiivisen tai defensiivisen peruluonteen oletuksen perusteella. Nämä eivät kuitenkaan ole tämän tutkielman kannalta kovin keskeisiä teemoja, sillä tutkimuskohteena ei ole perinteinen kansainväliset suhteet puhumattakaan suurvaltojen välisistä suhteista. Keskeistä liberalismien realistisessa kritiikissä on idealismin ja ideaalien vastustaminen ja keskittyminen vain siihen, mitä *on*. Näin ollen ei olla ainakaan ensisijaisesti kiinnostuneita kansainvälisen politiikan ihanteista, vaan sen todellisista esiintymismuodoista. Seuraavaksi paneudutaan tähän pragmaattiseen pyrkimykseen artikuloiden rauhanrakentamisen teoreettinen diskurssi liberalismista realistisempaa viitekehystä kohti, jonka jälkeen siirrytään realistisen rauhanrakentamisen ontologian ja epistemologian määrittämiseen.

#### 4.2 KOHTI REALISTISTA RAUHANRAKENTAMISTA

Realismikin on pohjimmiltaan liberalismien tavoin samassa määrin monitulkintainen, monipuolinen ja jopa epämääräinen koulukunta rauhanrakentamisen kysymyksissä. Tämän vuoksi sitä on tässä täsmennettävä siten, kuin se on rauhanrakentamisen tieteellisessä keskustelussakin ymmärretty: vastateesinä liberalistisen ortodoksian teesille. Tällöin realismi merkitsee siirtymistä liberalistisesta arvojen määräävyydestä käytännön, pragmatismien suuntaan, kuten Carr (1946) myös aikanaan esitti. David Chandler (2017) on jatkanut Carrin jalanjäljillä kirjoittaessaan kirjan ”*Peacebuilding: the Twenty*

*Years' Crisis, 1997–2017*”, joka on nimetty osuvasti juuri Carrin kirjan hengessä vastalauseena liberaalille rauhanrakentamiselle ja osittain siihen kohdistetulle kritiikille. Chandlerin esitys saa tässä paradigman suunnanvaihdon esityksessä suuren painon, koska se on hyvin tuore ja artikuloi koherentisti verrattain vähän painoarvoa saaneen realistisen – Chandlerin termistöllä pragmaattisen – viitekehyksen suhteessa aiempiin viitekehyksiin.

Chandler (mt., 196) jakaa rauhanrakentamisen 20-vuotisen tien – jota hän itse nimittää 20-vuotiseksi kriisiksi – kolmeen viitekehykseen: ongelmanratkaisukeskeisyyteen, endogeeniseen kausaatioon ja vaikutusten hallintaan tienä ulos kriisistä. Näistä ensin mainittuun eli ratkaisukeskeisyyteen ei paneuduta kovin syvästi, sillä sitä on käsitelty jo liberaalia rauhanrakentamista koskevassa luvussa. Mainittakoon kuitenkin vielä, että sen ydin on rauhanrakentamisen toteutumisessa kansainvälisten toimijoiden alaisuudessa, teknokraattisuudessa ja universalismissa. Tällainen näkökulma ylikorosti hierarkkisuutta ja länsivaltojen motiivien merkitystä rauhan- tai valtionrakentamisen menestyksellisyydessä. Lisäksi intervention toteuttajalla (so. useimmiten länsivallat ja YK) katsottiin olevan erityinen valta, tietotaito ja resurssit, joiden avulla voidaan tuottaa mekaanisesti haluttu lopputulos. Realistisesta näkökulmasta tällaista ajattelua voidaan pitää utopistisena ja ylimielisenä, jossa perustavanlaatuisen ongelma on autonomian ja suvereniteetin ihanteen hylkääminen. Institutionalistinen malli nosti oikeusvaltioperiaatteen itsehallinnon yläpuolelle, jolloin oikeusjärjestelmästä tuli järjestelmän ulkopuolinen, eksogeeninen. Tämä vie viime kädessä poliittiselta prosessilta uskottavuuden, kun sitä ei voi pitää *omana*.

Endogeenisen kausaation viitekehyksessä puolestaan siirryttiin ratkaisukeskeisestä ja universaalista näkökulmasta selkeine vallan ja tiedon hierarkioineen kohti epälineaarisempaa, pluralistisempaa ja endogeenisen kausaation näkökulmaa kohti. Tämä kuitenkin toisti rauhanrakentamisen umpikujan ylläpitäen universalistista syy-seurausajattelua, jossa läntiset instituutiot nähtiin edelleen päämääränä. Myös edelleen oletettiin, että ulkopuolisilla interventioimijoilla oli tarpeellinen erityinen tietotaito ja resurssit tavoitteiden aikaansaamiseksi – ainakin paremmat kuin kohdevaltioilla. Endogeenisen kausaation lähestymistavoista kenties merkittävimpiä olivat 2000-luvun loppupuolella muotoutuneet lokalistiset lähestymistavat, joissa painotettiin paikallisten toimijoiden ja voimien sekä poliittisten järjestelmien hybridisyyttä keskeisinä tekijöinä

rauhanrakentamisessa (kts. esimerkiksi Richmond 2009; Mac Ginty 2010). Tämä oli ensiaskel eksogeenisestä ja transformatiivisesta länsimaisesta rauhanrakentamisprojek-  
tista realistista ja pragmaattista rauhanrakentamista kohti<sup>6</sup>. Paikalliset yhteiskunnalliset  
prosessit saavat tällöin etusijan ja ovat avain kansainvälisesti johdetun rauhanrakenta-  
misen ongelmiin. Tämä on merkittävä erotus aiempaan ajattelutapaan, jolloin rauhanra-  
kentamisen ongelmien nähtiin olevan enemmänkin teknisiä koskien liberaalien institu-  
tioiden rakentamista. Ongelmissa nähtiin aiemmin olevan kyse ensinnäkin länsimaiden  
tahdosta resursoida ja koordinoida ja toiseksi paikallisten eliittien tahdosta pitää kiinni  
vallasta ja hyödyistä. Keskeistä tässä on oletus tiedon lineaarisesta luonteesta: rauhanra-  
kentamista, valtionrakentamista ja instituutioita koskeva tieto tai oppi on yleispätevää ja  
sovellettavissa kaikkiin mahdollisiin konteksteihin, jolloin tehtäväksi jää tekninen hie-  
nosäätö. Epälineaarinen oletus tiedosta hylkää tällaisen yleispätevyyden oletuksen ja  
lähestyy rauhanrakentamista kontekstisidonnaisesti. Lisäksi havahduttiin ongelmien  
endogeenisyyteen. Epälineaarisen lähestymistavan ontologiset oletukset olivat taipuvai-  
sia problematisoimaan transformatiiviset ja emansipatoriset *tavoitteet* rauhanrakentami-  
sen takana pikemmin kuin ulkopuoliset projektit sinänsä. Näin ollen liberaalit kehukset  
intervention legitimoimiseksi rauhan nimissä hylättiin samalla kun ulkoisen intervention  
tarve hyväksyttiin, kunhan se oli aiempaa reflektiivisempi ja vähemmän ”liberaali” si-  
ten, että toimittiin paikallisten voimien tukena, ei niitä vastaan. (Chandler 2017, 199–  
201.)

Vaikka lokalismi toi rauhanrakentamisen keskusteluun paljon uutta, se jakoi Chandlerin  
(mt., 162) mukaan edelleen erään keskeisen ongelman lineaarisen lähestymistavan  
kanssa. Lokalismi ei päässyt eroon binaarisen maailmankuvan ongelmasta universalis-  
min ja kulttuurirelativismien kesken. 2000-luvun lopun lokalistit eivät hylänneet univer-  
saaleja arvoja esimerkiksi ihmisoikeuksista, vaan painottivat kontekstin huomioimista  
arvojen toteutumisessa. Siinä missä aiemmin ulkoinen interventio nähtiin paikallisten  
kehittymättömien rakenteiden tukemisena tai uusien rakenteiden rakentamisena niiden

---

<sup>6</sup> Lokalistisen lähestymistavan siemenen on aiemmin esittänyt esimerkiksi Lederach (1997, 94)  
painottaessaan sitä, että rauhan ylläpitämiseksi suurin pitkän aikavälin resurssi sijaitsee paikalli-  
sessa väestössä ja heidän kulttuurissaan sekä alhaalta ylös -lähestymistavassa. Lederachin ajatte-  
lussa on olennaista myös se, että konflikti on luonnollinen osa poliittista interaktiota, ja näin  
ollen sitä ei ole järkevääkään yrittää kokonaan estää, vaan hallita sitä rakentavaan suuntaan.

puutteen vuoksi, nyt paikallisten nähtiin vastustavan ulkoisia ja vieraita vaikutteita (Mac Ginty 2010). Lokalismien logiikka problematisoi siis tämän vuorovaikutuksen hahmottaen paikalliset toimijat ”toisena” johon ei voi soveltaa länsimaiden normeja. Lokalistien puolustukseksi on kuitenkin sanottava, että esimerkiksi Mac Ginty (2011, 89; 2012) käsitteli tätä ongelmaa hahmottelemalla tämän rajanvedon olevan nimenomaan ei-binaarinen, dynaaminen prosessi pikemmin kuin tarkka rajanveto lännen ja paikallisen välillä. Tästä huolimatta hybridiajattelu viitekehystenä on altis joka tapauksessa vastakkainasettelulle globaalien pohjoisen ja etelän välillä. Bargués-Pedreny ja Randazzo (2018) painottavat tämän vastakkainasettelun suhteen, että hybridisyyden käsitettä voidaan käyttää interventionistisen politiikan oikeuttamisen ja hyväksyttäväksi tekemisen välineenä, ja heidän mukaansa sen myötä saatetaan ohittaa muita mahdollisuuksia, kun tilannetta ei arvioida riittävän avoimesti.

Endogeenisen kausaation viitekehys kuitenkin alusti tietä uudelle realistiselle viitekehyselle, jonka tietoteoreettisena ytimenä on vaikutusten hallinta erotuksena aiemmalle pyrkimykselle kausaatioon. Täten ei enää operoida intervention binaarisuuden viitekehysessä eikä ajauduta intervention ja suvereniteetin väliseen ristiriitaan. Näin ollen pikemmin kuin tuotaisiin ulkopuolisia ratkaisuja tai asetettaisiin ehtoja kohdevaltioiden ohjaamiseksi, kansainväliset toimijat tukevat ja mahdollistavat orgaanisia sosiaalisia järjestelmiä sekä olemassa olevaa tietotaitoa ja kapasiteettia. Toisin sanoen kyse on politiikkainterventioiden pragmaattisesta mallista, jossa vahvistetaan autonomisia prosesseja pikemmin kuin tehdään kyseiset prosessit tyhjäksi ja luodaan niiden tilalle uudet ideaalin mukaiset prosessit. Kritiikin kohteena ei siis ole varsinaisesti liberaalin rauhanrakentamisen poliittiset ajatukset (kuten ihmisoikeudet), vaan liberaalin rauhanrakentamisen oletukset tiedon universaalisuudesta, lineaarisuudesta ja reduktionistisuudesta. Realistinen viitekehys tällä tavoin ilmaistuna on läheistä sukua kriittisemmille liberaalin rauhanrakentamisen viitekehyselle, eli käytännössä aiemmin esitellylle emansipatoriselle liberalismille, sillä siinäkin painotetaan partikularismia ja paikallisten omia ratkaisuja. Ne kulkevat siis eri teoreettisten paradigmojen tasolla mutta samansuuntaisesti vastaten samoihin rauhanrakentamisen olemassa oleviin ongelmiin. (Chandler 2017, 203–208.) Tällainen uusi realismi poikkeaa suuresti perinteisestä realismista, ja niiden rajanvetoa pitää vielä täsmentää, joten siirrytään seuraavaksi sekä perinteisen että uuden realistisen rauhanrakentamisen määrittelyyn.

### 4.3 REALISTISEN RAUHANRAKENTAMISEN MÄÄRITTELY

Aluksi on kiinnitettävä lyhyesti huomiota tutkielmassa käytettävään realistisen rauhanrakentamisen käsitteeseen ja sen vaihtoehtoihin, sillä realistinen rauhanrakentaminen ei ole kovin vakiintunut käsite. Kenties helpoin, vähiten kantaa ottava vaihtoehto tälle on Jälkiliberaali rauhanrakentaminen, joka puolestaan on vakiintunut, mutta laveutensa vuoksi ei kovinkaan paljon täsmennä, että mihin suuntaan liberalismista halutaan kulkea. Jälkiliberaali rauhanrakentaminen pitää sisällään niin suuren joukon erilaisia lähestymistapoja ja teoreettisia panoksia, että se ei tässä tapauksessa täsmennä riittävällä tasolla sitä, mistä puhutaan ja mitä vasten liberalismia peilataan. Realismin kanssa samansuuntainen käsite on pragmaattinen rauhanrakentaminen, ja sitä käytetäänkin käsillä olevassa tutkielmassa realistisen rauhanrakentamisen rinnalla. Realismi nähdään tässä kuitenkin eräänlaisena kattoterminä, ja filosofinen pragmatismi hieman täsmällisempänä, ja toisaalta enemmän siltoja rakentavana käsitteenä. Realistisen rauhanrakentamisen käyttäminen ensisijaisena käsitteenä on perusteltua, koska 1) se on liberalismien kanssa paradigmana samanarvoinen, ja toimii siten sen kanssa paremmin vastinparina, 2) realismi sisällyttää loogisesti paremmin myös rauhanrakentamisen ontologian, kuten myöhemmin tullaan esittämään ja 3) realismi linkittyy paremmin myös laajempaan kansainvälisten suhteiden keskusteluun ”realismin paluusta”.

Realistisen rauhanrakentamisen määrittäminen edellyttää paluuta realismien klassisiin juuriin, sillä vaikka se käytännössä on syntynyt kritiikkinä liberaalin rauhanrakentamisen ongelmille, sitä voidaan pitää kuitenkin realistisen koulukunnan paradigmaattisena perillisenä. Näin ollen klassinen realismi on eräänlainen aloituspiste realistisen rauhanrakentamisen tuomalle lisäarvolle rauhanrakentamisen teoreettiseen keskusteluun. Samoin kuin liberaali rauhanrakentaminen käsittää janan sen ortodoksiasta emansipatoriseen rauhanrakentamiseen, myös realistinen rauhanrakentaminen on hahmotettavissa janana klassisesta realismista pragmaattiseen realismiin.

Richmondin (2007, 41) mukaan realistinen koulukunta katsoo rauhan nollasummapeliksi, jossa hylätään universaali rauhan etiikka ja hyväksytään rajoitettu ymmärrys rauhas- ta, jota rajoittaa valtioiden rajat ja jota voimalliset toimijat suojelevat omista intressiläh- tökohdistaan. Realistiseen traditioon kuuluu myös implisiittinen näkemys rauhas- ta kansainvälisen järjestelmän anarkian vuoksi saavuttamattomissa olevana, utopistisena ja mahdollisesti epähaluttavana asiana, koska se voidaan linkittää imperialismiin tai kaik-

kivoipaan *Leviathaniin*. Mutta tämä Hobbesin (1914) kuvaus todellisuuden anarkkisuu-  
desta on otettu yleensä määrittämään nimenomaan *kansainvälistä* järjestelmää, ei niin-  
kään tämän tutkielman ensisijaisena aiheena olevaa *valtiollista* järjestelmää. Valtiossa  
tällaisen viimekätisen suvereenin – Leviathanin – olemassaolon ajatellaan olevan eten-  
kin juuri realistisen koulukunnan piirissä perusteltu.

Kuten siis Hobbesin alkuperäisessä sisällissodan kauhuista kummunneessa ajatuksessa,  
tässäkin yhteydessä kiinnitetään ensisijaisesti huomiota valtiosisäiseen kontekstiin, ei  
niinkään siitä johdettuun kansainväliseen vastineeseen. Esimerkiksi Hobbesin realisti-  
nen ydinsanoma anarkiasta on siirrettävissä melko osuvasti Somalian kaltaiseen totaali-  
sesti sortuneeseen valtioon, jossa viimekätistä suvereenia hallitsijaa omalla maantieteel-  
lisellä alueella ei ole. Tällaisessa valtiollisen epäjärjestyksen viitekehyksessä ratkaisu on  
klassisimmillaan Hobbesin (mt., 89) mukainen: yhteispäätöksellä kaikkien vallan luo-  
vuttaminen absoluuttisesti yhdelle henkilölle. Hobbesin luonnontilateoreettinen ratkaisu  
ei kuitenkaan sellaisenaan aivan vastaa todellista realistista propositiota anarkian pois-  
tamiseksi, sillä se ei perustu empiriseen todellisuuden havainnointiin. Todellisuudessa,  
kun valtion instituutiot ja auktoriteetti sortuvat, jakamattoman suvereniteetin poistumi-  
sen luoman valtatyhjiön täyttää yleensä joukko pienempiä toimijoita, jotka kilpailevat  
keskenään. Tällöin tyypillinen ratkaisu on rakentaa uusi keskushallinto ja saattaa jaka-  
maton suvereniteetti jälleen ”yksiin käsiin”.

Klassiselle realismille löytyy monia puolestapuhujia. Näistä Morgenthau (2006, 4–13)  
systematisoi poliittisen realismin ydinsanomana harvinaisen lyhyesti ja ytimekkäästi  
kuudessa periaatteessaan:

1. Poliittinen realismi uskoo, että politiikkaa, kuten yhteiskuntaa laajemminkin,  
hallitsee objektiiviset lait, joiden juuret ovat ihmisluonnossa (tieteellinen realis-  
mi).
2. Kansainvälisen politiikan keskeinen käsite on intressi, joka määrittellään vallan  
kautta. Realismissa vastustetaan keskittymistä toimijoiden motiiveihin ja ideolo-  
gisiin preferensseihin.
3. Realismi olettaa, että sen avainkäsite – vallan kautta määritetty valtion intressi –  
on objektiivinen ja universaalisti validi kategoria (eli valtioiden politiikkaa ja  
toimintaa ohjaa aina kansallinen intressi), mutta intressin luonne ja laajuus vaih-  
telee ajassa ja konteksteissa.

4. Poliittinen realismi on tietoinen poliittisen toiminnan moraalisesta merkityksestä, mutta katsoo, että abstraktit universaalit moraaliset prinssiipit eivät voi päteä sellaisenaan valtioiden toimiin ellei niitä analysoida spesifien olosuhteiden valossa. Moraaliset prinssiipit eivät määritä politiikkaa, vaan ovat yksi vaikutuksen lähde.
5. Poliittinen realismi kieltäytyy identifioimasta tietyn kansakunnan moraalisia aspiraatioita universumia hallitsevina moraalisisina lakeina. Kansalliset moraaliset ihanteet palvelevat näin ollen kansallisia tarkoituksia.
6. Kansainvälinen politiikka on autonominen tieteenala. Siinä missä taloustieteilijä ajattelee vaurauden mukaan määritetyn intressin kautta ja oikeustieteilijä toiminnan ja lain suhdetta, kansainvälisen politiikan realisti ajattelee vallan mukaan määritetyn intressin kautta. Vallan tutkiminen on näin ollen kansainvälisen politiikan alan erityisyys.

Morgenthaun periaatteista keskeisimmin klassista realismia määrittää toinen: Kansainvälisen politiikan ajavan voiman ymmärtäminen valtioiden intressinä, jossa keskeisin määrittävä tekijä on valta ja sen kumuloiminen. Tällaisessa viitekehyksessä syy, miksi valtiot osallistuvat rauhan- ja valtionrakentamiseen ja tekevät interventioita toisten valtioiden sisäisiin asioihin, kumpuasi siitä, että se palvelisi intervention tekevien valtioiden intressejä ja lisäisi niiden valtaa kyseessä olevassa kontekstissa. Tämä onkin paradoksaalisesti merkittävä kritiikin aihe liberaalia rauhanrakentamista kohtaan, sillä hegemonistiset uusliberaalit tavoitteet ovat usein olleet hyödyllisiä pikemmin laajemmalle globaalille viitekehykselle kuin liberaaleja institutionaalisia ratkaisuja vastaanottaville valtioille. Etenkin suurvallat – etunenässä Yhdysvallat – ovat ajaneet suoraviivaisesti interventionistista ulkopoliittikkaa argumentoiden, että turvallisuuden hallinta kohde-maissa ajaa myös niiden turvallisuusintressejä ja lisää mahdollisesti niiden vaikutusvaltaa.

Morgenthau tekee kuitenkin muiden tavoin selvän pesäeron kansainvälisen ja kansallisen politiikan välillä, joista valtataistelut ja realistinen kansallisen intressin ajaminen koskevat nimenomaan kansainvälistä politiikkaa, kun kansallisessa politiikassa on luontaista laajempi järjestys ja harmonia. Klassisten realististen tutkijoiden, kuten Morgenthaun ja Carrin realistinen ajattelu voidaan kuitenkin soveltaa myös kansalliselle tasolle, sillä klassisen realismin perustendenssit, intressien konflikti ja vallan tavoittelu, ovat

sovellettavissa kansallisella tasolla (Korab-Karpowicz 2017). Tässä yhteydessä on huomattava, että realistisessa kirjallisuudessa on tavanmukaista tehdä erotus poliittisen realismin ja kansainvälisten suhteiden realismilla (joista ensin mainittu on läheisempää sukua kansallisen politiikan kysymyksen kanssa), mutta tässä tapauksessa emme tee erotusta näiden rinnakkaisten kirjallisuuksien välillä, vaan näemme ne Sleatin (2013, 12) tavoin kolikon eri puolina.

Ortodoksisen realismin suhdetta rauhanrakentamiseen voi hahmottaa tarkentamalla rauhanrakentamisen yhteyttä rauhanturvaamiseen. Kerr (2013, 109–112) hahmottaa näiden suhdetta turvallisuudentutkimuksen koulukuntien kautta. Suppea koulukunta käsitteistää turvattomuuden poliittisena väkivaltana ja laaja koulukunta nimenmukaisesti laajentaa sen koskemaan yhteiskunnallista alikehittyneisyyttä. Ortodoksinen realismi on altis keskittymään juuri suppeaan turvallisuuskäsitykseen. Tasapuolinen näkemys niistä kuitenkin katsoisi, että ne muodostavat kausaalisen kehän, jossa suppean koulukunnan mukainen kriisinhallinta tarjoaa edellytykset laajemman yhteiskunnallisen kehityksen takaamiseksi, ja laajan koulukunnan mukainen yhteiskunnan kehittäminen estää tai hillitsee uusien konfliktien syntymisen. Kun huomionalainen yhteiskunta on epävakainen, on hyvin todennäköistä, että rauha on riippuvainen molempien koulukuntien turvallisuuskäsityksistä. Ajallisesti kuitenkin rauhanrakentaminen toteutuu yleensä vasta rauhansopimuksen jälkeen, vaikka tästäkin pääsäännöstä on poikkeuksia (Pugh ym. 2008, 1). Rauhaa on joka tapauksessa vaikeaa rakentaa ennen kuin merkittävät väkivaltaisuudet on saatu loppumaan.

Seuraavaksi siirrytään realismin tuoreempiin esiintymismuotoihin, ja hahmotellaan sen positio rauhanrakentamisen kysymyksessä. Realismia on elvytetty kylmän sodan jälkeen useista eri näkökulmista, joten sen – kuten liberalisminkin – määrittelyssä on merkittävä haaste juuri tämän moninaisuuden hallinnassa. Viime kädessä emme voikaan sisällyttää mitään realismin kokonaisnäkemystä tämän tutkielman viitekehyykseksi, vaan pikemmin rakennamme teoreettista viitekehystä, joka palvelee yhtäällä teoreettista vertailua liberalismiin kanssa ja toisaalta rauhanrakentamisen erityiskysymyksen viitekehystä. Uusia esityksiä realismista ovat ainakin uusi realismi, liberaali realismi, realistinen konstruktivismi ja pragmatismi.

Monissa realismin uudelleentulkinnoissa on esitetty jo verrattain varhaisessa vaiheessa samoja rauharakentamisen suhteen relevantteja ajatuksia kuin mitä Chandler (2017) esitti. Cox (1997, xvi–xviii) tavoittelee vanhan realismin kehittämistä hyödyntämällä sen historiallista lähestymistapaa muuttuvan maailman ja sen vallan realiteettien ymmärtämiseksi. Hän näkee uuden realismin kahden dynamiikan yhdistämisenä: 1) maailman rakenteellisen muutoksen dynamiikka ja 2) multilateraalien toimintatapojen dynamiikka. Yhteistä vanhan realismin kanssa on huomion kiinnittäminen valtaan, mutta uudessa näkökulmassa vallan nähdään toteutuvan aiempaa moniulotteisempana. Keskeistä tässä on keskittyminen pitkän aikavälin muutokseen kriittisestä pikemmin kuin ongelmanratkaisukeskeisestä näkökulmasta sekä alhaalta ylös -näkökulma, jossa korostetaan vähemmän voimakkaiden toimijoiden huolenaiheita ja intressejä ilman, että voimakkaampien toimijoiden tuottamat rajoitteet jätetään huomiotta.

Coxin (mt., xxii, xxiv) esitys edustaa varhaista kommenttia siitä, miten läntinen modernismi on ylenkatsonut muita näkemyksiä todellisuudesta hahmottaen ne järjettöminä tai erikoisina. Läntisen ylenkatsomisen vastustamiseksi tieto on keskeinen voimaantumisen tai emansipaation lähde, jonka vuoksi teorioiden epistemologinen positio on hyvin olennainen seikka tutkimuksessa. Mikään kulttuurinen traditio ei ole täysin monoliittinen, vaan ne keskustelevat sisäisesti ja muiden kulttuuristen traditioiden kanssa. Tähän sisältyy myös huomio siitä, että kulttuurisen tradition sisäinen tai niiden välinen jännite voi olla myös luovuuden ja mukautumisen lähde kyseisen kulttuurin muuttuvaan ongelmien kokonaisuuteen.

Mushakoji (1997, 85–87, 104) artikuloi tietoteoreettisen lähestymistavan hyvin läntisen formalismin ja ei-läntisen toiseuden välisenä kamppailuna. Läntisellä formalismilla Mushakoji tarkoittaa maailmanjärjestyksen hierarkiaa yksilöstä ihmiskunnan tasolle, joka etenee tietyn rationaliteetin ja kehityksen termein. Läntinen formalismi voi olla paljonkin ristiriidassa monien muiden maailmankolkkien todellisuuden kanssa, joissa valta korreloi selkeämmin suoran voiman kanssa ja legitimizeetti pohjautuu karismaan tai traditioon (erotuksena läntiseen valtiolliseen legitimizeettiin). Mushakoji näkee kaksi vaihtoehtoa toiseuden lähestymistavalle: joko kansainvälinen politiikka ja todellisuus ajavat kohti koko maailman länsimaistamista tai sitten olemassa olevan järjestelmän epistemologista pohjaa muutetaan siten, että toiseuden vaikutukset hälvenevät ja multilateraalien prosessien multikulttuurinen kapasiteetti tulisi mahdolliseksi. Tämä on hyvin

lähellä Chandlerin (2017) esittämää tietoteoreettista argumenttia pragmaattisesta rauhanrakentamisesta.

Toinen ja uudempi realistinen esitys on Sleatin liberaali realismi. Häneen mukaansa 2000-luvun alussa havahduttiin radikaaliin poliittiseen erimielisyyteen maailmassa (so. säröön liberaalissa maailmanjärjestyksessä), ja epäliberaalit ajatukset ujuttautuivat myös liberaalien valtioiden sisälle. Samoin kuin liberaali koulukunta kritisoi kylmän sodan realistisia näkemyksiä, jotka eivät vastanneet todellisuutta enää vallitsevaa todellisuutta, 2000-luvun liberalismia voi kritisoida siitä, että sen rationaaliset ja universaalit ideaalit eivät toteudu maailmassa. Sleat pohjaa teoriaansa erityisesti Williamsin (2005) ja Geusin (2008) varaan, joiden edustaman realismin mukaan moderni poliittinen filosofia on liian moralistista ja toiseksi arvopluralismi on todellisuutta määrittävä asiantila. Heidän kritiikkinsä kohdistuu siis siihen, että politiikassa etsittäisiin totuutta moralistisista ja universalistisesta tai monistisesta lähtökohdasta. Yleisemmin ottaen heidän yleinen argumentti on idealismia vastaan. Tässä realismi palaa juurilleen, palauttamaan maailmankuvaa ”todellisuuteen”. Sleat itse ei varsinaisesti irtaudu liberalistisesta tavoitteesta, vaan katsoo, että realistinen lähestymistapa voi olla itsessään liberalistinen, sillä realistisesta näkökulmasta käsin voidaan paremmin pyrkiä ymmärtämään liberalismiin ”todellisuutta”, ja siten auttaa saavuttamaan sen ihanteita. (Sleat 2011; Sleat 2013, 1–3; Kelly 2015).

Siinä missä Sleat rakensi siltaa realismiin ja liberalismiin välille, Barkin (2003; 2010) rakensi siltaa realismiin ja konstruktivismiin välille. Barkinin pääargumentti on, että realismiin ja konstruktivismiin yhteensovittaminen on mahdollista, ja niillä on paljon tarjottavaa toisilleen. Hänen mukaansa niiden välinen yhteys katsotaan usein mahdottomaksi, koska 1) realismilla nähdään olevan materiaallinen pikemmin kuin sosiaalinen perustus, 2) realismiin nähdään tulkitsevan ihmisen luonteen materialistisesti ja 3) realismiin katsotaan painottavan empirismiä. Barkin kuitenkin esittää, että mitään näistä ei voida pitää kategorisesti totena, sillä sekä realismissa että konstruktivismissa on niin paljon hajontaa, että ne eivät aina noudata niiden arkkityyppejä, ja siten ne myös osittain osuvat päällekkäin.

Barkin kuitenkin puhui ensisijaisesti realistisesta konstruktivismista, eli konstruktivismista, joka katsoo, että valtaa ei voida ohittaa kansainvälisessä politiikassa. Jackson ja

Nexon (2004) kuitenkin huomauttavat, että Barkinin argumentti antaa aiheen puhua pikemminkin konstruktivistisesta realismista, eli realismista, joka hyväksyy normit ja ideat totisesti otettavina tutkimusobjekteina. Myös Hill (2006) katsoo, että sekä uusrealismin että uusliberalismin (tai neo-neo-synteesin) sisältö pitäisi sisällyttää konstruktivistiseen viitekehykseen, jotta niiden ymmärrys todellisuudesta olisi täydellisempi. Tämän pohjalta tässäkin tutkielmassa realismin materialistisen pohjan välttämättömyyden katsotaan olevan tarpeeton kategorisointi, ja suorastaan ristiriidassa siihen yhdistetyn empirismin kanssa. Jotta voimme Carrin hengessä tutkia maailmaa ”sellaisena kuin se on”, olisi järjetöntä ummistaa silmänsä todellisuuden sosiaaliselta ulottuvuudelta, joka eittämättä on keskeinen osa todellisuutta. Carr (1945, 220) painotti, että kansainvälisiä suhteita ei voi ymmärtää ainoastaan vallan kautta, vaan vallan ja moraalisuuden kompromissin kautta. Tässä tutkielmassa realismin epistemologista tavoitetta ymmärtää maailma ”sellaisena kuin se on” pidetään hyvin keskeisenä realismia määrittävänä seikkana ja erottavana tekijänä liberalismista.

Edellä esitellyt lähestymistavat realistiseen koulukuntaan olivat yleisempiä paradigmaa ja sen uudistumista koskevaa keskustelua, joka pohjustaa seuraavaa, pragmaattista realismia, joka linkittyy juuri nimenomaan rauhanrakentamiseen eikä siis yleiseen paradigmaattiseen keskusteluun uuden realismin laadusta. Pragmaattisen realismin yksi keskeisimmistä teoreetikoista on Chandler (2017, 165–169), joka nostaa resilienssiä korostavan lähestymistavan pragmaattisen rauhanrakentamisen lähtökohdaksi. Resilienssi lähestymistapana keskittyy monien muiden lähestymistapojen tavoin nimenomaiseen kontekstiin – käytännössä paikalliseen tasoon – mutta siinä edetään sen käsittelyssä filosofisen pragmatismen näkökulmasta. Bourbeau’n (2013, 9) laajassa määritelmässä resilienssillä tarkoitetaan säännönmukaista mukautumisen tai sovittamisen prosessia yksilön tai yhteiskunnan toimesta endo- tai eksogeenisen shokin kohdatessa.

Resilienssin käsitteen lähtökohdan voidaan katsoa olevan kuitenkin Certeau’n (1998) ajatuksessa jokapäiväisen elämän merkittävyydestä suurempien käsitteiden rinnalla. Rauhanrakentamisen kontekstissa tällainen suuret ideologiat ja ajatusrakennelmat ohittava pragmatismi merkitsee paluuta realismiin ja on läheisesti sidoksissa resilienssin käsitteeseen. Siinä missä lokalismissa ongelman nähtiin olevan pikemmin paikallisten voimien *toiseudessa*, resilienssissä ongelmana on liberalismi itse ja sen arvojen ensisijaisuus. Paikallinen ja jokapäiväinen eivät siis ole mikään romantisoitu länsimaista he-

gemoniaa vastustava voima, vaan ratkaisuja tuottava lähde, jonka varaan voidaan rakentaa.<sup>7</sup> Tällöin ei lähdetä liikkeelle sen koommin universalismista kuin kulttuurirelativismistakaan, vaan keskitytään erilaisten ratkaisujen vaikutuksiin nimenomaisissa olosuhteissa. Näin ollen sivuutetaan myös endo- ja eksogeenisen välinen vahva binaarisuus, vaan sen sijaan ne toimivat saman resilienssiin tähtäävän ja pragmatismista kumpuavan politiikan alaisena.<sup>8</sup> Vaikutukset pikemmin kuin kausaalinen syy–seuraus-suhde on pragmaattisen tarkastelun keskiössä, jolloin tyydytään nöyremmin pelkkien vaikutusten arviointiin yksittäisessä tapauksessa sen sijaan, että pyrittäisiin luomaan sääntöjä ja lakeja todellisuuden luonteesta. Tällaisen liberaali rauhanrakentamiseen kuuluneen lineaarisen tietokäsityksen voidaan kritisoida vähättelevän – vaikkakaan ei tarkoituksella – orgaanisia, luonnollisia tai endogeenisiä resistanssin ja resilienssin voimia. Tämä kritiikki ulottuu ylhäältä alas -lähestymistavan lisäksi alhaalta ylös -lähestymistapaan, sillä sekin tukeutui lineaariseen ja binaariseen ajatteluun. (Chandler 2017, 165–168.)

Kausaatioiden formulointi nähdään pragmaattisesta näkökulmasta kyseenalaiseksi, sillä poliittiset prosessit ovat erilaisissa konteksteissa aina orgaanisia ja melko ennakoimattomia<sup>9</sup>. Viime kädessä pragmatismia ajaa sen ymmärtäminen, että formaalin lain tai konstitutionalismien ja sosiaalisen todellisuuden välillä vallitsee usein merkittävä kuilu. Liberaalin projektin mukaan luodut formaalit instituutiot ovat siis herkästi keinotekoisia, kun niiden luomiseen tähtäävä prosessi ei ole ollut riittävän responsiivinen tai orgaaninen. Kuitenkin myös emansipatorinen rauhanrakentaminen voi pragmaattisesta näkökulmasta päättyä ongelmiin, sillä siihenkin sisältyy yleensä tiettyjä normatiivisia oletuksia, jotka saattavat rajoittavat sen mukautuvaisuutta tiettyyn kontekstiin.

---

<sup>7</sup> Mac Ginty (2014) kehitti rakentamaansa lokalistista teoriaa nimenomaan jokapäiväisen teorian suuntaan, joten lokalistiset tutkijat kyllä seurasivat tässä suhteessa aikaansa. Mac Gintyn tapauksessa binaarisuuden ongelman ratkaisu oli siis hyvin samankaltainen, vaikka hän ei resilienssin käsitteeseen turvautunutkaan. Myös esimerkiksi emansipatorisessa rauhanrakentamisessa jokapäiväisen huomioiminen on keskeistä, joten tätä aspektia ei missään nimessä voi pitää pragmatismien erityispiirteinä.

<sup>8</sup> Lokalismi on tästä erotuksesta huolimatta jo varsin lähellä pragmaattista lähestymistapaa, kunhan siihen suhtaudutaan deskriptiivisenä ja empiirisenä näkökulmana eikä normatiivisena teoriana (Millar 2014). Pragmaattisen realismien mukaan hybridisyys ei voi olla siis mikään valmis ratkaisu rauhanrakentamiseen, mutta se esitti kuitenkin keskeisen argumentin paikallisuuden huomioonottamiseksi.

<sup>9</sup> Tämä antaa aihetta pohtia tämänkin tutkielman yleistettävyyttä. Tämä ei ole kuitenkaan ylipäsemätön ongelma, sillä tutkielman asetelma on se, että tietty teoria on kongruentti tietyn tapauksen kanssa, ei niinkään se, että tehtäisiin kausaalinen ennustus tai laki. Näin ollen kysymykseksi jää, voidaanko yleistää tietyn teorian suhteellinen soveltuvuus tietynlaiseen kontekstiin (kuten konfliktin jälkeisiin heimoyhteiskuntiin) suhteessa toisiin teoreettisiin viitekehyksiin. Suoranaisesti tutkielman tulokset eivät kuitenkaan ole yleistettävissä, sillä tapausjoukko rajoittuu Somalian sisäiseen kehukseen. Kun tutkielman tulokset kehittävät olemassa olevaa teoriaa, sen yleistettävyyttä niin ikään rajoittuu siihen, missä määrin tuo teoria soveltuu jatkossa paremmin vastaavanlaisten tapausten tarkastelemiseen ja ymmärtämiseen.

Keskeistä pragmaattisen realismin vastauksessa liberaalille ortodoksialle on sen epistemologisen position siirtymä epälineaariseen ja partikularistiseen tietokäsitykseen. Pragmatismilla on tietyiltä osin yhteistä ortodoksisen realismin kanssa, sillä molemmat nojaavat empirismiin eli siihen, että hahmotellaan maailmaa siten kuin se on. Niitä erottaa kuitenkin se, että klassinen realismi hahmottaa maailman materiaalisesti siinä missä pragmatismi sisällyttää näkökulmakseen myös konstruktivistisessä hengessä aineettoman maailman, jossa pragmatismi on taas lähempänä emansipatorista liberalismia. Toinen merkittävä erottava tekijä on ortodoksisen realismin formalismi teoreettisten lakien luomiseksi, kun tieteellinen pragmatismi nojaa vaikutusten hallintaan ja partikularismiin.

Menkhaus (2013, 4–5) tarkentaa resilienssin käsitettä hahmottelemalla sille neljä vaihtoehtoista merkitystä rauhanrakentamisen yhteydessä:

1. Resilienssi voi merkitä kykyä ylläpitää positiivista rauhaa, joka on lähimpänä alkuperäistä resilienssin käsitettä. Kyse on siis paikallisesta konfliktin ehkäisemisestä, jossa perustilana on yhteisön itse määrittelemä positiivinen rauha erotuksena ulkopuolelta pakotettuun negatiiviseen rauhaan. Tällaisen yhteisön resilienssiä ilmentää sen kyky vastustaa sekä endo- että eksogeenisiä konfliktipaineita. Tavoitteena tällöin on status quo.
2. Resilienssi voi merkitä kykyä hallita transformaation prosessia negatiivisesta rauhasta positiiviseen. Tässä on keskeistä yhteisöjen resilienssi negatiivisen rauhan edustajan muutosvastarintaa kohtaan. Lisäksi muutosten alkaessa näyttää tuloksia, yhteisöillä tulisi olla kyky hallita rauhaomaisuutta eri näkemysten ilmaisussa sekä kyky ylläpitää rauhaa ja järjestystä hallinnon mahdollisesti menettäessään otteensa.
3. Resilienssi voi olla pyrkimystä status quo ante bellumia kohti, jolloin tavoitellaan konfliktia edeltävien olosuhteiden palauttamista. Se on usein mahdoton ja ei-haluttava tavoite, sillä aiemmat olosuhteet voivat olla konfliktin syy ja konflikti on voinut muuttaa poliittista dynamiikkaa, jolloin vanhat näkemykset voivat eskaloida eripuraisuutta ja epäluuloa. Kyvyttömyys mukautua uuteen konfliktinjälkeiseen tilanteeseen altistaa uusiutuneeseen väkivaltaan eli toimii pitkälti resilienssiä vastaan. Positiivinen resilienssi puolestaan mahdollistaa yhteisöjen luottamuksen rakentamisen, puhuttelee konfliktin eripuraisuutta oikeu-

denmukaisesti ja tarjoaa mahdollisesti vision uusille paikallisen hallinnan ja edustuksen muodoille.

4. Resilienssi voi olla yksinkertaisesti transformaatiota. Tämä on resilienssin määritelmistä hankalin, sillä transformatio on jo hyvin yleinen apukäsite, ja se poikkeaa merkittävästi pragmaattisesta ajatusmaailmasta, jossa tavoitteena on yleisesti välttää suurimmat virheet. Kyse transformaatiota painottavassa resilienssissä on täysi transformatio inkrementaalisten muutosten tai mukautumisen sijaan. Sen listaaminen resilienssin merkityksiin on perusteltu, koska joissain tapauksissa resilienssi ja kestävä rauha ei ole mahdollinen ilman suuria rakenteellisia muutoksia. Tästä voi olla esimerkkinä vaikkapa Etelä-Afrikan apartheid-järjestelmä, joka oli perustavanlaatuisella tavalla hauras ja epävakaa niin kauan, kun ylitsepääsemätön epäoikeus oli olemassa.

Pragmaattinen ajattelutapa liittyy merkittävältä osin myös keskusteluun odottamattomista seurauksista ja lähestymistavasta, jolla pyritään välttämään toiminnan negatiivisia vaikutuksia (Anderson 1999; OECD 2010). Chandlerin (2017, 202) mukaan 2010-luvun puoliväliin mennessä keskustelun paino on siirtynyt siihen, että odottamattomat seuraukset rauhan- tai valtionrakentamisessa painavat vaa'alla enemmän kuin odotetut seuraukset. Tämä on johtanut lisääntyneeseen pessimismiin, pragmatismiin ja realismiin esimerkiksi Afganistanissa ja Irakissa: 2000-luvun alun optimismi instituutioiden rakentamisessa on muuttunut tämän päivän ongelmien minimointiin. Esimerkiksi Mazarr (2014) kirjoittaa juuri Irakin ja Afganistanin kokemukseen pohjautuen, että Yhdysvaltojen tavoite rauhan, demokratian ja kehityksen varmistamiseksi heikoissa valtioissa ei ole mahdollista toteuttaa instrumentaalisesti kausaalisen rauhanrakentamisintervention avulla. Todelliset prosessit ovat orgaanisia ja operoivat pikemmin ruohonjuuritasolla, jolloin toimissa pitää kunnioittaa sosiaalisia, kulttuurisia, taloudellisia, poliittisia ja uskonnollisia konteksteja kussakin valtiossa. Sanalla sanoen siis ulkoisten toimijoiden ei pidä toimia paikallisia instituutioita vastaan vaan tukea niitä.

#### 4.4 REALISTISEN RAUHANRAKENTAMISEN PROPOSITIO

Saavutettuun rauhaan ei klassisessa realismissa sisälly pääasiassa mitään positiivisia arvoja ja merkityksiä, vaan se on negatiivista rauhaa: luotu olo-tila, jossa ei esiinny väkivaltaa ainakaan muiden kuin keskusvallan toimeenpanemana (jos puhutaan yhteiskunnan tasolla). Richmondin (2008a, 42) mukaan hobbesilaisen anarkian oletuksen vallites-

sa sota voi johtaa rauhaan vain, jos voittajalla on kyky pakottaa muut osapuolet tahtoonsa. Tästä syntyvä rauha on rajoitettua rauhaa, joka perustuu voittajan selviytymiseen ja vahvuuteen ja painottaa turvallisuutta ja vakautta yhteiskunnallisen kehityksen edelle. Sargent (2007, 51) esimerkiksi katsoo, että realistinen oletus jatkuvasta konfliktista ja oman edun tavoittelusta johtaa siihen, että toiminnan tavoitteena on lopulta vain väkivallan rajoittaminen pikemmin kuin aidon rauhan saavuttaminen. Tämä perustuu klassisen realismin morgenthaulaiseen oletukseen siitä, että ihmisluonne ei mahdollista pitää rauhaa, vaan kukin poliittinen entiteetti – oli se sitten valtio tai valtiosisäinen ryhmittyä – pyrkii aina lisäämään omaa vaikutusvaltaansa ja ajamaan omaa intressiään muiden kustannuksella. Ortodoksisen proposition rauhan tavoitteesta voi ilmaista lyhyesti seuraavanlaisesti:

P1<sup>OR</sup>: Rauhanrakentamisen tavoitteena on voittajan rauha, jossa rauha merkitsee väkivaltaisuuksien ja epäjärjestyksen poissaoloa.

Ortodoksisen realismin mukaisten rauhanrakentamisen toimenpiteille on Newmanin (2009, 48) mukaan tyypillistä ainakin 1) konfliktin rajoittaminen ja hallitseminen pysyvemmän ja kestävämmän emansipatorisen rauhan sijaan; 2) ulkoisten ja vahvojen toimijoiden dominanssi ja siten kansainvälisen systeemin vakauden ensisijaisuus; 3) vahvan valtion rakentaminen, jonka avulla voidaan saavuttaa uusi Leviathan ja edistää järjestystä; 4) olemassa olevien faktojen hyväksyminen, joka johtaa paikallisten toimijoiden kanssa neuvottelemiseen. Näistä vahvan keskusvallan ja väkivallan monopolin saavuttaminen on ensisijaista suhteessa muiden voimatoimijoiden kanssa neuvotteluun. Neuvottelu voi olla kuitenkin välttämätöntä, jos järjestystä ei muutoin saada aikaiseksi.

Ortodoksisen realismin toimenpiteitä hallitsee formalismi, jota voi tässä yhteydessä ajatella uskomuksena tietynlaiseen säännönmukaisuuteen mahdollisuuksien rajoitteista, kuten valtioiden ensisijaisuudesta poliittisessa toiminnassa ja toimijoiden rationaalisuusoletus. Realismin klassinen pohjavire on nähtävissä melko yksioikoisena: se, jolla on valtaa ja voimaa, käyttää sitä Thukydidēs'n (1964) kuvaileman poliittisen järjestelmän mukaisesti oma intressi edellä. Ylhäältä alas johdettu rauha on siis dominantti ajattelutapa ortodoksisessa realismissa, kuten Newman (2009, 37) asian näkee. Voittajan rauhan saavuttamisessa Newmanin mukaan on käytännön tasolla tärkeää neuvottelu paikallisten toimijoiden kanssa, jotka ovat väkisinkin olleet osana aiempaa konfliktia.

Neuvottelussakin päädytään siis sinne, missä valta on, jos ja kun väkivallan monopolia ei muutoin saavuteta. Kansainväliset ja alueelliset voimatoimijat ovat keskeinen osa rauhanrakentamista ja niin ulkoisen kuin sisäisen sotilaallisen voiman käyttö on keskeinen väline järjestyksen takaamiseksi ja hallinnan turvaamiseksi. Ortodoksisen realismin propositio toimenpiteistä on seuraavanlainen:

P2<sup>OR</sup>: Rauha saavutetaan tukeutumalla sotilaalliseen voimaan vahvojen osapuolien toimesta ja muodostamalla vahva valtio, joka täyttää epäjärjestyksen aikaisen valtatyhjiön.

Voitaisiin kysyä, että kenen intressejä rauha voisi sitten ajaa, jos ei klassisen realismin mukaisesti vahvimman. Kriittisen realismin pragmaattisesta näkökulmasta suora vastaus on, että rauhanrakentamispolitiikassa yksinkertaisena intressinä on rauhan saavuttaminen, ja lopputuloksen pitää olla sellainen, joka palvelee parhaiten tätä päämäärää. Tästä kumpuaa jatkokysymys: miten rauha määritellään ja kenen toimesta? Tässä ehkä hie-man kehämäinen vastaus on, että rauha pitää määrittää siten, että täten määritelty rauha on mahdollinen ja kestävä. Se on siis mukautumiskykyinen ja perustuu niiden ryhmien instituutioihin, olemassa oleviin kapasiteetteihin ja asettamiin preferensseihin, joita rauhanrakentaminen koskee. Käytännössä tämä voi tarkoittaa, että vahvimman oikeus merkitsee paljonkin (sillä paikallisessa kontekstilla niillä on paljon vaikutusvaltaa rauhan aikaansaamisessa), mutta se on kuitenkin alisteinen sille, että *kestävä* ja resilientti rauha voidaan saavuttaa, ei vain näennäinen negatiivinen rauha. Pragmaattisen realismin propositio rauhan tavoitteesta on seuraavanlainen:

P1<sup>KR</sup>: Rauhanrakentamisen tavoitteena on orgaaninen ja pragmaattinen rauha, jossa pyritään resilienssiin erinäisiä shokkeja vastaan.

Newmanin (2009, 48) ortodoksisen realismin toimenpiteistä pragmaattinen realismi hylkää kolme ensimmäistä: konfliktin rajoittaminen keskeisyyden, ulkoisten ja vahvojen toimijoiden dominanssi ja (vahvan) valtion ensisijaisuus. Niiden sijaan pragmatismissa rakennetaan yhteiskunnan resilienssiä nimenomaan paikallisen omistajuuden lähtökohdasta olemassa olevan (paikallisen) tietotaidon varaan. Weberiläinen valtio sen sijaan nähdään länsimaisena tuotteena, joka ei välttämättä tue rauhanrakentamisprosessia ei-länsimaisessa kontekstissa. Sen sijaan epämuodollinen sosiaalinen sfääri voi olla paljon tärkeämpi tekijä rauhan saavuttamisessa. Neljäs toimenpide eli olemassa olevien faktojen hyväksyminen saa puolestaan osittaista tukea pragmatismissa, sillä se on juuri siihen

kuuluvaa olemassa olevien rakenteiden ja resurssien päälle rakentamista pitäen sisällään esimerkiksi juuri taipumuksen neuvotella paikallisten voimatoimijoiden kanssa (Newman 2010, 319–320).

Pragmatismia erottaa klassisesta realismista kuitenkin siihen kuuluva alhaalta ylös - ajattelutapa, jolloin rauhaa rakennetaan myös sellaisten toimijoiden kanssa, jotka eivät pitele suurta valtaa käsissään. Voimakkaiden kanssa neuvottelemisen voi olla myös vahingollista toimintaa, jos kyse on esimerkiksi konfliktissa osallisina olleista sotaheroista, joiden kanssa neuvottelemisen tuhoaisi syntyvän sopimuksen legitimitetin muun väestön keskuudessa. Toimenpiteissä hallitseva ratkaisu on se, joka tukee kestävää ja resilienttiä rauhanrakentamista. Tässä (kansallis)valtio ei ole välttämättä alkuunkaan keskeinen institutionaalinen ratkaisu, vaan ratkaisussa haetaan sitä, mikä on jo olemassa kyseisessä kontekstissa ja voisi olla toimiva ratkaisu. Toiminnassa pyritään hallitsemaan vaikutuksia ja löytämään inkrementaalisesti ratkaisuja, jotka tuottavat tuloksia. Tähän kuuluu keskeisesti myös pessimistinen odottamattomien seurausten välttäminen. Pragmaattisen realismin propositio politiikkatoimenpiteistä on seuraavanlainen:

P2<sup>KR</sup>: Rauha saavutetaan olemassa olevien instituutioiden ja kapasiteetin varaan rakentuvalla ja paikalliseen omistajuuteen perustuvilla toimenpiteillä.

#### 4.5 TEOREETTISIA HUOMIOITA LIBERALISMISTA JA REALISMISTA

Rakennettuumme sekä liberaalin että realistisen rauhanrakentamisen teoreettisen viitekehyksen tulee nostaa esille vielä joitain ongelmia ja huomioita. Cox (1981, 128) katsoo, että teoria on olemassa aina joitain toimijoita ja jotain tarkoitusta varten. Teoria ei ole siis ympäröivästä maailmasta irrallinen, tyhjiössä syntyvä ja operoiva asia, vaan syntyvät näkemykset nousevat ajassa ja tilassa, etenkin niiden sosiaalisessa ja poliittisessä ulottuvuudessa. Realismi ei ole poikkeus: se on vahvasti sidoksissa ympäröivään kansainvälisten suhteiden todellisuuteen, jossa liberaalit arvot ja ihanteet antavat tilaa reaalipolitiikalle.

Tästä toimii esimerkkinä syykuussa 2017 järjestetty YK:n yleiskokous, jonka yhteydessä 128 valtiota allekirjoittivat Yhdysvaltojen laatiman 10-kohtaisen julistuksen YK:n reformille, joissa painotettiin byrokratian lieventämistä ja raskaista prosesseista ihmis-

läheisyyteen siirtymistä. Reformissa kannatetaan toimintatapojen yksinkertaistamista, hajauttamista, suurempaa läpinäkyvyyttä, tehokkuutta ja vastuuvollisuutta. Vaikka julistuksessa on toki monia positiivisia esityksiä, sen taustalla on kuitenkin merkittävin osin presidentti Trumpin hallinnon halu vähentää sitoumuksia YK:lle. Trumpille tyypilliseen retoriseen tapaan tämä esitettiin siis siten, että YK:n pitäisi saada aikaan enemmän ja tehokkaammin samalla kun toiminnan menojen tulisi vähentyä. (YK 2017a; YK 2017b; Washington Post 2017a.)

Yhdysvaltojen esittämä julistus on ainakin näennäisesti linjassa Chandlerin (2017, 6–8) väitteen kanssa siitä, että YK ei tänä päivänä tee enää oman määritelmänsä mukaan rauhanrakentamista 1990-luvun interventionistisessa ja teknokraattisessa hengessä, vaan valtioiden omien kestävien ratkaisujen tukemista. Chandlerin oma esimerkki tästä kehityksestä on ongelmallinen, sillä hän pohjaa sen kahteen YK:n asiantuntijaraporttiin (YK 2015a; YK 2015b), ei niinkään poliittisiin lausuntoihin tai toimiin. YK:n rauhanoperaatiot ovat kuitenkin viime kädessä valtioiden ja poliittisten johtajien käsissä, ja siltä saralta rauhan- ja valtionrakentamisen lähtökohtia ei etenkään asiantuntijaraporttien pohjalta – mutta ei myöskään vallitsevan poliittisen todellisuuden pohjalta – voida katsoa hylätyksi. YK:n pääsihteeri Guterres esitteli tammikuussa 2018 raportin rauhanrakentamisesta ja kestävästä rauhasta, jossa esitellään ehdotus YK:n rauhanrakentamisen reformille (YK 2018). Raportin esityksen mukaan rauhanrakentaminen ei ole katoamassa sellaisena tavoitteena, jossa ulkopuolinen taho auttaa rauhanrakentamisessa, vaan pikemmin tavoitteena on toimintatapojen reformi. Chandlerin hieman provosoivat sanavalinnat rauhanrakentamisen hylkäämisestä olivat kenties turhan pitkälle menevät, mutta se on selvää, että rauhanrakentaminen on siirtymässä uuteen aikakauteen.

Ihanteellisesti tämä kehitys tapahtuisi aidon tavoitteellisesti siten, että kansainvälisen hallinnan ongelmia oikeasti ratkottaisiin paikallisista ja emansipatorisista lähtökohdista. Valitettavaa vain on, että tätä tavoitetta ajetaan esimerkiksi Yhdysvaltojen laatimassa deklaraatiossa ja Trumpin hallinnossa ”Amerikka ensin” -mentaliteetilla pikemmin kuin ”tulokset ensin” -mentaliteetilla. On nähtävissä siis taipumus, että epistemologinen realismi käy yksiin poliittisen realismin kanssa. Kun haudataan liberalismiin kaltainen vahva normatiivinen standardi, luodaan samalla perustavanlaatuisella tavalla tilaa vahvimman oikeudelle. Liberaalin rauhan taka-askleet, kuten Richmond (2009, 54–55) asian ilmaisi, esiintyivät jo liberalismin kulta-aikana länsimaidenkin toimesta Yhdysvaltojen

uuskonservatismista kumpuavan terrorisminvastaisen sodan muodossa. Tämän jälkeen tätä realistista tendenssiä on vain vahvistanut lisääntyvä reaali politiikka. Tämän vuoksi tässäkin tutkielmassa pragmaattista realismia arvioidaan myös perinteistä realismia vasten sitä silmällä pitäen, että missä määrin se on altis kallistumaan sen karulle maailmankuvalle ja toimintatavoille.

Riskinä siis on, että pragmatismi kiinnittää liian vähän huomiota eksogeeniseen todellisuuteen ja keskittyy endogeeniseen puoleen. Perinteisen realismin pohjalta voidaan kysyä, onko paikallisilla tai kansainvälisillä voimatoimijoilla intressejä tai tahtotilaa ajaa todella kestävä rauha koko yhteiskunnan tasolla. Rauha on viime kädessä altis sen pilaajien (*spoilers*) vaikutuksille (kts. esimerkiksi Stedman 1997). Chandler (2017, 209–210) esimerkiksi jättää tämän sen toteamiseen, että pragmaattinen viitekehys ei viimein ole välttämättä askel parempaan suuntaan, sillä se tosiaan jättää avoimeksi tällaisten voimien roolin transformatiivisena tai hegemonisena voimana.

Toinen huomio liittyy liberalismiin ja realismiin koulukuntien ja niiden alakoulujen väliin yhteyksiin, jotka osaltaan monimutkaistavat niiden analyysiä. Vaikka yhtäältä liberalistisella ja realistisella koulukunnalla sekä toisaalta kriittisellä tai konstruktivistisella koulukunnalla on periaatteessa kohtalaisen selkeät painotuksensa, niiden välinen rajanveto voi olla silti käytännössä paikoin vaikeaa. Esimerkiksi realismissa, etenkin sen tässä tutkielmassa hahmotellussa uudessa esiintymismuodossa on paljon yhtäläisyyksiä kriittiseen koulukuntaan, johon myös emansipatorinen rauhanrakentaminen kiinteästi linkittyy. Pragmatismiin pohjautuva realistinen teoria onkin tässä mielessä kiinnostava, sillä se nojaa kriittiseen ja reflektoivaan tapaan hahmottaa teoreettista ymmärrystä valitsevaan todellisuuteen, mutta esittää vastaukseksi tavallaan ei-kriittisen lähestymistavan, jossa tavoitellaan nimenomaan ympäröivistä ideaaleista eristettyä ongelmanratkaisua nimenomaisiin ongelmiin. Lisäksi uusi realismi esitellyllä määritelmällä on hyvin lähellä emansipatorista teoriaa, kuten aiemminkin on jo huomioitu. Toisaalta liberaalin rauhanrakentamisen ortodoksiassa on elementtejä poliittisesta realismista, joita esimerkiksi Richmond (2006; 2008b) ja Heathershaw (2008) kutsuvat konservatiivisena rauhanrakentamispolitiikkana. Tällaista liberaalin ortodoksian ja realismin yhteyttä edustaa lännen hegemoninen asema rauhanrakentamisprojektien kontrolloimisessa, vahva interventionistinen politiikka tai läntisten instituutioiden istuttamisessa.

Toisaalta sen koommin vanha kuin uusikaan realismi ei pääse eroon idealismille/liberalismille ominaisesta normatiivisuudesta, sillä pragmaattinen toimivuuskin rauhan viime kädessä ajaa aina jonkin entiteetin etua tai asiaa, jolla on joitain ajatuksia siitä, mikä on hyvää tai oikein. Perinteisessä realismissa tämän ihanteen voidaan vain katsoa olevan se, että vahvin päättää politiikan suunnan, jolloin vallitsevat valtarakenteet saavat etusijan. Uudessa realismissa tästä pyritään eroon määrittämällä tavoitteeksi pikemmin itse rauhanrakentamisen ”etu”, mutta tämäkin on aina viime kädessä normatiivinen valinta. Lisäksi realististakin teoriaa luotaessa joudutaan aina tekemään eräänlaista todellisuuden tyypistämistä tiettyyn muottiin. Todellisuutta ei voida siis koskaan ottaa teoriaan mukaan *sellaisenaan*, vaan se tulee aina yksinkertaistetuksi. Voidaan kuitenkin katsoa, että näistä ikävistä rajoitteista huolimatta realisteja yhdistää *pyrkimys* nähdä maailma ilman vahvoja todellisuutta värittäviä linssejä.

Päinvastoin voidaan sanoa, että liberalismikaan ei ole puhtaan normatiivinen lähestymistapa. Vaikka liberaali rauhanrakentaminen määritellään tässä tutkielmassa ensisijaisesti normatiivisena paradigmana, siihen kuuluu myös empiirisempi demokraattisen rauhanteorian siipi, mikä osaltaan linkittää sen tämän tutkielman viitekehyksessä realistiseen rauhanrakentamisen koulukuntaan. On siis huomattava, että liberaali traditio ei ole missään nimessä vain normatiivinen, vaan siihen sisältyy myös vahvan empiirinen siipi. Demokraattisen rauhan teorian alullepanijana pidetään Doylea (1983), jonka empiirisen havainnon ydin oli se, että liberaalit demokraatit eivät juurikaan käy sotaa keskenään. Doylen aloittamaa tutkimustraditiota on jatkettu runsain mitoin, ja Reiterin (2017) mukaan kumuloituneet tutkimustulokset puhuvat sen puolesta, että demokraattinen rauha demokratioiden kesken todella on laki tai ainakin hyvin lähellä lakia. Nämä näkemykset kuitenkin edustavat kansainvälisen, valtioiden välisen rauhan teoriaa. Sisällissotien suhteen traditiota edustaa esimerkiksi Hegre kollegoineen (2001), joiden tulosten perusteella täysin autoritaariset ja täysin demokraattiset järjestelmät, joissa ei ole käynnissä suuria muutoksia, ovat vakaita järjestelmiä. Sen sijaan näiden välimuodot ja poliittisessa muutoksessa olevat valtiot ovat alttiita väkivaltaisuuksille. Davenport ja Armstrong (2004, 538) puolestaan huomauttavat, että empiirisissä tutkimuksissa toistuu havainto siitä, että demokraattiset poliittiset järjestelmät ovat vähentäneet poliittisia ulossulkemisia, sensuroimista, kiduttamista, katoamisia ja joukkomurhia kunhan tietty demokratian taso ylitetään.

Davenport (2007) esittää myös vaihtoehtoja demokratialle, koska autoritaarisuuden ja sen negatiivisten vaikutusten yhteys ei ole aivan niin yksiselitteinen, sillä kaikki autokratiat eivät ole samanlaisia. Hänen empiirisen tutkimuksensa mukaan esimerkiksi yksipuoluejärjestelmät ovat vähemmän sortavia kuin muut autokratiat ja sotilashallinnoilla on taipumus vähentää kansalaisoikeuksien rajoitteita. Myös esimerkiksi Abulof ja Goldman (2015) havaitsivat empiirisessä tutkimuksessaan Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maiden demokratian ja sisällissodan yhteydestä, että mitä demokraattisempi valtio on, sitä alttiimpi se on myös sisällissodan esiintymiselle. Heidän mukaansa siis demokratian välitön vaikutus on epävakauttava, vaikka pidemmällä aikavälillä sillä voikin olla positiivisia vaikutuksia.

Liberaali ja realistisen rauhanrakentamisen jakolinjan määrittelyn ongelma linkittyy myös laajemmin kansainvälisten suhteiden teoriaan, ja tutkija – englantilaisen koulukunnan kohdalla jotakuinkin koko koulukunta – voi löytää itsensä helpostikin niiden rajamaastosta. Esimerkiksi Nye (2011), joka on viime kädessä lähtöisin liberalistisesta koulukunnasta ja on kylmän sodan aikaisen realismin varhaisimpia kriitikkoja, esiintyy liberaalina realistina ja puhuu liberaalin realismin position puolesta.

## 5. RAUHANRAKENTAMINEN SOMALIASSA JA SOMALIMAASSA

Tässä luvussa hahmotellaan ensin Somalian ja Somalimaan sisällissodan tausta ja institutionaalinen konteksti, mikä helpottaa luvun pääteemassa, Somalian rauhanrakentamisen toimien deskriptiivisessä kuvailussa. Luvussa piirretään aiempaan tutkimukseen ja erinäisiin raportteihin nojaten kuva siitä, mitä Somaliassa ja Somalimaassa on tehty rauhanrakentamisen tiimoilta sen 30-vuotisen sisällissodan aikana ja minkälaisiin tuloksiin maissa on päädytty. Luvussa rakennetaan aineisto luvussa 6 tehtävälle kongruenssi-analyysille, jossa tätä deskriptiivistä esitystä tutkitaan teoreettisten propositioiden valossa niiden kongruenssia arvioiden.

### 5.1 KONTEKSTI

#### 5.1.1 Sisällissodan tausta

Somaliassa on meneillään erittäin pitkäkestoinen jo 30 vuotta kestänyt konflikti ja rauhanrakentamisprosessi joten sen hallitseminen on hyvin työläs hanke. Tässä yhteydessä Somalian rauhanrakentamisprosessia kontekstualisoidaan vain pintapuolisesti, jotta saadaan hahmotettua edes hieman niitä olosuhteita, joissa rauhanrakentaminen operoi. Tapahtumien hahmottamista helpottaa Somalian kartta liitteessä 1 ja aikajana liitteessä 2.

Somalian sisällissodan juuret on jäljitettävissä siihen, kun itsevaltaisen Siad Barren hallinnon otteet kovenivat Etiopian kanssa käydyn Ogadenin sodan (heinäkuu 1977 – maaliskuu 1978) jälkeen syntyneen sisäisen hajaannuksen ja lisääntyneen vastustuksen myötä. Yhteisen viholliskuvan hälvenemisen lisäksi muita hahmotettavissa olevia syitä lisääntyneeseen vastustukseen olivat ainakin Barren terveydentilan heikkeneminen ja heikko taloustilanne. Barren vastaisessa liikkeessä ja sisällissodan syttymisessä keskeisissä roolissa olivat etenkin kapinallisryhmät SNM (Isaaq-klaani) ja SSDF (Majerteen-klaani). Barren vastatessa kapinahenkeen pommittaen vuonna 1988 raskaasti pohjoisen Isaaq-klaanin kaupunkeja muutkin klaanit alkoivat vastustaa entistä hanakammin Barren hallintoa, jonka seurauksena sisällissota sai lopulta alkunsa. Toinen vaihtoehto sisällissodan alkuajankohdalle on vuosi 1982, jolloin SNM ja SSDF perustettiin, ja ne aloittivat sissitoiminnan Barren hallintoa vastaan. Siad pyrki lujittamaan valtaansa hajoita ja hallitse -taktiikalla usuttaen eri klaaneja ja ryhmiä toisiaan vastaan. Siad suosi etenkin oman Darod-klaaninsa alaklaanien Marehanin, Ogadenin ja Dulbahanden jäseniä (Lewis 2014, 76). Viimeinen silaus oli, kun Barre iski raskaasti Mogadishun Hawiye-

klaanin kortteleihin, josta nousseen Hawiye-klaanin USC:n (Yhdistynyt somalikongressi) vastarinnan seurauksena Barre joutui pakenemaan kaupungista 26.1.1991. Tämän jälkeen USC perusti väliaikaishallinnon, mutta tämä ei koskaan saanut taakseen yleistä hyväksyntää. USC hajosi kahteen keskenään taistelevaan ryhmään, ja pohjoisen SNM ei ollut halukas lähtemään hallitukseen, vaan se julistautui paria kuukautta myöhemmin itsenäiseksi Somalimaaksi. Klaanien ja niiden jakolinjoihin perustuvien ryhmien välinen taistelu jatkui etenkin etelässä, jossa USC puhdisti enemmän tai vähemmän systemaattisesti ennen kaikkea Darod-klaania Mogadishussa ja sen lähetyvillä. (Lewis 2014, 77–79; Kaptejins 2013, 96–102.)

Maata riivasi taloudellinen heikkous ja velkautuneisuus jo ennen sisällissodan alkua, mikä yhdistettynä sisällissodan tuhoisiin vaikutuksiin ja avustustulojen – jotka olivat olleet merkittävä osa maan tuloista – loppumiseen sisällissodan seurauksena, maan väestö joutui valtavaan kurimukseen. (Kaptejins 2013, 93–94.) Tämä kärjistyi vielä entisestään maata vaivanneen nälänhädän myötä. Sisällissodan ja kuivuuden vaikea yhdistelmä johti lopulta arviolta 300 000–350 000 ihmisen kuolemaan vuoden 1992 aikana ennen kuin YK sai humanitaarisen interventionsa käyntiin (Wheeler 2000, 174). Myöhemmin vuosien 2011 ja 2017 kuivuudet johti ensimmäisessä nälänhätään, missä kuoli arviolta 260 000 ihmistä, mutta jälkimmäisessä YK:n järjestöt ehtivät reagoida hätätoimenpiteillä kuivuuteen siten, että tilanne ei äitynyt katastrofiin (Financial Times 2017; UNDP 2018). Nälänhädät ja niiden uhat ovat vaikeuttaneet huomattavasti maan jo ennestään vaikeaa ja haurasta rauhan- ja valtionrakentamisprosessia (Menkhaus 2011).

Somalian sisällissota ei ole missään vaiheessa varsinaisesti päättynyt sen alkamisesta lukien, joten rauhaa on rakennettu jatkuvasti sen lomassa ja sen asettamien rajoitteiden puitteissa. Kansainvälinen tai alueellinen tuki turvallisuuden luomisen ja hallinnan kapasiteetin suhteen on ollut myös hyvin puutteellista ja ajoittaista, joten Somalian erinäisten hallintojen ja hallitusten toimintaedellytyksissä on otettava jatkuvasti huomioon niiden heikot toimintaedellytykset toteuttaa ainakaan weberiläisen suoraviivaista väkivallan monopolia. Tällainen rauhanrakentaminen ole aivan oppikirjan mukaista, sillä ihanteellisesti maassa pitäisi ensin luoda rauhanturvaamisoperaatiolla vakaammat olosuhteet, jonka jälkeen voidaan alkaa rakentamaan laajemmin suotuisia olosuhteita rauhan vakiintumiselle. Mutta kuten Kerr (2013, 110) asian käsittää, näiden voidaan nähdä olevan keskinäisriippuvuudessa toisiinsa nähden, ja siten molempia toimia on harjoitet-

tava samanaikaisesti. Vaikka Somalian rauhanrakentamiskokemus on ollut tavanomaisista kaoottisempaa ja aktiivisesti sisällissodan riivaamaa, Somaliaa on kuitenkin pidetty ensimmäisenä varsinaisena rauhanrakentamisoperaationa (Diehl 2006, 121). Monia rauhanrakentamiseen liitettyjä toimia, kuten aseistariisumista, vaalien tarkkailua ja pakolaisten uudelleenasuttamista on toteutettu ennenkin, mutta Somaliassa rauhanrakentamisen toimet ulottuivat aiempaa syväluotaavammin yhteiskunnan toimiin; tosin osittain sen vuoksi, että maan keskushallinto oli täydellisesti kadonnut, jolloin mikään muukaan taho ei oikein voinut maan oloihin vaikuttaa. YK:n rauhanturvaoperaatio käynnistettiin samana vuonna kun Boutros Boutros-Ghali julkisti rauhan agendansa – vuonna 1992 – joten sitä voi todella pitää rauhanrakentamisen ennakkotapauksena.

### 5.1.2 Institutionaalinen perintö

Somalialla, kuten pääasiassa muillakin Afrikan mailla, on eurooppalaisen kolonialismin perintö.<sup>10</sup> Ensimmäisenä Somalimaa siirtyi brittien Britannian vaikutuspiiriin jo vuonna 1825 kauppasopimusten myötä pohjoisen klaanien kanssa, mutta varsinaiseksi Britannian protektoraatiksi Somalimaa tuli vuonna 1888. Italia allekirjoitti protektoraattisopimuksia vuonna 1889, jonka myötä Somalia siirtyi sen alaisuuteen. Djibouti (ennen Ranskan Somalia) siirtyi Ranskan alaisuuteen 1896, mutta Ranska oli myös allekirjoittanut sopimuksia paikallisten kanssa jo aiemmin.<sup>11</sup> Italialainen osa Somaliaa siirtyi vuonna 1941 Britannian hallintaan, jonka jälkeen YK:n alaisuuteen Italian mandaatille vuonna 1949. Britannian Somalimaa jäi kuitenkin edelleen Britannian protektoraatiksi. (Mukhtar 2003, 3–4; Samatar 1989, 29–31.) Kesäkuussa 1960 Britannian ja Italian Somalimaat itsenäistyivät ja seuraavassa kuussa yhdistyivät Somalian tasavallaksi. Somalimaa itsenäistyi tosin joitakin päiviä aiemmin, mikä on ollut tämän päivän Somalimaalle juridinen oikeutus sen itsenäisyydelle heidän katsoessa, että heidän itsenäisyys jatkaa vuoden 1960 itsenäistymistä siirtomaasta, ei Somaliasta (Zierau 2003, 57). Vuonna 1960 perustettu Somalian tasavalta oli kohtalaisen menestynyt ja demokraattinen tasavalta, mutta se kuitenkin jäi lyhytikäiseksi Siad Barren sotilasjuntan kaapatessa veretörmästä vallan sen jälkeen, kun presidentin henkivartija ampui istuvan presidentin Abdirashid Ali Shermarken kuoliaaksi vuonna 1969 (Lewis 2014, 48).

---

<sup>10</sup> Ennen eurooppalaisten tuloa alueella hallitsi erinäiset sultanaatit ja dynastiat. Mitään yhtenäistä Somalian valtiota ei sen sijaan ollut olemassa.

<sup>11</sup> Merkittävä osa itäistä Etiopiaa (Ogadenin alue) ja Koillis-Keniaa on myös somalien asuttamaa aluetta, mikä on johtanut Somalian aluevaateisiin näitä maita kohtaan.

Somalialle ja Somalimaalle on molemmille yhteistä Siirtomaa-ajan perintöä se, että siirtomaa-alueiden rajat piirrettiin konsultoimatta perinteisiä auktoriteetteja ja paimentolaisten elinkeinon rajoitteita, mikä sekoitti klaanien välisen tasapainon ja vakiintuneet kauppa-alueet. Lisäksi yhteistä niille on siirtomaahallinnon ensisijainen tavoite hyötyä alueista rahallisesti kehitysaspektien jäädessä toissijaisiksi. Niitä erotti kuitenkin brittien ja italialaisten erilaiset tavat harjoittaa herruuttaan. Briteille tavanomainen tapa hallita oli olla muuttamatta paikallisia toimintatapoja rakenteita kovin paljon ja pyrkiä hallitsemaan epäsuorasti olemassa olevien eliittien välityksellä. Brittihallinto keskittyi ylläpitämään kaikkein keskeisimmät valtion rakenteet käsissään delegoiden paikallisen valtakäytön pääasiassa klaaninvanhimmille. Italia puolestaan toteutti suoran hallinnan periaatetta, pitäen kaiken keskeisen vallan omissa käsissään ja yrittäen samalla muokata Somaliaa eurooppalaiseksi. (Upsall 2014; Bradbury 1994, 66–67.) Tämä on varmastikin vaikuttanut myös sisällissodan tapahtumiin, sillä juuri Somalimaassa klaaninvanhimmat osoittivat merkittävää johtajuutta rauhanvälitystyössä.

Toinen keskeinen institutionaalinen perintö Somaliassa on Barren edustama sosialistinen ja autoritaarinen valtio, joka korvasi lyhyeksi jääneen Somalian tasavallan. Barre muodosti tuolloin marxilais-leninistisen Somalian demokraattisen tasavallan, joka oli hyvin keskusvaltainen ja korruptoitunut valtio, ja se perusti oppinsa tieteelliseen sosialismiin. Barre yritti läpi hallituskautensa purkaa Somalian klaanijärjestelmää siinä onnistumatta, ja kuten jo aiemmin mainittiin, hän tukeutui klaanijärjestelmän raadollisempiin puoliin hallituskautensa lopulla. (Lewis 2014, 49.) Coynen (2008, 138–139) mukaan Barren yritys istuttaa keskusvaltiota ja kumota perinteisiä epävirallisia instituutioita epäonnistui ainakin osittain maantieteen ja siitä kumpuavan pitkällä aikavälillä kehittyneen sosiaalisen organisoitumisen vuoksi. Maa on pääosin kuivaa aavikkoa, joten sosiaalisessa organisoitumisessa klaanin sisäinen tuki on keskeistä selviytymisen kannalta, ja siten klaani ei ole vain ensisijainen identiteetin lähde, vaan myös välttämättömyys, funktionaalinen sosiaalisen järjestäytymisen muoto, jolle keskusvaltio ei tarjonnut riittävää vaihtoehtoa.

Barren hallinnon kaatuminen mahdollisti 1800-luvulta asti vaihtopenkillä olleiden perinteisten sosiaalisten rakenteiden paluun Somaliaan. Näistä rakenteista Gundel ja Dharbaxo (2006, ii–iv) erottavat perinteisen sosiaalisen rakenteen, tapaoikeuden ja perinteisen poliittisen rakenteen. Somalian perinteistä sosiaalista rakennetta määrittää suu-

rimmissä määrin sen klaanijärjestelmä, joka jakautuu klaaniperheeseen, klaaniin, alaklaaniin, ensisijaiseen sukujuureen ja diya-ryhmään (Lewis 1961, 4–6). Somalian klaaniperheitä ovat Darod, Hawiye, Dir ja – riippuen keneltä kysyy – Isaaq. Isaaq itse katsoo olevan oma klaaninsa, mutta muut klaanit katsovat sen kuuluvan Dirin klaaniin. Näiden lisäksi on vielä Digilin ja Rahanweyn ryhmät, jotka ovat muista poiketen viljelijäpaimentolaisia, ja joilla on eri esi-isä. He eivät siis varsinaisesti kuulu perinteisiin paimentolaisklaaneihin, mutta ovat omaksuneet klaanijärjestelmän sosiaalisessa rakenteessaan. Suurissa rannikon kaupungeissa on perinteisesti elänyt arabitaustaisia kauppiaita, jotka eivät ole kuuluneet klaanijärjestelmään.

Käytännönläheisin ja yksilöä lähimpänä oleva taso on diya-ryhmä, joka on miehen puolelta periytyvä kollektiivinen sopimus, joka velvoittaa ryhmän maksamaan ja vastaanottamaan verirahaa (arabiaksi diya), kun kylien ja klaanien vanhimmat niin määräävät (Myllynen 2016, 54). Klaanien olemassaololla on sosiaalista koheesiota luovaa vaikutusta ja se voi selkeyttää paikoin yhteisöjen vastuuta, mutta sillä on myös merkittäviä negatiivisia tendenssejä: klaanit ovat alttiita käymään keskenään sota, klaanijärjestelmä on hyvin eksklusiivinen, sitä on vaikea sovittaa suurempaan järjestelmään (keskushallitus) ja se voi olla paikoin epäoikeudenmukainen, ja etenkin diasporasta palanneet voivat katsoa sen olevan aikansa elänyt instituutio.

Somalian perinteisistä sosiaalisista rakenteista toinen on tapaoikeus, jota kutsutaan sen somaliankielisellä nimellä *xeeriksi*. Xeer pitää sisällään kirjoittamattomia sopimuksia, jotka siirtyvät suullisesti sukupolvelta toiselle ja syntyvät klaaneja edustavien vanhimpien esittäminä. Myös islamilainen sharia-laki on suuressa määrin integroitu xeerijärjestelmään. Xeer sitoo ihmiset ja klaanit saman sopimuksen alaiseksi ja määrittävät heidän kollektiivista vastuuta suhteessa muihin ryhmiin. Tässä keskeistä on se, että xeerissä koko diya-ryhmä katsotaan vastuulliseksi yhden henkilön väärästä teosta, eli rikoksen kompensatio kohdistuu kollektiiviin, ei yksilöön.<sup>12</sup> Xeer ei ole kuitenkaan tiukan sääntö- ja normiorientoitunut järjestelmä, vaan siihen sisältyy huomattavaa joustavuutta tilanteen mukaan. Esimerkiksi klaanin suhteellinen poliittinen ja sotilaallinen vahvuus on aina ollut merkittävä tekijä hyväksyttävän konsensuksen saavuttamisessa.

---

<sup>12</sup> Keskeinen rationaali tämän kollektivismiin takana on se, että yksilöllä voi usein olla liian vähän resursseja velvoitteen maksamiseksi (esimerkiksi murhasta pitäisi hyvittää sharia-lain mukaan 100 kamelia), joka puolestaan johtaa herkemmin kunniamurhiin ja niiden kierteisiin.

Se on siis sekoitus tiettyjä pelisääntöjä ja voimapolitiikkaa. Sen vartijoina ja implementoijina toimivat vanhimmat (*xeer beegti*), mutta tulkinnoille on järjestelmässä paljon tilaa. (Gundel & Dharbaxo 2006, 8.) Vaikka *xeeriä* pidetään usein paikallisena *diya*-ryhmien sovittelijana, sen voidaan tulkita viittaavan myös yleiseen somalitapaoikeuteen, sillä suurin osa sen merkittävistä periaatteista on yleisiä kaikissa Somalian klaaneissa (Le Sage 2005, 32–33)<sup>13</sup>.

Auktoriteettien tai poliittisen rakenteen osalta Somalian keskeisin instituutio on *shir*-tapaamiset, jonka voi kutsua koolle jonkin klaanin tason vanhin. Yleensä tämä tarkoittaa *diya*-ryhmän vanhinta, mutta tarvittaessa sen voi kutsua korkeampikin taho. Paimentolaisperinteestä johtuen *shir* voidaan kutsua koolle missä ja milloin vain. *Shir* on luonteeltaan poliittinen tapaaminen ja se saattaa käsitellä esimerkiksi sotaa ja rauhaa, sopimuksia ja resurssien allokoimista. Kun *xeer* on oikeudellinen vääryyden kompensoimiseen tähtäävä elin, *shirissä* päätetään klaanien toimista ja politiikasta. Vaikka vanhimmat kutsuvat *shirin* koolle, kaikilla miespuolisilla aikuisilla on oikeus puhua tapaamisissa, ja päätökset tehdään enemmistöperiaatteella. *Shirissä* ei ole muodollisia asemia, vaan puhujien painoarvossa vaikuttavat monet yleiset arvovaltaan liittyvät seikat. *Shir* on perinteisesti keskeisin hallintoinstituutio somalien paimentolaisyhteiskunnassa. Konfliktin, kriisin tai erimielisyyden kohdatessa klaanien välillä, kun jokin laki pitää pakottaa tai kun pitää käydä neuvotteluja klaanien sisällä tai niiden välillä, klaanien vanhimpien neuvosto (*guurti*) kokoontuu *shirin* osana. *Guurti* on tyypillisesti korkein poliittinen neuvosto somaliyhteiskunnassa, joka muodostuu tietojensa ja viisautensa perusteella valituista klaaninvanhimmista. Myös *guurti* tekee päätöksiä enemmistöperiaatteella. (Richards 2014, 68–69; Gundel & Dharbaxo 2006, 13–15.)

## 5.2 RAUHANRAKENTAMINEN

Rauhanrakentamisen toimissa on eroteltavissa kaksi keskeistä osaa, joihin molempiin tulee kiinnittää erityistä huomiota: poliittiset toimet (erityisesti rauhanvälitys ja klaanien ja ryhmien välinen dialogi) ja instituutioiden ja valtion rakentaminen (erityisesti niiden muoto, kapasiteetti ja legitimitetti). Rauhanrakentamisen prosessia koskevan aineiston

---

<sup>13</sup> Näitä yleisiä periaatteita ovat 1) *diyan* kollektiivinen maksaminen, 2) klaanienvälisen harmonian ylläpitäminen säästämällä sosiaalisesti arvostettujen ryhmien hengen ja käyden neuvotteluja rauhanlähetteläiden kanssa hyvässä uskossa, 3) perhevelvoitteiden hoitaminen (esimerkiksi myötäjäiset) ja 4) resurssien hyödyntämisen säännöt (esimerkiksi vesilähteiden käyttö).

läpikäymistä ohjaa kaksi perustavaa kysymystä: 1) mitä rauhanrakentamisen prosessilla on tavoiteltu ja 2) mitä tämän tavoitteen saavuttamiseksi on tosiasiallisesti tehty. Nämä vastaavat kysymykseen siitä, minkälaista rauhanrakentamista on harjoitettu.

Rauhanrakentamisen prosessissa keskitytään kansallisen tason neuvotteluihin erotuksena paikallisiin pienempiin neuvotteluihin, sillä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita ylärakenteen, eli laajempien rauhanrakentamisen raamien luomisesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että rauhanrakentamisen alhaalta ylös -lähestymistapa jätettäisiin tutkielman ulkopuolelle, sillä myös kansallisen tason neuvotteluissa voidaan kuunnella alhaalta nousevia ääniä ja se voi perustua paikallisen tason hyväksynnälle. Paikalliset toimet puolestaan ovat aina alisteisia kansallisella tasolla tehdyille päätöksille. Mikäli paikallisella tasolla jokin aloite saadaan läpi ja sen eteen aletaan tehdä työtä, se on hyvin haavoittuvainen muusta yhteiskunnasta tuleville shokeille, mutta myös sisäisille shokeille, mikäli laajempi rakenne ei tue sitä. Paikallistenkin ratkaisujen on siis perustuttava jonkinlaiselle laajemmalle konsensukselle näiden ratkaisujen kunnioittamisesta ja noudattamisesta, jotta ne olisivat resilienttejä sisäisille ja ulkoisille shokeille. Tämän vuoksi tässä tutkielmassa keskitytään juuri laajempiin rauhanrakentamisen suuntaviivoihin, koska ne määräävät tietyllä tavalla muun maassa tapahtuvan kehityksen tahdin. Tästä huolimatta on ehdottomasti huomioitava, että Somaliassa on saavutettu edistysaskelia paikallisella tasolla ilman kansallisen tason konsensusta. Ne ovat kuitenkin olleet hyvin ailahtelevia ja haavoittuvaisia hajoamaan kokonaan niin ulkoisten kuin sisäisten shokkien myötävaikutuksesta.

Toinen kysymys, johon tässä kappaleessa tullaan vastaamaan, on: mitkä ovat rauhanrakentamisen toimien ja instituutioiden rakentamisen seuraukset? Tätä varten pitää määrittää, mitkä historialliset tapahtumat ovat yhtäältä näiden tuloksien ja toisaalta rauhanrakentamisen teorian suhteet relevantteja. Koska tutkimuksen kohteena oleva politiikka on *rauhanrakentaminen*, myös tuloksien on viitattava saavutetun rauhan tasoon. Rauha voidaan kuitenkin käsittää useilla eri tavoilla, kuten rauhanrakentamisen teoriaa koskevissa luvuissa on tullut todetuksi. Rauha on näin ollen käsitettävä monipuolisena ja -ulotteisena ilmiönä, johon kuuluu teoreettisessa osiossa esitetyllä tavalla sekä negatiivisen että positiivisen rauhan aspektit. On siis tutkittava rauhanrakentamisen toimien ja instituutioiden pystyttämisen jälkeen ilmenevän turvallisuustilanteen ja poliittisen tilanteen kehitys relevantilta ajanjaksolta. Tutkittavaa ajanjaksoa ei ole mielekästä lukita

tiettyyn muottiin, sillä tilanne ja odotettavat vaikutukset sekä niiden pituus eri toimien kohdalla ovat vaihtelevat. Tässä vaiheessa on vielä syytä painottaa, että rauhanrakentamisen toimien ja seurausten välille ei pyritä rakentamaan kausaalista yhteyttä, vaan sen sijaan tyydytään kuvailemaan toteutuneet politiikkatoimenpiteet ja tämän jälkeen ilmenevä poliittinen ja turvallisuuspoliittinen tilanne.

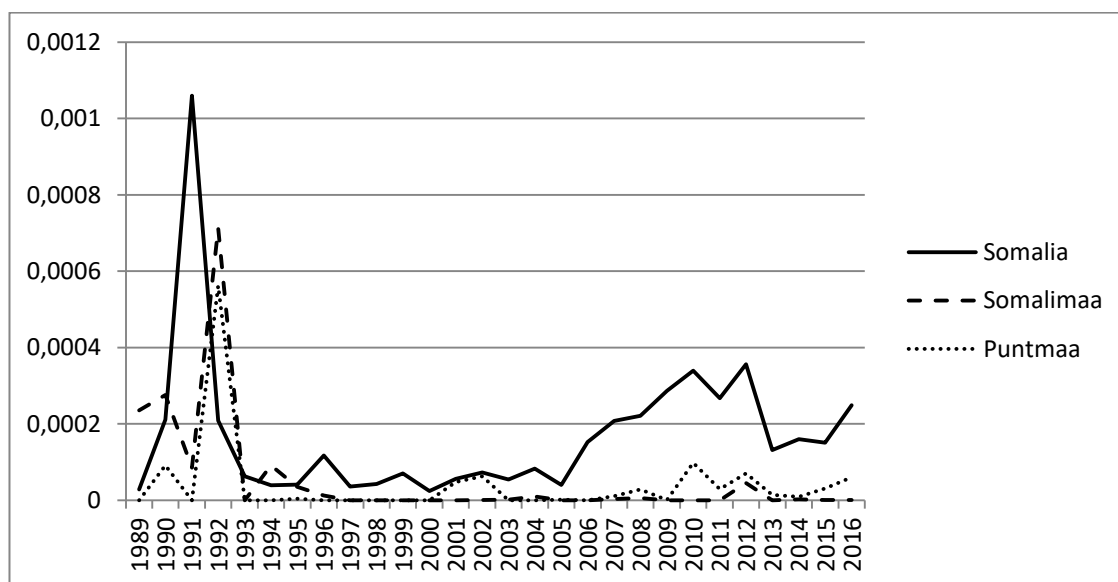
Somalian ja Somalimaan rauhanrakentamisen historiasta ei ole tässä tutkielmassa tarkoituksenmukaista laatia täydentävää historiallista narratiivia, vaan sen historiassa keskitytään esitettyjen tutkimusintressien kannalta keskeisiin tapahtumiin ja rauhanrakentamisen vaiheisiin. Niiden avulla pyritään luomaan mahdollisimman hyvin rauhanrakentamisen prosessia hahmottava kokonaiskuva, jota voidaan jäljempänä peilata teorian kanssa.

### 5.2.1 Somalia

Somaliassa on toteutettu suuri määrä rauhanvälitystä ja neuvotteluja, merkittävässä määrin sotilaallisia interventioita ja rakennettu ulkopuolisen avun turvin valtion instituutioita. Rauhanrakentaminen on siis edennyt erilaisin vaihein, joissa kussakin on tiettyjä ominaispiirteitä ja poikkeavuuksia muihin nähden sekä omia rauhanvälitys- ja instituutionrakentamistoimia. Rauhanrakentamisen vaiheet jaotellaan kirjallisuudessa usein hieman yksityiskohtaisemmin, mutta välttääksemme toistoa rauhanrakentamisen prosessi jaotellaan temaattisesti sen mukaan, mikä kulloinkin on rauhanrakentamisprosessin ajava voima. Tällaisia melko selväpiirteisiä vaiheita katsotaan tässä tutkielmassa olevan kuusi. Rauhanrakentamisen prosessin hahmottamista helpottaa liite 3, johon on kerätty keskeisiä Somalian rauhanrakentamisen toimia ja niiden seurauksia sekä liite 2, jossa käydään yleisemmin maan tapahtumia läpi.

*Kansainvälisen yhteisön puuttumattomuuden vaihe 1988–1992.* Eteläisen Somalian rauhanrakentamisen ensimmäistä vaihetta määrittää sen erityisen suuri kaoottisuus ja kansainvälinen puuttumattomuus. Erityisen vaikeaksi tilanne äityi, kun Barren regiimi oli jo kaatumaisillaan 1990–1991 ja klaanit kääntyivät toisiaan vastaan. Tämä sai Kaptejnsin (2013) mukaan järjestelmällisen klaanipuhdistuksen piirteitä. Barren regiimin kaatuminen toi suuren joukon sotaherroja hallitsevaan asemaan maassa, ja niiden välinen kokomittainen sota sekä siitä koitua inhimillinen kärsimys määrittä tätä Somalian sisällissodan vaihetta. Menkhausin (2007b, 35) mukaan yksi keskeinen selittävä tekijä sille,

että kansainvälinen yhteisö ei reagoanut riittävän nopeasti Somalian nopeasti heikkenevään tilanteeseen, on samanaikainen kylmän sodan päättymisestä johtuva kansainvälinen kuohunta. Lisäksi humanitaariset interventiot eivät vielä olleet täysin vakiinnuttaneet paikkaansa, vaan YK:n tehtävänä oli tyypillisemmin kansainvälinen rauhanvälitys. Kuvion 3 mukaisesti sisällissodan alku on nähtävissä intensiteetiltään kaikkein rajuimpana vaiheena tähänastisessa sisällissodassa.



**Kuvio 3.** Väkivaltaisten kuolemien määrä väestöön suhteutettuna<sup>14</sup> (UCDP 2016; UNFPA 2014).

Jo kesä-heinäkuussa 1991 järjestettiin kuitenkin Djiboutin isännöimät neuvottelut merkittävimpien ryhmien (käytännössä siis sotaherrojen) välillä. Neuvotteluissa tavoiteltiin ylhäältä johdetusti ja eliittiorientoituneesti väliaikaishallituksen hyväksymistä ja aselevon saavuttamista. Osapuolien välillä allekirjoitettiin kyllä sopimus, mutta kokonaisvaltaisen edustuksen puute (mukana vain kuusi ryhmää) ja kapasiteetin puute konfliktin osapuolisten miliisien kontrolloimiseksi pitivät huolen siitä, että aselepo ei pitänyt. Väliaikaishallitus saatiin vahvistettua presidenttinään USC:n Ali Mahdi, mutta sillä ei tosiasiallisesti ollut minkäänlaista otetta maasta. Se tarjosi kuitenkin ulkovalloille mahdollisen yhteistyökumppanin, jolla on edes jonkinlainen vahvistettu asema maassa, vaikka-

<sup>14</sup> Tilastotiedon uhriluvut ovat selkeästi pienemmät kuin mitä todellisuus antaa ymmärtää. Luvut on kerätty julkisista lähteistä, joihin sekasortoisessa tilassa olevan sisällissodan kaikki tiedot eivät päädy. Luvut antavat kuitenkin viitettä sisällissodan intensiteetin muutoksesta vuosien varrella. Väestön kokoon uhriluvut on suhteutettu, jotta yksiköiden erikokoisuus tulee huomioiduksi. Mudugin alue, joka jakautuu Puntmaan ja Galmudugin osavaltion kesken, on laskettu Somaliaan. Mikäli se laskettaisiin Puntmaan, se kasvattaisi hivenen sen suhteellista kuolemien osuutta.

kaan ei de facto kapasiteettia hallita sitä<sup>15</sup>. Väliaikaishallituksen edustuksellisuuden ja siten legitimitetin puute lisäsi poliittisia jännitteitä maassa, ja sen voidaan katsoa kiihdyttäneen väkivaltaisuuksia etenkin väliaikaishallituksessa hallitsevassa asemassa olevan ryhmän USC:n (johtomiehenä Ali Mahdi) ja sen haastaneen USC:stä erkaantuneen SNA:n (johtomiehenä Mohammed Aidid) välillä. (Adam 2004, 259; Menkhaus 2007b, 36; Menkhaus 2010, 17.)

*YK:n intervention vaihe 1992–1995.* Seuraavalle vaiheelle oli omalaatuista YK:n ainoa maassa toteutettu rauhanturvaoperaatio. YK:n turvallisuusneuvosto valtuutti UNOSOM I -operaation suojelemaan avustuslähetysjä huhtikuusta 1991 alkaen maan nopeasti heikkenevän tilanteen ja nälänhädän vuoksi. Operaation vahvuus oli lopulta vain 54 sotilastarkkailijaa ja 893 sotilasta. Operaation mandaatin siirtyminen Yhdysvaltalaisjohtoiselle UNITAFille joulukuussa 1992 nosti joukkojen vahvuuden noin 37 000 sotilaseen, jotka kykenivät jo oikeastikin ylläpitämään paikoin järjestystä ja turvaamaan avustuslähetysjä. Maaliskuussa 1993 mandaatti vaihtui jälleen UNOSOM II:lle, jonka vahvuus oli noin 28 000 sotilasta. UNOSOM II -operaatio päättyi maaliskuussa 1995<sup>16</sup>, jonka jälkeen sotaherrat ottivat jälleen paikkansa maassa ja turvallisuustilanne heikkeni. (YK 1997a; YK 1997b.)

Vaikka YK:n operaatiot suojelivat siviilejä ja lievittivät inhimillistä kärsimystä, Compagnonin (1998, 87) mukaan operaatiot olivat merkitykseltään vähäisiä, sillä niiden aikana ei saatu aikaiseksi pysyviä muutoksia maan demilitarisoinniseksi. Hänen mukaansa ne myös vahvistivat klaanien väliset jakolinjat tehden yhteistyötä toisten ryhmien kanssa ja taistellessa toisia ryhmiä vastaan. Møller (2009, 29) menee vielä pidemmälle sanoen, että oli kyseessä sitten altruistinen humanitaarinen motiivi tai myöhempi syyskuun 11:n iskujen jälkeinen itsekäs terrorisminvastainen sota, vaikutukset ulkoisilla interventioilla ovat olleet haitalliset. Vastalauseita tälle tarjoaa esimerkiksi Menkhaus (2007a) sekä Clarke ja Herbst (1996), jotka painottavat, että ilman kansainvälistä interventiota inhimillinen kärsimys olisi ollut vielä huomattavasti suurempaa. Menkhausin mukaan yksi keskeinen positiivinen pysyvä muutos interventioista oli se, että väkivaltai-

---

<sup>15</sup> Väliaikaishallinnon presidentti Ali Mahdi olikin YK:n tulevan rauhanturvaoperaation keskeisin yhteyshenkilö.

<sup>16</sup> Yhdysvallat ja monet muut kontribuutiomaat olivat vetäneet joukkonsa jo vuotta aiemmin. YK:n poliittinen operaatio UNPOS aloitti toimintansa heti UNOSOM II:n lähdön jälkeen. Myöhemmin vuonna 2013 poliittinen avustusooperaatio UNSOM tuli UNPOSin tilalle.

suudet ja yhteenotot siirtyivät pikemmin paikalliselle tasolle, jolloin niiden intensiteetti pieneni ja paikallisten rakenteiden oli helpompi vastata niihin. Operaatio onnistui siis torppaamaan merkittävimpien ryhmien välisen laajamittaisen väkivallan, ja operaation poistuttua maasta ryhmät keskittyivät aiempaa enemmän vain pitämään kiinni saavuttamista asemistaan (Interpeace 2009, 13). YK-interventiota edeltänyt koko valtion mitainen laaja väkivalta ei siis jatkunut YK-joukkojen poistumisen jälkeen, mikä oli tietenkin erinomainen asia Somalian kansalle.

YK:n välittämänä pidettiin ainoa YK-operaation aikana järjestettävä kansallisen tason rauhankonferenssi Addis Abebassa 1993. Neuvotteluihin osallistui 15 ryhmittymää, joista kukin edusti omaa klaaniaan ja tavoitteena oli ryhmittymien välinen rauha ja siirtymäkauden hallituksen muodostaminen (Menkhaus 2007b, 36). Konferenssissa hyväksyttiin mm. siirtymäkauden kansallisen neuvoston TNC:n muodostaminen, keskitetyn siviilihallinnon muodostaminen, alueelliset neuvostot 18 eri alueella ja näiden alaiset piirineuvostot. TNC:n oli tarkoitus muodostua kolmesta edustajasta kustakin alueesta sisältäen yksi naispuolinen edustaja kutakin aluetta kohti. Perustettavien hallintorakenteiden toiminnasta ja vallanjaosta ei kuitenkaan päätetty tarkemmin. Ryhmittymien oli tarkoitus myös riisuutua aseista 90 päivän sisällä. Sopimuksessa oletettiin kaikkien Somalian alueiden osallistuvan tuleviin toimiin, vaikka Somalimaa oli tässä vaiheessa jo julistautunut itsenäiseksi. Varsinaisen sopimuksen lisäksi allekirjoitettiin muutamaa päivää myöhemmin lisäpöytäkirja, jolla sanottiin tavoiteltavan sopimuksen selkeyttämistä, mutta jolla tosiasiallisesti pelattiin sen paikallisia elimiä ja alhaalta ylös -lähestymistapaa vastaan ryhmittymien vallan eduksi. (Makhubela 2010, 69–70; Interpeace 2009, 29–38.) Mitkään sopimuksen tavoitteista eivät toteutuneet ja ryhmien ja sotaherrojen välit pysyivät tulehtuneina. Eri asianomaisilla oli eri tulkinnat syntyneestä sopimuksesta: YK katsoi hyväksyneensä alhaalta ylös -nousseen valintaprosessin eri alueiden edustajista (sic) samalla kun useiden ryhmien johtajat katsoivat YK:n kontrolloivan prosessia. Tämä johti Aideedin johtaman SNA:n hyökkäykseen YK-joukkoja vastaan ja tästä seuraaviin taisteluihin näiden välillä (Menkhaus 2007b, 36). Myös se, että osanottajat olivat käytännössä niitä sotaherroja, jotka ovat aiheuttaneet maassa niin paljon kärsimystä, aiheutti laajemmassa kontekstissa kritiikkiä (Bradbury 1994, 23).

Kun YK:n välittämät neuvottelut päättyivät tuloksettomiksi, YK:n huomio kiinnittyi paikallisempiin rauhanneuvotteluihin. Näissä tavoiteltiin erimielisyyksien ja väkivaltai-

suuksien lievittämistä paikallisemmalla ja rajoitetummalla skaalalla välittämällä neuvotteluja paikallisten ryhmien välillä ja perustamalla alueellisia hallintoja ja poliisivoimia. Jotkin näistä YK:n tarjoamista rauhanvälityspalveluksista johtivat aitoihin tuloksiin (kuten Mudug 1993, Kismayo 1994, Bardhere 1994 ja Digil-Mirifle 1995), mutta ne kiihtuivat pääosin kokoon rauhanturvaoperaation poistuttua maasta<sup>17</sup>. Maassa jatkui kuitenkin alueesta riippuen vahvojen ryhmittymien ja sotaherrojen järjestyksen pito, yhteisölliset hallintamuodot, islamilaiset oikeusistuimet ja perinteisten ja uskonnollisten johtajien suoma paikallinen hallinta. (Interpeace 2008.)

*Alueellisten toimijoiden eripuraisuuden vaihe 1995–2000.* YK-joukkojen poistumisen jälkeen vuonna 1995 alkoi Somalian rauhanrakentamisprosessin kolmas vaihe, missä kansainvälisen intervention sijaan johtavan roolin otti alueelliset vallat. Keskeistä tässä aikakaudessa oli kahden vastakkaisen valtionrakentamisen linjan sementoituminen, joiden vahvimmat puolestapuhujat yhdellä puolen oli Etiopia ja toisella Egypti. Myös alueelliset organisaatiot, kuten Afrikan yhteisö (myöhemmin Afrikan unioni, AU) ja IGAD ottivat aiempaa laajempaa roolia Somalian tilanteessa. Keskeisiä rauhanrakentamisen aloitteita tässä vaiheessa olivat Soderen ja Kairon konferenssit. Näistä Soderen konferenssi vuosien 1996 ja 1997 taitteessa oli Etiopian isännöimä 41 somalijohtajaa ja 26 samanmielistä ryhmittymää kokoava tapahtuma, missä sovittiin liittolaisuuden muodostamisesta ryhmien välillä (NSC) ja uuden kansallisen sovittelukonferenssin järjestämisestä. Lisäksi konferenssissa sovittiin 4.5-järjestelmästä, jonka mukaan valtaa jaetaan eri klaanien mukaan yksi ääni kullekin neljälle pääklaanille ja puolikas ääni vähemmistöille. Näitä pääklaaneja ovat Hawiye, Dir, Darod ja Digil Mirifle. Soderen konferenssin merkittävin vaikutus Somalian sisällissodan tilaan oli kahden laajan ja toisilleen vihamielisen koalition vakiintuminen (NSC ja SNA). Rauhan tosiasiallisen edistämisen suhteen ainoa merkittävä Soderen perintö hyvässä ja pahassa oli 4.5-järjestelmän esiintuominen, sillä tulevat hallitusjärjestelyt ovat perustuneet siihen. Järjestelmä on saanut osakseen paljon kritiikkiä, sillä sen on katsottu ajavan klaaneja toisiaan vastaan luoden staattisen valta-asetelman, mutta se on toiminut myös vallanjakoa selkeyttävänä, vaik-

---

<sup>17</sup> Tämä kertoo siitä, että paikallisten aloitteiden on hyvin vaikea toimia, jos ja kun kansallisen tason rakenne epää sen toimintaedellytykset. Kun kansallisella tasolla toimivat sotaherrat harjoittavat omapäistä ja vain itseä hyödyttävää politiikkaa, paikallisen tason elintila jää varsin kapeaksi. Toisaalta YK:n perustamat elimet voivat olla keinotekoisia ja vieraita Somalian yhteiskunnalle, ja sen vuoksi paikallinen väestö ei aidosti sitoutunut niihin.

kakin riittämättömänä nyrkkisääntönä. (Interpeace 2009, 14; Bradbury & Healy 2010, 12–13; Hesse 2011, 14–15.)

Etiopialla oli Soderen konferenssissa suuri vaikutusvalta ja intressi, mikä näkyi muun muassa siinä, että neuvottelujen ulkopuolelle suljettiin Etiopialle vihamieliset ryhmittymät, joista tärkein oli Aididin johtama SNA. Etiopialaiset katsoivat SNA:n veljeilevän islamistien kanssa, ja tämän katsottiin perustavan turvallisuusuhan Etiopian valtiolle ja sen kansalaisille. Myöhemmin Etiopian käydessä sotaa siitä irtautuneen Eritrean kanssa vuosina 1998–2000 Etiopialla oli jälleen suuri intressi vaikuttaa Somalian ja Etiopian rajaseutujen alueiden ryhmien liittolaisuuksiin ja asemaan Etiopialle myönteiseen suuntaan. Etiopian intressinä oli siis Somalian ”rakennuspalikoiden” rakentaminen rajoitetummassa skaalassa, kun keskitetyn valtion pystyttäminen osoittautui vaikeaksi. Tälle ajattelulle antoi tukea myös Somalimaan ja Puntmaan menestys paikallisemmassa rauhan- ja valtionrakentamisessa. Myös sotaherrat tukivat hajautetumpaa ratkaisua, sillä keskitetympi ratkaisu on altis rajoittamaan heidän liikkumatilaa. (Interpeace 2009, 15.)

Myöhemmin vuonna 1997 Kairossa järjestettiin konferenssi Egyptin isännöimänä vastauksena Soderen konferenssille. Egypti edusti tässä yhteydessä islamilaista maailmaa, mikä oli juuri Etiopian epäluuloisuuden lähde. Konferenssin tavoitteena oli luoda rauha NSC:n ja SNA:n välillä ja siten keskitetyn kansallisen hallituksen luominen (erotuksena Soderen konferenssin tavoitteeseen hajautetumpaan valtioon). NSC:n merkittävät johtohenkilöt kuitenkin irtautuivat neuvotteluista viime metreillä ja sopimusta ei koskaan syntynyt. (Interpeace 2009, 15; Menkhaus 2010, 17; Hesse 2011, 16.) Näiden kahden konferenssin yhteinen merkitys rauhanrakentamisprosessille oli lähinnä laajojen vastakaisten leirien ja kahden valtionrakentamisen linjan (keskitetty ja hajautettu valtio) vaikiintuminen. 1990-luvun loppupuolella nähtiin paikallisen tason valtaoimijoiden vaikiinnuttavan asemiaan, mikä loi osaltaan hyvin rajoitettua järjestystä maahan. Poliittinen ja turvallisuustilanne oli kuitenkin edelleen äärimmäisen epävakaa.

*Siirtymäkauden hallituksen pystyttämisen vaihe 2000–2006.* Vuonna 2000 Djiboutin Artassa järjestettiin uusi konferenssi Djiboutin välittämänä ja tavoitteena oli jälleen siirtymäkauden hallituksen perustaminen ja ryhmittymien koalitioiden välinen rauha. Tällä kertaa lähestymistapa poikkesi selvästi aiemmista: konferenssiin kutsuttiin yli 3 000 henkilöä eri yhteiskunnan osista (klaaninvanhimpia, uskonnollisia johtajia, intellektuel-

leja, taiteilijoita jne.) ja kutsuttavat valikoitiin klaanien pikemmin kuin poliittisten ryhmittymien mukaan. Sotaherrojen mukana oloa pyrittiin välttämään niiden sisällissodan osallisuuden vuoksi. (Kasaija 2011, 16; Lewis 2014, 86–87.) Päätös jättää sotaherrat neuvottelujen ulkopuolelle voi perustua myös siihen, että ne olivat tässä vaiheessa jo sisäisesti hajanaisia ja niitä nousi hiljalleen haastamaan esimerkiksi islamistiset tuomioistuimet (Interpeace 2009, 40).

Neuvotteluissa yksi keskeinen kysymys oli jälleen se, että pitäisikö Somalian olla unitaarinen vai federatiivinen valtio jatkaen näin Soderen ja Kairon jakolinjoja. Neuvotteluissa päädyttiin unitaariseen kolmevuotiseen siirtymäkauden hallitukseen TNG:hen (*Transitional National Government*), joka vahvisti Mogadishussa sijaitsevia somalivoimia etiopialaismielisen liittouman NSC:n kustannuksella. Lisäksi perustettiin siirtymäkauden kansalliskokous, johon kuului 245 jäsentä, ja heidät valittiin 4.5-järjestelmään pohjaten. Presidentiksi valittiin Abdiqasin Salad Hassan Hawiye-klaanista, jonka uskottiin hillitsevän klaanin jäsenien välisiä väkivaltaisuuksia. (Hesse 2011, 16.) Näin syntynyt järjestelmä heijasteli aiempaa paremmin politiikan ja yhteiskunnan realiteetteja (Lewis 2014, 87). Tästä huolimatta rauhansopimus ei maassa pitänyt, ja hallitusta vastaan nousi niin poliittisesti kuin sotilaallisestikin SNA:n manttelinperijä SRRC. Hallitus kaatui noin kahden vuoden kuluttua muodostamisestaan. Keskeisenä ongelmana Artan neuvotteluissa voidaan pitää sitä, että se ei ratkaissut sotaherrojen ongelmaa maassa, eli käytännössä perustettiin hallitus ennen kuin konfliktin todelliset osapuolet olivat sitoutuneet rauhaan. Vaikka ratkaisulla olisi kuinka laaja konsensus takanaan, se merkitsee varsin vähän, jos se on kuitenkin siihen sitoutumattomien sotaherrojen armoilla.

Artassa perustettu TNG oli keskusvaltaisuutta korostava hallintoelin, minkä kapasiteetti oli kuitenkin erittäin heikko sen hallitessa viimekädessä vain joitain osia Mogadishusta. Se oli silti ensimmäinen somaliauktoriteetti Barren hallinnon kaatumisen jälkeen, joka muodosti hallituksen, parlamentin, valitsi presidentin parlamentaarisesti ja nimitti pääministerin. Hallitus otti myös tuolin YK:ssa ja alueellisissa elimissä. Hallituksen legitimeettiä vahvisti aiempaan verrattuna se, että se perustui laajempaan kansalaisyhteiskunnan tapaamiseen, vaikka tätä heikensikin se, että kutsuttavista henkilöistä ei voitu pitää kirjaa, jolloin osallistujista ei ollut tarkkaa selvyyttä (Lewis 2014, 87). Mogadishua ja muuta maata hallitsevat klaanit ja sotaherrat eivät hyväksyneet syntynyttä hallintoa, sillä se heikensi heidän vaikutusvaltaa, mikä entisestään heikensi hallituksen

toimintaedellytyksiä. Sekä Etiopia että Yhdysvallat tukivat tyytymättömiä sotaherroja vastustaakseen epäiltyä islamilaista vaikutusvaltaa keskushallinnossa. TNG kykeni kuitenkin paikoin lievittämään jännitteitä Keski- ja Etelä-Somaliassa, ja se nautti aluksi aiempaa suurempaa kansansuosiota, sillä se ei ollut aiempien tavoin vain sotaherrojen välinen sopimus. (Abdullahi 2014, 13; Interpeace 2009, 51.)

Vuoden 2002 Mbagathin prosessissa lähestymistapa palasi aiempaan toimintamuotoon, sillä neuvotteluihin kutsuttiin jälleen ennen kaikkea merkittäviä sotaherroja, joista osan tiedettiin osallistuneen myös sotarikoksiin. Näiden mukanaolon uskottiin mahdollistavan todellisen rauhansopimuksen syntymisen. Artan konferenssista poiketen Mbagathin prosessin tavoitteena oli hajautettu federatiivinen Somalia, jossa rauhaa rakennettaisiin edes osavaltio kerrallaan, kun keskusvallan pystyttäminen ei kerran onnistu. Konferenssi oli siis askel Etiopian kannattamaa ”rakennuspalikka”-lähestymistapaa kohti, mihin fokus alkoi siirtyä jo aiemmin keskusvaltaisuutta korostavien aloitteiden epäonnistuttua ja pohjoisen rajatumpien valtioiden menestyessä. Konferenssissa palattiin tavanomaiseen ryhmittymien väliseen neuvotteluun. Tärkeimmät neuvottelujen osapuolet olivat TNG ja Etiopian tukema SRRC. Prosessissa oli mukana myös joukko poliittisia ja sotilasjohtajia, perinteisiä klaaninvanhimpia ja kansalaisyhteiskuntavaikuttajia, mutta hallitsevassa roolissa olivat ryhmittymien johtajat. (Lewis 2014, 88–90; Interpeace 2009, 15–16.)

Hyvin pitkällisten neuvotteluiden tuloksena TNG:n ja SRRC:n välille saatiin rauha, ja helmikuussa 2004 osapuolet hyväksyivät siirtymäkauden federalistisen hallituksen (*Transitional Federal Government*, TFG) peruskirjan (YK 2004b), siirtymäajan hallituksen ja siirtymäajan parlamentin. Näiden oli määrä olla voimassa viisi vuotta, mutta niiden voimassaoloaika pidennettiin lopulta vuoteen 2012 saakka. Hallituksella oli heti alussa erimielisyyksiä muun muassa hallintopääkaupungin sijainnista ja ulkomaisista joukoista, mutta se ei kuitenkaan erimielisyyksistä huolimatta hajonnut. Puutteellisen edustuksellisuuden vuoksi laajempaa kansallista kannatuspohjaa ei ollut, joten TFG:llä ei aiempien hallintojen tavoin käytännössä ollut vaikutusvaltaa laajemmin yhteiskuntaan. TFG:n turvallisuus oli myös täysin riippuvainen etenkin etiopialaisten ja yhdysvaltalaisien sekä myöhemmin AU:n rauhanturvaoperaation AMISOMin tuesta. (Møller 2009, 15; Elmi 2010, 21–26; Interpeace 2009, 52.) TFG sai kuitenkin runsaasti rahallista avustusta, sillä kansainväliset toimijat ja avustusjärjestöt olivat sitoutuneita keskus-

vallan kapasiteetin vahvistamiseen (Menkhaus 2014, 158). Ongelmana oli kuitenkin Yhdysvaltojen terrorismin vastaisen sodan myötä alkanut rauhanrakentamisen turvallis-  
taminen, jonka vuoksi päähuomio alkoi siirtyä suhteettomasti valtion kapasiteettiin seu-  
rata, estää ja vastata turvallisuusuhkiin (Besteman 2017). Valtion elvyttämiseen käytet-  
tyjen rahojen käytöstä ei myöskään ollut kunnolla tietoa, sillä huono turvallisuustilanne  
esti avustajien tarkkailun maassa, mikä osaltaan johti massiiviseen korrupioon (Menk-  
haus 2014, 158).

*Lisääntyvien väkivaltaisuuksien vaihe 2006–2011.* Kun TFG asettui eripuraa saattale-  
mana takaisin Somaliaan, sen uutena haasteena oli islamilaisten oikeusistuinten liitto  
ICU, joka kehittyi sisällissodan aikana epäjärjestyksen tuottaman poliittisen tyhjiön  
mahdollistamana. Kun valtiollista auktoriteettia ei ollut, oikeuslaitokseksi vakiintui sha-  
ria-lakiin perustuvat oikeusistuimet, jotka omaksuivat myöhemmin myös laajempia yh-  
teiskunnallisia vastuualueita, kuten opetus, terveydenhuolto ja turvallisuus. Niitä voi siis  
pitää ruohonjuuritason tapana selviytyä maassa vallitsevassa anarkiassa, ja sisällissodan  
alusta lukien ensimmäisenä toimivana hallinnan muotona, kun huomioon otetaan keskit-  
tymien ulkopuolinen maa. Ne eivät tarvinneet taakseen suuria rahasummia ja resursseja,  
sillä ne syntyivät orgaanisesti yhteiskunnan sisältä vastauksena välittömiin yhteiskun-  
nallisiin ongelmiin. Liitto piti sisällään sekä maltillisia että radikalisoituneita voimia.  
Vuoden 2006 alkupuolella joukko sotaherroja ja liikemiehiä muodostivat uuden Yhdys-  
valtojen tukeman ryhmän (ARPCT), jonka tavoitteena oli vastustaa ICU:n lisääntyvää  
vaikutusvaltaa maassa. Tämä johti kokomittaiseen sotaan ryhmien välillä<sup>18</sup>, minkä ICU  
voitti valloittaen Mogadishun ja vuoden loppuun mennessä suurimman osan koko Kes-  
ki- ja Etelä-Somaliaa. Samalla maahan palasi lyhyeksi hetkeksi ensimmäistä kertaa jon-  
kintasoinen lain ja järjestyksen tila sitten sisällissodan alun, ja esimerkiksi Mogadishun  
lentokenttä ja satama aukesivat ensimmäistä kertaa YK-joukkojen poistumisen jälkeen.  
(Lewis 2014, 90–93; Hesse 2011, 17; Kasajia 2011, 17–18; Mays 2009, 17–18.)

ICU ylitti kuitenkin suorituskykynsä rajat hyökätessään ”vääräuskoisia” etiopialaisia ja  
TFG:n joukkoja vastaan ja hävisi näille. Tämän seurauksena ICU hajosi pienempiin  
ryhmiin, joista yksi on al-Sabaab. TFG muutti Mogadishuun heti tämän jälkeen tammi-

---

<sup>18</sup> Konfliktin eskaloituminen näkyy myös kuviossa 3, missä väkivaltaisten kuolemien määrä kasvaa juuri  
vuodesta 2006 alkaen, ja on pysynyt aiempaa korkeammalla tasolla siitä lukien.

kuussa 2007 etiopialais- ja yhdysvaltalaisjoukkojen tukemana. Samalla myös Afrikan unionin AMISOM-operaatio aloitti rauhanturvaamisen maassa noin 22 000 sotilaan osastolla. Vastarinta hallitusta vastaan jatkui tästä huolimatta, ja pääoppositiopuolueeksi muodostui ARS, joka piti sisällään laajan koalition hallitukseen tyytymättömiä voimia. Vuoden 2008 kesällä TFG ja ARS saavuttivat kuitenkin yhteisymmärryksen rauhansopimuksen ja vallan jakamisen raameista YK:n välittämässä neuvotteluissa Djiboutissa. Sopimukseen sisältyi vaatimus etiopialaisjoukkojen vetäytymisestä maasta. Vuoden lopussa etiopialaisjoukot alkoivat vetäytyä maasta (AMISOMin jäädessä) ja seuraavan vuoden tammikuussa TFG ja ARS muodostivat yhtenäishallituksen. Uuden hallituksen presidentiksi nousi ARS:n johtaja (ja entinen ICU:n johtaja) Sharif Sheikh Ahmed. Etenkin al-Sabaab ja uusi neljästä ryhmästä muodostunut Hisbul Islam jatkoivat edelleen taistelua hallitusta vastaan ja saavutti paikoin uusia asemia. Taistelu jatkui jotta-kuinkin keskeytyksettä ja jatkuu edelleen tänä päivänä, vaikkakin al-Sabaabin asemat ovat käyneet jo huomattavasti pienemmäksi, ja se muistuttaa jo enemmän perinteistä terroristijärjestöä. Al-Qaidan liittolaiseksi se julistautui helmikuussa 2010 ja myöhemmin joitakin sen johtajia on vaihtanut puolta ISISin riveihin, mikä on osaltaan heikentänyt ryhmän yhtenäisyyttä. (Mays 2009, 19–20; Lewis 2014, 93–94; Abdullahi 2014, 14–15; Kasajia 2011, 21–23; Warner & Weiss 2017, 27–28.)

Keskeinen ongelma TFG:n kannalta ulkopuolisessa interventiossa ICU:ta vastaan oli siinä, että se legitimoit sekä sen että tulevan al-Sabaabin vastarinnan hallitusta vastaan ja samalla heikensi hallituksen legitimitettä väestön silmissä. Islamin sanoman saattoi myös nähdä klanipohjaista 4.5-järjestelmää sekä vallanjakoon ja federalismiin perustuva järjestelmä inklusiivisempänä, sillä se oli auki kaikille uskoville. (Clos 2011, 21–23.) Sotilaallisen intervention ongelmaa korosti sekin, että se perustui vielä tuona aikana yksioikoiseen lähestymistapaan tuhota vihollinen olla ottamatta huomioon sen yhteiskunnallisia ja poliittisia tendenssejä (Moe 2016, 106). Kaiken kaikkiaan Yhdysvaltojen ja Etiopian tukema epäluulo islamia vastaan oli erittäin ongelmallinen taipumus tässä Somalian rauhanrakentamisen vaiheessa.

*Siirtymähallinnon päättymisen vaihe 2011 alkaen.* Siirtymähallinnon päättymistä tavoitteleva rauhanrakentamisen vaihe alkoi presidentin ja parlamentin puheenjohtajan allekirjoittamasta Kampalan sopimuksesta kesäkuussa 2011, missä hahmoteltiin tiekartta siirtymäkauden päättämiseksi elokuussa 2012 (YK 2011a). Prosessi jatkui neuvoa-

antavassa tapaamisessa Mogadishussa saman vuoden syyskuussa (YK 2011b), ja sai lopulta konkreettisemmän muodon paremmalla edustuksella, kun Somalian hallituksen ja parlamentin johtohenkilöitä, osavaltioiden presidenttejä ja kansalaisyhteiskunnan jäseniä kokoontui joulukuussa 2011 ja helmikuussa 2012 Garowessa sopimaan siirtymääjan lopettamisen järjestelyistä (YK 2011c; 2012a). Kokouksessa sovittiin muun muassa tulevan Somalian liittovaltion kaksikamarisen parlamentin perustamisesta ja presidenttijohtoisesta valtiomuodosta. Myöhemmin helmikuussa 2012 TFG:n edustajia, autonomisten alueiden presidentit ja ASWJ (hallitusmyönteinen maltillinen islamilainen ryhmä) kokoontui Lontoossa konferenssiin, jossa käsiteltiin Somalian moninaisia ongelmia ja vahvistettiin sitoutuminen Garowen suunnitelmaan (Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus 2012). Lopulta somalidelegaatiot keskustelivat vielä neuvoa-antavassa tapaamisessa Addis Abebassa toukokuussa 2012, jossa sovittiin esimerkiksi instituutioiden rakentamisen määräajoista (uuden perustuslain ja uusien rakenteiden perustaminen heinä-elokuussa 2012), vahvistettiin Garowen suunnitelma ja kehoitettiin antamaan siirtymääjan presidentille oikeudellinen perusta ohjata perustuslaillinen prosessi maaliinsa (YK 2012b).

Näiden alustavien neuvotteluiden ja tapaamisten pohjalta kansalliskokous Somaliassa äänesti elokuussa uuden Somalian liittovaltion perustuslain puolesta ja uusi virallinen parlamentti astui virkaan. Hassan Sheikh Mahamud nimitettiin maan presidentiksi ja Abdi Farah Shirdon pääministeriksi. Täten Somalia sai ensimmäisen virallisen hallituksen (*Federal Government of Somalia*, FGS) ja parlamentin sitten Barren regiimin kaatumisen, vaikkakaan jälkimmäistä ei voinut pitää Barren aikana kovin demokraattisena elimenä. Parlamentti säädettiin kaksikamariseksi, joista alahuoneessa on 275 ja ylähuoneessa 54 edustajaa. Ylähuone tosin tosiasiallisesti perustettiin vasta myöhemmin. Edustajat valittiin 135 klaaninvanhimman toimesta 4.5-järjestelmään pohjaten, jonka jälkeen valittujen edustajien soveltuvuus varmennettiin teknisen valintakomitean toimesta<sup>19</sup>. Seuraavissa vaaleissa marraskuussa 2016 135 klaaninvanhinta valitsi 51 valitsijamiestä kutakin klaaninvanhinta kohden, jotka puolestaan valitsivat parlamentin (YK 2016a). Somalian uusi perustuslaki piti sisällään esimerkiksi seuraavanlaisia merkittäviä Aspekteja: kaikkien kansalaisten yhdenvertaisuus klaanista ja uskonnosta riippumatta;

---

<sup>19</sup> Edustajien tulee olla Somalian kansalaisia, vähintään yläasteen käyneitä ja siteettömiä sotaherrojen suhteen. Edustajat eivät myöskään ole saaneet olla osallisina sisällissodassa.

määräys siitä, että islam on Somalian ainoa uskonto; sharia-laki on maan oikeudellinen perusta ja kaikkien lakien pitää olla sopusoinnussa sen kanssa; lisäys totuus- ja sovittelukomission perustamisesta. Oikeudellista valtaa maassa käyttää tavanomaiset tuomioistuimet, jotka jakautuvat perustuslakituomioistuimeen, liittovaltion tuomioistuihin ja osavaltiotason tuomioistuihin. (YK 2012c; Shay 2014, 234–236; Roble 2015, 78; Ainte 2014, 62.)

Uuden hallituksen alku oli luonnollisesti hyvin vaikea, sillä sen ote maasta oli edelleen heikko ja maan tilanne huono. Hallituksen ja sitä tukevien ulkopuolisten joukkojen sotilaallinen ote maasta on kohentunut noin vuodesta 2011 alkaen, mutta sekin lähinnä ulkomaisen sotilaallisen tuen avulla. Turvallisuustilanne on kohentunut Mogadishussa ja useilla muilla Keski- ja Etelä-Somalian alueella uuden hallituksen valtaannousuun myötä (kts. kuvio 3) ja valtiolliset auktoriteetit ovat hiljalleen palauttaneet menetettyä valtiota haltuunsa. (Roble 2015, 41; Hearn & Zimmerman 2014.) EU:n ulkoasioiden korkea edustaja Catherine Ashton reagoi melko pikaisesti maltillisen myönteiseen kehityskulkuun kommentoiden yhdessä Somalian presidentin Hassan Sheikh Mohamudin kanssa, että Somalia ei ole enää epäonnistunut valtio (Bryden 2013, 3). Myöhemmin EU lupasi ”uutta sopimusta” Somalialle, joka piti sisällään 1,8 miljardin euron avustussumman maan uudelleenrakentamiseksi (BBC 2013). EU:ssa siis koettiin, että Somalian tilanne on kehittynyt riittävän hyväksi siten, että sen jälleenrakentamiseen voidaan alkaa jo toden teolla sijoittaa. Merkittävää positiivisuutta sisältyi myös YK:n erityislähettilään Nicholas Kayn viestiin hänen perehdyttäessään turvallisuusneuvostoa Somalian tilanteeseen (YK 2015c). Hänen mukaansa Somaliassa oli jälleen saavutettu tulevaisuudenäkymät poliittiselle prosessille.

Haasteita on kuitenkin edelleen ja vaikka turvallisuustilanteessa on nähty paikoin edistystä, sitä varjostaa marraskuun 2017 kaltaiset tapahtumat, missä yli 500 ihmistä kuoli al-Sabaabin kaksoispommi-iskussa Mogadishussa (Reuters 2017). Vaikka perustuslaki määrittää Somalian liittovaltion perustuvan sharia-lakiin, al-Sabaab katsoo kuitenkin tehtäväkseen taistella sitä vastaan, koska demokraattisten ja federatiivisten rakenteiden katsotaan edistävän länsimaista ideologiaa ja agendaa Somaliassa (Shay 2014, 239). FGS on edistänyt Somalian federatiivista agendaa, mutta politiikan ad hoc -luonne on riskialtis maan haurauden, fragmentaation ja al-Shabaabin voimistumisen suhteen (Balthasar 2014, 2). Uudella hallinnolla on vielä täysi työ laajentaa sen auktoriteettia

Mogadishun ulkopuolella ja toimittaa kansalaisilleen turvallisuutta ja peruspalveluita (Menkhaus 2014, 163). YK:n ja FGS:n vuonna 2017 laatima strateginen viitekehys vuosille 2017–2020 listaa Somalian merkittävimmiksi ongelmiksi ja haasteiksi federatiivisen rakenteen keskeneräisyyden, korruption, turvallisuussektorin reformin puutteen, al-Sabaabin muodostaman haasteen<sup>20</sup>, paikalliset ja alueelliset erimielisyydet ja ajoittaiset konfliktit, klaanivihamielisyydet, heikon humanitaarisen tilan, kuivuudesta johtuvan nälänhädän ja heikon sosioekonomisen kehityksen (YK 2017c, 12–15). Lienee siis turvallista sanoa, että ongelmista Somaliassa ei ole pulaa.

Yksi keskeinen potentiaali Somalian valtaviiden haasteiden helpottamiseksi on sen kesällä 2012 vahvistettu liittovaltiorakenne, koska sen avulla hallinnon painetta tuottaa turvallisuutta ja muita palveluita voidaan helpottaa samalla kun hallinto saadaan lähemmäs tavallista kansalaista. Siinä missä keskushallinto on suuressa määrin epäonnistunut palveluiden tuottamisessa kansalaisilleen, paikallisella tasolla on nähtävissä kykyä ja aitoa halua vastata asukkaiden tarpeisiin ja jopa institutionalisoida rajoitettuja hallintorakenteita (Menkhaus 2014, 165–166). Ruohonjuuritasolla on noussut näin ollen orgaanisia hallinnollisia aloitteita, joita Somalian liittovaltiokehitys voi tukea institutionalisoimalla ja turvaamalla paikallisella tasolla saavutetut tulokset laajemmassa rakenteessa.

Tähän mennessä perustettuja osavaltioita ovat Puntmaa, Jubamaa, Galmudug, Hirshabelle ja Lounais-Somalian osavaltio. Somalian näkökulmasta myös Somalimaa on Somalian osavaltio. Somalimaan sivuuttaen näistä Puntmaa on ollut menestyksekkäin osavaltio tuottamaan järjestystä ja palveluita väestölleen. Puntmaan kehitys alkoi heti vuonna 1991, kun Puntmaassa hallitsevassa asemassassa olevan klaanin Majerteenin Somalian pelastuksen demokraattinen rintama SSDF syrjäytti Barren regiimin joukot. Tämän jälkeen Puntmaassa käynnistyi välittömästi oma valtionrakentamiskokeilu, ja toisin kuin etelässä, sen alueella ei seurannut mittavaa epäjärjestyksen ja sisällissodan tilaa, vaan alue kehittyi suhteellisen rauhallisesti. Autonomiseksi Somalian Puntmaan valtioksi Puntmaa julistautui toukokuussa 1998. (Lewis 2014, 102–103.) Päätös pysyä osana Somaliaa perustuu kahteen seikkaan: 1) Puntmaan väestö ei identifioitu Puntmaahan vaan klaaniinsa Hartiin ja 2) heidän klaaniaan on hajautetummin myös Etelä-

---

<sup>20</sup> Turvallisuuden suhteen haastetta lisää myös se, että turvallisuusneuvosto on alentanut AMISOMin vahvuuden mandaattia 22 126 sotilaasta 20 626 sotilaaseen lokakuun 2018 loppuun mennessä (YK 2016b, 3; YK 2017d, 3).

Somaliassa (toisin kuin esimerkiksi Somalimaan klaanit), joten he ovat sidoksissa myös etelän tapahtumiin (Johnson & Smaker 2014, 14).

Demokratia ja edustuksellisuus ovat juurtuneet hiljalleen Puntmaahan. Puntmaan julistautuessa autonomiseksi valtioksi 1988 delegaatit valitsivat maalle presidentin, varapresidentin ja 66-henkisen edustajainhuoneen (PDRC 2015, 17). Vuosina 2001, 2005 ja 2009 järjestettiin presidentinvaalit ensin klaaninvanhimpien toimesta, sittemmin parlamentissa (African Elections Database 2010), mutta demokratisoituminen on alkanut myöhemmin vuodesta 2011, kun presidentti Farole on perustanut vaalien suhteen avainasemassa olevia lakeja ja instituutioita, joiden jälkeen vuonna 2014 valittiin presidentti vapaissa vaaleissa (PDRC 2015, 8–11). Seuraavat presidentinvaalit Puntmaassa ollaan järjestämässä vuonna 2019 (Garowe Online 2018a). Suhteellisesta rauhan tilasta ja hitaasta kehityksestä huolimatta maassa on ollut huomattavasti myös ongelmia, kuten johtajuuskiista etenkin Abdullahi Yusufin<sup>21</sup> ja hänen haastavan enemmistön välillä, hallintorakenteiden kehittymättömyys ja talouden kehittymättömyys sekä inflaatio (Lewis 2014, 104–106). Verrattuna kuitenkin etelään tilanne on hyvä.

Somalimaan tavoin Puntmaan etuna on sen suhteellisen koherentti klaanipohja ja maantieteellinen etäisyys eteläisestä Somaliasta, missä turvallisuustilanne sekä poliittiset ja klaanivihamielisyydet ovat pahimmillaan. Vertailun vuoksi on siis huomioitava, että se ei ole suinkaan ainoa osavaltio, jossa on saavutettu rohkaisevia tuloksia. Tästä on esimerkkinä Jubamaa, joka on puolestaan osavaltioista eteläisin pitäen sisällään Ala-Juban, Keski-Juban ja Gedon alueet (Roble 2015, 83). Jubamaassa on nähty perustamisestaan toukokuusta 2013 lähtien pääasiassa positiivista kehitystä turvallisuustilanteen parantumisessa, demokraattisten rakenteiden ja palveluiden tuottamisen kehittyessä (Saferworld 2016, i–iv). Jubamaan perustamista on tukenut etenkin Kenia, jotta se saisi vakaan puskurivyöhykkeen sen ja Somalian väliin. Tällä on Mwangin (2016) mukaan ollut haitallisia vaikutuksia Somalian kansallisen turvallisuuden ja valtionrakentamisen kannalta, sillä tällainen ulkomainen puskurivaltio-lähestymistapa ja ulkomaisten joukkojen vahva läsnäolo heikentää kotimaista luottamusta ja legitimitettä.

---

<sup>21</sup> Yusuf nousi presidentiksi 1998, mutta kieltäytyi eroamasta valtakautensa päätyttyä. Myöhemmin hänestä tuli TFG:n presidentti, missä hän oli edelleen taipuvainen vaikuttamaan myös Puntmaan asioihin.

Alla olevassa taulukossa 1 on koottu edellä esitellyistä narratiivista tutkielmaan teoreettiseen viitekehykseen sidottuja havaintoja Somalian eri vaiheista. Vaiheita voidaan ajatella siten, että kussakin rauhanrakentamisen vaiheessa jonkin tai joidenkin teoreettisten lähestymistapojen propositiot ovat olleet hallitsevassa asemassa rauhanrakentamisprosessissa. Näin lähestyen on alustavasti havaittavissa, että hallitsevassa asemassa ovat olleet pääasiassa sekä liberalismiin että realismiin ortodoksinen lähestymistapa. Tästä poikkeusta edustaa osittain vuoden 2000 Artan prosessi ja vuodesta 2011 alkanut liittovaltiokehitys.

**Taulukko 1.** Rauhanrakentamisen teoriaan sidotut alustavat havainnot Somaliasta.

Vaihe	Havainnot
1988–1992	Tilanne oli pitkälti hobbesilaisen realismin proposition mukainen kaikkien käydessä sotaa kaikkia vastaan. Myös Djiboutin neuvottelut olivat realistissävyytteiset, sillä kyse oli sotaherrojen välisestä piirin neuvotteluista. Tavoitteena neuvotteluissa ei ollut juurikaan liberaalin ortodoksian mukaisia instituutioita saati kriittisten propositioiden mukaista rauhaa.
1992–1995	YK:n toiminta edusti melko puhtaasti liberaalia ortodoksiaa (kansainvälisen yhteisön dominoima humanitaarinen interventio). Myös YK:n välittämä Addis Abeban rauhankonferenssi oli jo pikemmin liberaalin ortodoksian mukainen, sillä siihen oli otettu jo tyypillisiä valtionrakentamisen elementtejä ja aseistariisumisen tavoitteita mukaan. Kriittisempi ja paikallisempi rauhanrakentaminen jäi kuitenkin edelleen ohueksi.
1995–2000	YK-joukkojen poistumisen jälkeisenä aikana Somalian rauhanrakentamisen tila otti jälleen askeleen kohti realistisen rauhanrakentamisen propositiota pysyen teorian ortodoksisessa päädyssä, sillä sekä alueellisella tasolla ulkopuolisten valtioiden että Somalian sisällä sotaherrojen, klaanien ja ryhmien välillä korostui oman edun ajaminen ja vallan lujittaminen.
2000–2006	Artan konferenssissa lähestymistapa oli melko hyvin linjassa emansipatorisen ja pragmaattisen rauhanrakentamisen kanssa, sillä neuvotteluissa aidosti tavoiteltiin ja toimittiin ruohonjuuritasolla sekä kansallista dialogia että pragmatismia painottaen. Maan sotaherrojen hallitsema todellisuus ei kuitenkaan ollut vielä kypsä ratkaisun pitämiseksi. Myöhemmin Mbagathin prosessissa palattiin aikaisempaan ortodoksisen rauhanrakentamisen malliin, jossa oli piirteitä sekä realismista että liberalismista. Sotaherrojen vaikutusvallan hyväksyminen oli linjassa realismin kanssa, federatiivinen valtionrakentaminen puolestaan liberalismiin.
2006–2011	Lisääntyvien konfliktien puhkeamisessa oli suuressa mitassa kyse keskusvallan ortodoksisessa pyrkimyksessä ottaa maa weberiläisesti haltuun ja väkivallan monopolin pystyttämisessä. YK:n välittämät Djiboutin neuvottelut olivat niin ikään linjassa rauhanrakentamisen ortodoksian kanssa, sillä mukana oli vain TFG:n ja ARS:n eliitti. ICU:n poliittinen toiminta edusti puolestaan pikemmin orgaanisesti syntynyttä pragmaattisen realismin mukaista paikallistason ratkaisua maan ongelmiin.

---

2011 alkaen Liittovaltiokehitys on sekoitus etenkin ortodoksista liberalismia ja pragmaattista realismia, mutta siinä on havaittavissa myös emansipatorisen liberalismien elementtejä. Tavoitteena oli edelleen pääasiassa ortodoksian mukaisten länsimaisten instituutioiden perustaminen, mutta prosessi itsessään oli aiempaa pragmaattisempi ja emansipatorisempi pyrkien ottamaan huomioon laaja-alaisesti erilaisia yhteiskunnan ääniä siten, että lopputulos olisi hyväksyttävissä mahdollisimman laajasti. Myös liittovaltiorakenne edustaa Somalian tapauksessa pragmaattista realismia, sillä sen myötä voi olla helpompi toteuttaa rauhanrakentamista paikallisella ja rajoitetummalla tasolla.

---

### 5.2.2 Somalimaa

Myös Somalimaan rauhanrakentamisprosessi on nähtävissä erinäisinä vaiheina, jotka tässä tutkielmassa on laadittu Somalian tapauksen tavoin hieman tavanomaista kärkeämmiin vedoin, sillä toisistaan erotellaan vain epäjärjestyksen, rauhanrakentamisen ja vakautumisen vaiheet. Niiden katsotaan kuitenkin riittävän tapauksen kuvailemiseksi, sillä Somaliaan verrattuna Somalimaan rauhanrakentamisprosessi on suoraviivaisempi ja helpommin hahmotettavissa oleva tapaus. Rauhanrakentamisen prosessin hahmottamista helpottaa aikana liitteessä 2 sekä liite 4, johon on koottu keskeisiltä osin Somalimaan kansallisen tason rauhankonferenssien toimet ja tulokset.

*Sisällissodan ja epäjärjestyksen vaihe 1988–1991.* Isaaqin klaanin jäsenet olivat ensimmäisten joukossa, kun he perustivat vuonna 1982 Somalian kansallisen liikkeen SNM:n aloittaen sissitoiminnan Barren regiimiä vastaan. Barren ote heikkeni heikkenemistään etenkin juuri Pohjois-Somaliasta, joten samoin kuin hän toimi etelässäkin, hän usutti muita Somalimaan alueen klaaneja Isaaqia vastaan, mikä onnistui tietyssä osassa Darodin alaklaaneja ja Gadabuursin klaanissa (Dirin alaklaani). Barren viimeisiä toimia oli Isaaqin klaanin sydänalueiden kaupunkien raskas pommittaminen, mikä johti regiimin vastaisen vastarinnan merkittävään voimistumiseen. Vuoden 1990 alkuun mennessä oli jo selvää, että Barren regiimi oli suureksi osaksi menettänyt otteensa Luoteis-Somaliasta, minkä jälkeen Somalimaan alueen pienemmät klaanit alkoivat hiljalleen tehdä sovintoa Isaaqin jäsenistä koostuvan SNM:n kanssa. SNM puolestaan piti tärkeänä, että pohjoisen klaanien välillä vallitsee rauha, ja että heidän toimintansa näyttää Barren regiimiä vastaan suunnatulta, jotta se säilyttäisi mahdollisimman paljon legitimitettiin. SNM pyrki kollektiiviseen keskusteluun hallinnollisen kapasiteetin luo-

miseksi pohjoisessa, ja koska SNM piti selvästikin pohjoista hallussaan, se olikin luonnollisesti juuri sen tehtävänä. (Walls 2009, 377–378.)

*Rauhanrakentamisen vaihe 1991–1997.* SNM järjesti klaanien välisen tapaamisen helmikuussa 1991 Berberassa<sup>22</sup>, jossa sovittiin kaksi keskeistä asiaa: aselepo Gadabuursin ja Darodin klaanien kanssa (joka myös piti) ja seuraavan, laajemman ja merkittävemmän rauhankonferenssin (ensimmäinen kolmesta suuresta kansallisesta rauhankonferenssista) järjestämisen Buraossa saman vuoden huhtikuussa. Buraossa kokoontui kaikki pohjoisen klaanit vanhimpien johdolla, mutta niiden rooli oli vielä neuvoa-antava SNM:lle, jonka keskuskomitea oli tässä vaiheessa ylin päättävä elin. Konferenssissa tavoiteltiin kuitenkin mahdollisimman laajaa osallistujapohjaa yhteiskunnan eri osista. Tavoitteena oli perustaa jonkintasoinen hallinto pohjoiseen ja luoda luottamusta klaanien välille. Keskeistä tapaamisessa oli se, että klaanit osallistuivat tapahtumaan omasta tahdostaan ja rahoittivatkin toimet itse. Tätä voi verrata eteläisen Somalian konferenssiin, jotka olivat huomattavasti suureellisempia ja kalliimpia. (Walls 2009, 378–381; Lewis 2014, 97)

Viikon mittaisessa konferenssissa klaanin vanhimmat hyväksyivät kuusikohtaisen päätöslauselman, joista olennaisin ja kohtalokkain oli ensimmäinen: Somalimaan itsenäisyysjulistus. SNM empi päätöstä, sillä he epäilivät Somalimaan kykyä selvitä itsekseen tulevaisuudessa, mutta myöntivät kuitenkin julistukseen. Muita päätöslauselman kohtia olivat sharia-lain omaksuminen lain pohjaksi, turvallisuuden varmistaminen, hallinnon perustaminen mahdollisimman nopeasti, asemien ja tehtävien jakaminen oikeudenmukaisesti klaanien kesken ja Sanaagin epäjärjestyksen ratkaiseminen erityiskomitean avulla. Näiden lisäksi SNM:n keskuskomitea lisäsi vielä kohdan, jonka mukaan SNM:ää tulee suosia hallinnon rekrytointiprosessissa. Tämän taustalla oli ajatus siitä, että sitä voidaan käyttää porkkanana SNM:n miliisin (joka oli suurin sotilaallinen voima pohjoisessa) demobilisoinnissa. Itsenäiseksi julistautumisen jälkeen maassa vallitsi hetkellinen optimismi, joka haihtui nopeasti, kun SNM:n sisällä ilmaantui erimielisyyksiä. Erimielisyydet eskaloituivat helmikuussa 1992 taisteluihin kahden SNM:n asejoukkion välillä. Tämäkin saatiin hallintaan nopealla rauhankäytöstötoiminnalla, missä aloitteentekijöinä oli kolme eri ryhmää. SNM:n sisäinen konflikti vakuutteli Isaaqiin kuulu-

---

<sup>22</sup> Tätä edelsi sarja paikallisempia neuvotteluja, joissa luotiin yhteisymmärrystä klaanien välille.

mattomia klaaneja siitä, että Isaaq ei dominoisi muita sen sisäisen eripuraisuuden vuoksi. (APD 2008, 17–21.)

Seuraavaa suurta rauhankonferenssia alustettiin lokakuusta marraskuuhun 1992 Sheekhissä, missä päätettiin guurtin kokoontumisesta kansallisena neuvostona, mutta missä tehtiin myös käytännön ratkaisuja Isaaqin sisäisen konfliktin hillitsemiseksi (APD 2008, 29–22). Varsinainen rauhankonferenssi aloitettiin Boramassa tammikuussa 1993, missä pistettiin täytäntöön päätös guurtin nostamisesta etualalle rauhanneuvotteluissa sen käydessä keskusteluja neljän kuukauden ajan. Guurti piti sisällään 150 äänestämään valtuutettua klaaninvanhinta ja kokonaisuudessaan kokoukseen osallistui arviolta 2 000 ihmistä. Borama oli käännekohta Somalimaan rauhanrakentamisprosessissa, sillä siinä vahvistettiin rauhansopimus eri klaanien välille, mikä vahvisti kansalaisten turvallisuutta. Konferenssissa myös virallistettiin perinteisten klaaninvanhimpien asema rauhanprosessin kaikissa vaiheissa. Lisäksi konferenssissa muotoiltiin kansallinen peruskirja, jonka oli määrä toimia kahden vuoden ajan maan perustuslakina. Uutta hallitusta valittiin johtamaan Muhammad Haji Ibrahim Egal. Boraman esimerkki jatkui paikallisemmalla tasolla perinteisten sovittelumekanismien ollessa niissäkin hallitsevassa asemassa. Tämä oli tärkeää etenkin Sanaagin alueella, missä rauhan ja järjestyksen saavuttaminen vaikutti olevan erityisen vaikeaa. Siellä toisilleen vihamieliset klaanit Habaruoonis, Habarjeclo, Dulbahante ja Warsangeli muodostivat Sanaagin suuren rauhankokouksen, mikä osaltaan helpotti alueen tilannetta. (Lewis 2014, 96-97; Renders 2012, 102.) Paikallisessa konfliktinratkaisussa keskeistä oli Boraman konferenssin opinkappale siitä, että kunkin klaanin tulee ottaa vastuu toimista, jotka tehdään niiden alueella (Walls 2009, 383). Näin ollen klaaneille määrittyi tehtäväksi turvallisuuden ja perustavanlaatuisen hallinnollisen kapasiteetin varmistaminen perinteisillä alueillaan.

Boraman konferenssin institutionaalinen perintö edusti juuri pragmaattisen rauhanrakentamisen ydinajatusta rakentamisesta sen varaan, mitä on. Tämä noudattaa institutionaalista synkretismiä, minkä mukaan instituutioiden perustuminen tunnetuille perinteisille toimintatavoille helpottaa poliittisten ratkaisujen ja legitimitetin saavuttamisessa (Galvan & Sil 2007). Guurti pääsi toteuttamaan juuri sitä roolia, mikä sille on perinteisestäkin tarkoitettu. Tätä voi verrata Keski-Somalian Hirshabellen osavaltiossa käytyyn paikallistason keskusteluun, missä ilmeni, että yksi keskeinen ongelma federatiivisen järjestelmän pystyttämisessä oli se, että liittovaltion käsitettä ei aivan ymmärretty, ja itse

sanalle ei ole toimivaa vastinetta somalin kielessä (Galvanek 2017, 3). On ymmärrettävää, että paikallisella väestöllä voi olla vaikeuksia omaksua sellaista prosessia, jota he eivät täysin ymmärrä.

Lainsäätöelimeksi muotoutui Boramassa kaksikamarinen parlamentti, jossa guurti muodostaisi ylähuoneen (valitaan ilman äänestystä) ja tavalliset edustajat muodostavat ala-huoneen (valitaan äänestyksessä). Tämä vastasi erinomaisesti Somalimaan poliittista todellisuutta yhdistäen perinteisen ja modernin. Wallsin (2009) mukaan syvällä perinteissä sijaitsevat somalien sosiaaliset normit helpottavat erimielisyyksien käsittelyssä ja konsensuksen luomisessa. Somalikulttuurille on ominaista vahva egalitarismin kulttuuri (vaikkakin vain miesten piirissä), joka osaltaan helpottaa ristiriitojen ratkaisemisessa ja sovun syntymisessä. Se tarkoittaa myös, että demokraattinen järjestelmä ei missään nimessä ole somaliyhteiskunnalle vieras ajatus. Lewisin (1999, 377) mukaan Somalian instituutiot muistuttavatkin huomattavasti länsimaista suoraa demokratiaa.

Boraman konferenssin jälkeen alettiin rakentaa kohtalaisella menestyksellä uutta Somalimaan valtiota, minkä mahdollisti lisääntynyt järjestyksenpito (Lewis 2014, 98). Boraman konferenssissa otettiin siis merkittäviä edistysaskelia Somalimaan vakauttamiseksi, mutta ei kuitenkaan saavutettu lopullista rauhaa. Vuosina 1994 ja 1995 turvallisuustilanne Somalimaassa heikkeni, kun klaanivihamielisyydet Isaaqin liiton sisällä jatkuivat. Vihamielisyyksien taustalla oli alun alkaen ensimmäisen presidentin Abdirahman Ahmed Ali Tuurin hallinnon aikaisen (1991–1993) kovapäisen SNM:n alaisen liikkeen, Calan Casin vihamielinen suhtautuminen istuvaan presidenttiin Egaliin. Myös osa Garhajisia (Isaaqin suurin alaklaani) liittyi rintamaan presidenttiä vastaan. Vastarintaa tekevät ryhmät väittivät laajenevan Hargeisan lentokentän kuuluvan niille vedoten Eidagal-len (Garhajisin alainen klaani) perinteisiin maa-omaisuuksiin. Lopputuloksena puhkesi avoin konflikti, jossa kuoli arviolta 4 000 ihmistä ja 180 000 joutui pakenemaan kodeistaan. (Balthasar 2018, 9; Lewis 2014, 98; Lewis 2015, 55.) Se, että konfliktin alullepanijat eivät saaneet edes oman klaanin saati muiden klaanien tukea, esti konfliktia eskaloitumasta hallituksen olemassaoloa uhkaavalle laajuudelle (APD 2008, 23).

Guurti ei siis lopulta kyennyt lopettamaan Isaaqin sisäistä konfliktia, pääasiassa koska Garhajisin klaaninvanhimmat eivät saaneet omaa miliisiänsä hallintaansa. Tämä osoitti sen, että vaikka perinteiset auktoriteetit olivat osoittaneet onnistumisia rauhanrakenta-

misessa, ne olivat heikkoja luomaan laajempia hallinnollisia rakenteita, jolloin niiden toimintaan sisältyi merkittäviä rajoitteita tällaisissa tilanteissa (Balthasar 2018, 8). Rauhaa alettiin lopulta rakentaa loppuvuodesta 1995 Addis Abebassa perustetun Somaliin rauhankomitean toimesta useissa eri Somalimaan ongelmakohteissa tuottaen joissain tapauksissa tulosta. Se ei kuitenkaan kyennyt ratkaisemaan syvempiä Isaaqin alaklaanien välisiä juopia. Rauhankomitean edesottamusten jälkeen guurti ilmoitti, että Somalimaan yhteisöjen yleinen kongressi (so. kolmas ja viimeinen kansallinen rauhankonferenssi) järjestettäisiin Hargeisassa lokakuussa 1996. Sitä edelsi kuitenkin vielä Beerin konferenssi syyskuussa, missä osallistujien välille pyrittiin saamaan rauha ja Garhajisin alaklaani pyrittiin taivuttelemaan osallistumaan tulevaan rauhankonferenssiin – ja näissä myös onnistuttiin. (APD 2008, 23–25.) Sota kesti lopulta marraskuusta 1994 lokakuuhun 1996 asti (Bradbury, Abokor & Yusuf 2003, 461).

Viimeinen kansallinen rauhankonferenssi kokoontui siis Hargeisassa lokakuussa 1996 ja se kesti aina helmikuuhun 1997 asti. Boraman konferenssista poiketen se oli hallituksen rahoittama ja siihen osallistui tuplasti edustajia (315 kokonaisuudessaan), jotka edustivat kaikkia pohjoisen klaaneja sisältäen ensimmäistä kertaa vähemmistöklaanit. Konferenssissa esiintyi edelleen epäluuloa, mutta sen onnistui kuitenkin äänestää Egal uudelleen presidentiksi ja Dahir Rayale Kahin varapresidentiksi (viiden vuoden kausiksi), nimittämään 164 parlamentin alahuoneen ja guurtin edustajaa (viiden ja kuuden vuoden kausiksi) ja korvata aiempi perustuslakina toiminut kansallinen peruskirja varsinaisella väliaikaisella perustuslailla. Perustuslaki tulisi lopullisesti voimaan vasta kansanäänestyksen myötä. (APD 2008, 25.)

Hargeisan konferenssi vei siis Somalimaan seuraavalle tasolle klaanipohjaisesta hallinnasta demokratiaksi monipuoluedemokratiaksi (Minale 2013, 30). Hargeisa oli samalla ensimmäinen varsinainen hallituksen organisoima rauhanrakentamistoimi ja ensimmäinen selvä Egalin hallinnon yritys viedä instituutionrakentamista keskusvaltaiseen suuntaan (Malito 2017, 296). Kriitikot syyttivät Egalin hallintoa neuvottelujen manipuloinnista siten heikentäen konferenssin uskottavuutta, mutta tämä ei estänyt neuvotteluja saavuttamasta tavoitteitaan (Bradbury, Abokor & Yusuf 2003, 461–462). Koska parhaiten paikallisella tasolla operoiva klaanien välinen neuvottelu ja klaaninvanhimpien auktoriteettiin pohjautuva rauhantyö oli ajautunut umpikujaan, oli luonnollista, että rauhaa lähdettiin tavoittelemaan uudella tavalla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita ettei paikallinen

alhaalta ylös noussut ja perinteisiin rakenteisiin pohjautunut pohjatyö olisi ollut olennainen prosessin vaihe rauhan saavuttamiseksi, vaan päinvastoin aivan keskeisellä tavalla sen mahdollistava tekijä. On myös hyvä muistaa, että vaikka tässä on esitelty vain kolme keskeistä konferenssia, Somalimaassa järjestettiin vuosien 1991 ja 1996 välillä yhteensä 33 klaanien välistä konferenssia (mt., 462). Sovun hierominen vaatii siis mitätävää pohjatyötä, ja rauhanrakentamiselle tulee näin ollen suoda aikaa ja syvyyttä.

*Vakautumisen vaihe 1997 alkaen.* Kolmas konferenssi merkitsi Somalimaan rauhan ja vakauden tilan saavuttamista ja lähtölaukausta maan positiiviselle kehitykselle. Verrattuna Somalian pitkittyneeseen sisällissotaan, Somalimaan epäjärjestyksen aika oli verrattain lyhyt, mutta sen taustalla on toki huomioitava Somalimaan suurempi homogeenisyys ja maantieteellinen etäisyys etelän tapahtumista. Rauhanrakentamisprosessissa oli taka-askelia myös Somalimaassa, mutta pääasiassa kehitys oli kuitenkin positiivista. Samaan aikaan kun Somalia ajautui yhä vain suurempaan kaaokseen, pohjoisen Somalimaa (ja myös Somalian pohjoinen osa Puntmaa) aloittivat prosessin itsehallintaan ja kohtalaisen rauhanomaiseen suuntaan (Dill 2010, 278). Kenties keskeisin seurattava kehityskulku Somalimaassa on rauhan saavuttamisen jälkeen ollut sen demokratian vakiintuminen ja sen ongelmat. Prosessin kohti demokraattista valtiota käynnisti toukokuun 2001 kansanäänestys perustuslain hyväksymisestä. Perustuslain puolesta äänesti yli 97 prosenttia äänestäjistä vaaleissa, joita kansainvälinen yhteisö piti yleisesti ottaen vapaina ja laillisina (Shinn 2002, 2). Tämän jälkeen keskeisiä toimia olivat hallinnon kolmen haaran (toimeenpaneva, lakiasäättävä ja tuomiovaltaa harjoittava elin) perustaminen sekä vallan siirtäminen keskushallinnolta paikalliselle tasolle (APD 2015a, 11).

Perustuslain ratifioiminen avasi tien myös ensimmäisiin paikallistason monipuoluevaaleihin, jotka järjestettiin joulukuussa 2002 (APD 2015b, 17). Tämän jälkeen järjestettiin presidentinvaalit huhtikuussa 2003 ja parlamentinvaalit syyskuussa 2005. Sitten paikallisvaaleja on saatu järjestettyä ajallaan ja presidentinvaaleja viiveellä, mutta parlamentinvaaleja ei ole saatu tähän mennessä toistettua ollenkaan. Parlamentinvaalit oli tarkoitus järjestää vuonna 2015 samaan aikaan presidentinvaalien kanssa, mutta poliittiset erimielisyydet ja kuivuus (joka pakotti paimentolaiset liikkumaan asuinsijoiltaan) johtivat useisiin lykkäyksiin niiden osalta (Washington Post 2017b). Lopulta monimutkaiset neuvottelut puolueiden ja kansallisen vaalikomission välillä sekä guurtin interventio johtivat päätökseen presidentinvaalien järjestämisestä marraskuussa 2017 ja par-

lamentinvaalien järjestäminen huhtikuussa 2019. Presidentinvaalit saatiin järjestettyä sovittuna ajankohtana, ja nähtäväksi jää, onnistuuko parlamentinvaalien järjestäminen. Vaalit ovat olleet yleisesti ottaen rehellisiä ja vapaita, kunhan ne on vain saatu järjestettyä (APD 2012, 7). Esimerkiksi viimeisimmät presidentinvaalit, joissa hallitsevan puolueen ehdokas Musa Bihi Abdi voitti noin 55 prosentilla äänistä, olivat paikallisten ja kansainvälisten vaalitarkkailijoiden mukaan luotettavat, ja ylin oikeus hyväksyi vaalituloksen (YK 2017e, 2). Vaaliprosessin institutionalisoiminen on kuitenkin edelleen kesken, joten demokraattinen järjestelmä ei ole vielä täysin juurtunut maahan. Maassa on myös selkeästi epädemokraattisiakin taipumuksia, sillä esimerkiksi lehdistönvapautta rajoitetaan vangitsemalla hallitusta kritisovia toimittajia (Hansen & Bradbury 2007, 472). Viimeisimpänä toukokuussa 2018 Human Rights Watch raportoi sarjasta oikeudenkäyntejä ja vangitsemisia, joissa rajoitettiin kansalaisten – mukaan lukien klaaninvanhimpien – sananvapautta (HRW 2018).

Lisäksi Somalimaalla on merkittäviä haasteita alueellisten kiistojen saralla Puntmaan ja Khatumon kanssa Somalimaan itäosissa. Kiista alkoi Puntmaan kanssa Puntmaan julistaututtua valtioksi toukokuussa 1998. Aluekiistan aiheena on Sanagin ja Soolin alueet, joilla asuu pääasiassa Hartin klaanin (kuuluu Darodin klaaniperheeseen) alaklaanien Dulbahanten ja Warsangelin jäseniä. Nämä ovat sukua Puntmaassa hallitsevassa asemassa olevalle niin ikään Hartin klaaniin kuuluvalle Majerteenin alaklaanille. Toisaalta itäisen Somalimaan Hartin jäsenet ovat integroituneet kulttuurisesti ja sosiaalisesti Somalimaahan, joten he ovat hieman kiusallisessa asemassa puun ja kuoren välissä (Hoehne 2007; 2010, 116–117). Viimeisimpänä Somalimaan ja Puntmaan jännitteet ovat lisääntyneet tammikuussa 2018, kun Somalimaa valtasi kylän Soolissa lähellä Puntmaan rajaa (Garowe Online 2018b), mutta maiden välillä on tehty myös suhteiden vakauttamiseen pyrkiviä aloitteita, kuten Garowessa allekirjoitettu sopimus suhteiden vakauttamisesta lokakuussa 2014 (YK 2014b). Toinen Somalimaan alueellinen kiista koskee Khatumon aluetta/valtiota, joka niin ikään on maan itäosissa Hartin klaanin alueella. Khatumo julistautui itsenäiseksi tammikuussa 2012, jonka jälkeen se on tavoitellut eroa Somalimaasta ja liittymistä Somalian liittovaltioon (Somalia Report 2012). Sittemmin – lokakuussa 2017 – Somalimaan ja Khatumon edustajat ovat allekirjoittaneet yhdentymissopimuksen ja Khatumon kysymys on helpottunut (The National 2017).

Alla olevassa taulukossa 2 on yhteenvedo keskeisistä teoriaan sidotuista alustavista havainnoista rauhanrakentamisprosessista Somalimaan keskeisten rauhankonferenssien osalta. Empiiristen havaintojen perusteella voidaan alustavasti todeta, että Somalimaan rauhanrakentamisprosessi on ollut sekä liberalismiin että realismiin kriittisten lähestymistapojen hallitsemaa. Hargeisan rauhankonferenssissa tosin tästä on siirrytty hieman ortodoksisen liberalismiin suuntaan mutta edelleen paikalliseen omistajuuteen perustuen.

**Taulukko 2.** Rauhanrakentamisen teoriaan sidotut alustavat havainnot Somalimaasta.

<b>Vaihe</b>	<b>Havainnot</b>
Berbera & Buraao 1991	Ensimmäinen kansallinen rauhankonferenssi oli toimiltaan parhaiten linjassa pragmaattisen realismiin ja emansipatorisen liberalismiin teorioiden kanssa, sillä toimintaa ohjasi klaanien välinen aito dialogi ja perinteisten klaaninjohtajien konsultointi. Emansipatorisen rauhanrakentamisen puolesta puhuu myös se, että vaikka SNM oli hallitsevassa asemassa, se ei kuitenkaan käyttänyt tätä asemaa päihittääkseen potentiaalisia vastustajiaan, vaan se pyrki pääasiassa konsensukseen eri klaanien välillä. Toimilla oli luultavasti vaikutusta yleiseen sovitteiluilmapiiriin, mutta se estänyt kuitenkin Isaaqin klaanin sisäisiä ristiriitoja eskaloitumasta konfliktiin.
Borama 1993	Rauhankonferenssi muistutti paljolti edellistä, mutta se oli vielä enemmän kriittisten rauhanrakentamisen teorioiden propositioiden kanssa linjassa, sillä SNM:n sijaan hallitsevassa asemassa oli klaaninvanhimpien neuvosto guurti ja osallistujajoukko oli aiempaa inklusiivisempi. Konferenssi ei kuitenkaan vielääkään lopullisesti ratkaissut ristiriitoja, vaikka sen myötä kansallinen yhteisymmärrys lisääntyikin.
Hargeisa 1996–1997	Hargeisa jatkoi niin ikään aiempien rauhankonferenssien perintöä ollen entistäkin inklusiivisempi, mutta siihen tuli mukaan selvästi ortodoksisen liberalismiin elementtejä. Konferenssissa laadittiin perustus liberaaleille ja demokraattisille uudistuksille ja otettiin keskusvaltaisempaa suuntaa presidentin johdolla, mutta tämäkin tosin tapahtui yhteiskuntaa kuullen ja konsensukseen perustuen. Lisäksi keskusvaltaisuuksien lisääntymiselle oli perusteena se, että guurtin ja paikallisten neuvotteluiden toimet Isaaqin klaanin sisäisen sodan ratkaisemiseksi ei ollut tuottanut tulosta, jolloin yksi keskeinen ratkaisuvaihtoehto on pyrkiä käsittelemään sitä ylhäältä käsin.

## 6. RAUHANRAKENTAMISEN TEORIAN KONGRUENSSI

Tässä luvussa verrataan edellä rakennettua havaintojen joukkoa Somalian ja Somaliin rauhanrakentamisen ”todellisuudesta” liberaaliin ja realistisen rauhanrakentamisen teorian ortodoksisiin ja kriittisiin propositioneihin. Kuten Blatter ja Haverland (2012, 189) esittävät, vertailu voi johtaa seuraaviin tuloksiin: 1) havainnot ovat linjassa teorian proposition odotusarvon kanssa; 2) havainnot ovat ristiriitaisia teorian proposition odotusarvon kanssa ja 3) havainnot eivät ole linjassa teorian proposition odotusarvon kanssa, mutta ne eivät myöskään ole ristiriidassa sen kanssa, vaan ovat sen sijaan proposition odotusarvojen ”ulkopuolella”. Lopuksi kongruenssianalyysin tuloksia vertaillaan keskenään kappaleessa 7 (johtopäätelmät). Selkeyden vuoksi Somalia ja Somaliin käsitellään erikseen, ja teorit jaotellaan liberaaliin ja realistiseen, joita tutkitaan ortodoksinen–kriittinen-janalla. Tutkittavat propositionit on esitetty kappaleissa 3.4 ja 4.4.

### 6.1 SOMALIA

#### 6.1.1 Liberaalin rauhanrakentamisen teorian kongruenssi

Liberaalin teorian kohdalla havainnot Somalian rauhanrakentamisen prosessista puhuvat vahvasti ortodoksinen tradition puolesta, sillä rauhanrakentamisen tavoitteena on pääosin ollut ortodoksinen liberalismien proposition mukainen valtio, joka on perustunut suuressa määrin universaaleihin ihanteisiin ja ennen siirtymäajan federatiivisen hallituksen muodostamista vielä keskusvaltaisuutta painottavalla weberiläisellä tavalla, joka ei istunut kovin hyvin somalialaiseen yhteiskuntaan ja mikä ei olosuhteet huomioon ottaen ollut järin realistinen tavoite. Somalian havainnot puhuvat paljolti myös liberaalin ortodoksian toimenpiteitä koskevan proposition puolesta. Ylhäältä alas -prosessi on ollut rauhanneuvotteluissa hallitseva ja valtionrakentaminen on ollut sekä muodoltaan että toimiltaan korostuneen teknistä ja lineaarista. Neuvotteluissa on lähdetty liikkeelle tavoitteesta rakentaa länsimaisten standardien mukainen hallitus, jonka jälkeen on neuvoteltu ylhäältä alas -hengessä sen toteutus.

Sen sijaan Artan prosessi ja siirtymäkauden hallinnon päättämiseen tähtäävä prosessi ovat olleet osin ristiriidassa ortodoksinen liberalismien propositionien kanssa, sillä ne ovat sisältäneet muista poiketen enemmän alhaalta ylös -lähestymistavan mukaisia toimia. Etenkin Artan prosessi, vaikka olikin lopulta epäonnistuminen, oli monelta osin ristiriidassa ortodoksinen liberalismien kanssa, sillä sen ydinajatuksena oli kerätä juuri

koko kansalaisyhteiskunta koolle. Myös siirtymähallinnon päättämisen prosessissa kon-  
sultoitiiin aidosti myös kansalaisyhteiskuntaa, ja vielä jää nähtäväksi, että onko se ollut  
tehokasta rauhanrakentamisen suhteen. Federatiiviseen järjestelmään siirryttäessä keski-  
tetyn hallinnon painotus on myöskin vähentynyt, mutta lähtökohdiltaan toimintaa ohjaa  
edelleen ortodoksisen liberalismiin lineaarinen tietokäsitys ja ennalta kehitetyt hallinnol-  
liset ratkaisut. Osavaltiotasolla on kuitenkin ollut paljon enemmän tilaa eliiteistä riip-  
pumattomille ratkaisuille.

Nämä Somalian rauhanrakentamisen havainnot – Artan prosessi ja siirtymäajan päättä-  
miseen tähtäävä prosessi sekä Somalian liittovaltion rakenne – ovatkin kohtalaisesti lin-  
jassa emansipatorisen liberalismiin propositioiden kanssa. Mutta niidenkin osalta on ai-  
heen olla skeptinen emansipatorisen liberalismiin ensimmäisestä propositiosta, emansi-  
patorisen ja yhteisöllisen rauhan tavoitteesta, sillä myös edellä mainituissa prosesseissa  
on ensisijaisesti tavoiteltu ortodoksisen liberalismiin mukaisia instituutioita. Emansipa-  
torisuus tulee niissä kuvaan vasta toimenpiteitä koskevan proposition muodossa, eli on  
hyödynnetty keskustelemaa ja transformatiivista ruohonjuuritason toimintaa näiden insti-  
tuutioiden rakentamisessa. Mikäli prosessi olisi ollut aidosti emansipatorinen, se olisi  
saanut kehittyä aidosti emansipaatioon tähtäävän dialogin myötä, ja lopulliset toimenpi-  
teet olisivat muotoutuneet vasta itse prosessissa. Osavaltiotason rauhanrakentamisen  
raameissa on kuitenkin merkittävää näyttöä potentiaalista emansipatorisen liberalismiin  
propositioiden toteutumisesta. Esimerkiksi Puntmaassa rauhanrakentamisen prosessi on  
edennyt paremmin kansalaisyhteiskunnan tahtoa mukailleen. Pääosin Somalian kansalli-  
sen tason rauhanrakentamisprosesseissa ei kuitenkaan ole kiinnitetty aidosti huomiota  
paikallisiin toimijoihin tai heidän toimijuuteensa. Tavoiteltu rauha ei ole ollut luonteel-  
taan yhteisöllinen vaan keskitetty. Myöskään emansipatorisen rauhanrakentamisen pro-  
positio rauhanrakentamisen toimenpiteistä keskustelemina ja transformatiivisina ruohon-  
juuritason toimintana ei ole pääasiassa toteutunut.

Somaliassa on siis ennen kaikkea havaittavissa liberaalin ortodoksian propositiot sekä  
tavoitteesta että toimenpiteistä, mutta tavoitteen mukaista perustuslaillista ja institutio-  
naalista rauhaa ei ole maassa saavutettu. Merkittävää potentiaalia sen sijaan sisältyy  
uusimpaan Somalian liittovaltioon, mikä ortodoksinen–emansipatorinen–janalla lähes-  
tyy selvästi emansipatorisen rauhanrakentamisen propositiota, mutta on vielä ennenai-  
kaista sanoa sen enempää perustuslaillisen ja institutionaalisen rauhan kuin emansipaa-

tioon perustuvan yhteisöllisen rauhan lopullisesta toteutumisesta. Somalian liittovaltiorakenteisiin sisältyy edelleen merkittäviä haasteita ja riskejä. Aiempi Artan prosessissa rauhanrakentamisen toimenä on myös varsin paljon viitteitä emansipatorisen rauhanrakentamisen kanssa, sillä prosessi mukaili teorian molempia propositiota. Artan osalta on selvää, että emansipatorinen rauha ei toteutunut, mistä saa kenties eniten syyttää sitä, että maassa ei oltu vielä saavutettua sellaisia olosuhteita, joissa kansalaisyhteiskunnan taso olisi voinut tehdä itsenäisiä sotaherroista riippumattomia ratkaisuja. Tähän liittyi kiinteästi realistisen rauhanrakentamisen viitekehys, johon siirrytään seuraavaksi.

### 6.1.2 Realistinen rauhanrakentamisen teorian kongruenssi

Realistisen rauhanrakentamisen teorian saralla Somalia sijoittuu pääasiassa jälleen enemmän sen ortodoksiseen kuin pragmaattiseen päätyyn. Ortodoksinen propositio rauhanrakentamisen tavoitteesta on esiintynyt läpi sisällissodan ajan, kun on pyritty saatamaan valtaan sellainen koalitio, joka olisi muita vahvempi ja joka kykenisi ylläpitämään järjestystä pakottaen muut tahtoonsa. Koska tätä vahvuuden tasoa, joka ortodoksinen realismin propositiossa edellytetään, ei ole lähellekään saavutettu, lopputuloksena on ollut tyypillisesti anarkia. Ortodoksinen realismin propositiot ovat itse asiassa esiintyneet paljolti rinnakkain ortodoksinen liberalismien propositioiden kanssa, sillä realistisävytteistä turvallisuuspolitiikkaa on kautta linjan täydentänyt liberaalien instituutioiden pystyttäminen tai ainakin pyrkimys siihen.

Toimenpiteiden osalta Somaliassa pätee kaikki Newmanin (2009, 48) ortodoksinen realismin rauhanrakentamisen toimenpiteet. Somalian sisällissotaa on pyritty lähinnä hallitsemaan kestävämmän emansipatorisen rauhan sijaan, ulkoiset toimijat ovat olleet varsin dominoivassa asemassa, vahvan valtiorakenteen muodostaminen on ollut prioriteettina ja olemassa olevat faktat (pääasiassa sotaherrojen asettamat rajoitteet) on otettu annettuina. Prosesseissa on pääasiassa kuunneltu ennen kaikkea valtaa pitävien ryhmittymien ja sotaherrojen asettamia rajoitteita, joten rauhanrakentamisessa on selvästikin menty niiden tahojen luokse, joilla on valta. Neuvotteluiden tavoitteena on ollut vaihteleva sotaherrojen koalitio, joka olisi vahvempi kuin potentiaaliset vastustajansa. Ortodoksinen realistisen proposition mukaisesti toiminta on ollut varsin formalistista, eli siinä on otettu lähtökohdaksi uskomukset mahdollisuuksien rajoitteista, mitä Somaliassa voidaan rauhanrakentamisen suhteen tehdä sen sijaan, että annettaisiin ruohonjuuritason ja muiden voimien viedä prosessia orgaanisesti eteenpäin. Myös sotaherrojen oman edun mak-

simoiminen muun yhteiskunnan kustannuksella on ollut linjassa realistisen oletuksen kanssa siitä, että kaikki poliittiset entiteetit pyrkivät aina lisäämään omaa vaikutusvaltaansa ja ajamaan omaa intressiään muiden kustannuksella.

Samoin kuin ortodoksisen liberalismien suhteen, Artan prosessi ja siirtymäajan päättävä prosessi ovat ristiriidassa ortodoksisen realismien kanssa, sillä esimerkiksi Artassa tavoitteena oli juuri sotaherrojen vaikutusvallan minimointi ja rauhan rakentaminen joltain muulta kuin valtiopoliittikan pohjalta. Niin ikään siirtymäajan päättämisen prosessissa voimapoliittiset harkinnat eivät olleet enää samalla tavalla hallitsevassa roolissa, vaan pikemmin pyrittiin jonkinlaiseen laillisuuteen ja eri asianosaisten konsultointiin loppuratkaisun yleisen hyväksyttävyyden varmistamiseksi. Näissäkin prosesseissa on kuitenkin ollut tendenssejä myös ortodoksisen realismien mukaisesti saavuttaa väkivallan monopoli maassa, mutta legaalisemmin ja legitiimeimmin keinoin siten, että lopputulos olisi laajemman yhteiskunnan kannalta resilienssi.

Näissä tapauksissa ilmeneekin enemmän viitteitä pragmaattiseen realismiin. Artassa tavoiteltiin pragmaattista, orgaanista rauhaa, mutta tilanne kentällä ei ollut vielä kypsä sille, että saavutettu ratkaisu olisi ollut kestävä. Kuten jo aiemmin sivuttiin, Artan keskeinen virhe oli se, että pystytettiin hampaaton hallitus puutteellisin resurssein ennen kuin osapuolien kesken oli aidosti saavutettu rauhansopimus tai edes aselepo. Myös siirtymäajan päättävässä prosessissa tavoiteltiin rauhanrakentamisen resilienssiä pyrkimällä ottamaan huomioon mahdollisimman suuren väestönosan näkökulmia ja tarpeita. Tämä on keskeistä, jotta saavutettu ratkaisu ottaisi aidosti huomioon niitä seikkoja, joita pragmaattinen ja kestävä rauhanrakentaminen tietyssä kontekstissa edellyttää. Esimerkkinä tästä on islamististen ryhmien sitouttaminen valtionrakentamisprojektiin ottamalla sharia-laki keskeiseksi lain komponentiksi. Somaliassa ei ole silti kansallisella tasolla missään vaiheessa rakennettu pragmaattisen realismien proposition mukaisesti olemassa olevia ja paikalliselle väestölle tuttuja instituutioita ja toimintatapoja. Paikallisella tasolla kuitenkin esimerkiksi islamilaisten oikeusistuinten ja klaanin- ja kylänvanhinten toiminta on ollut jopa välttämätöntä edes alkeellisen hallintorakenteen saavuttamiseksi.

Ortodoksisen realismien proposition esiintyvät siis laajasti läpi Somalian tähänastisen 30-vuotisen sisällissodan. Kuten liberaalissa ortodoksiassa, myös realistisessa ortodoksiassa valittava lopputulema on, että voittajan rauha ei ole toteutunut, ja pyrkimys voitta-

jan rauhaan on monesti vain eskaloinut tilannetta, kuten pyrkimys ICU:n ja sen perillisten päihittämiseen on osoittanut. Somalian yhteiskunnalliset sekä klaanien ja poliittisten ryhmien rajalinjat vaikuttaisivat olevan liian monimutkaiset siihen, että perustettaisiin vain vahvin poliittinen koalitio, jonka avulla pyrittäisiin suoraviivaisesti hallitsemaan maata. Onkin realistisempaa ajatella, että Somalian sisällissodan kaltaisissa olosuhteissa saavutettaisiin parempia tuloksia, jos rauhanrakentamisen ja laajemman politiikan ratkaisut heijastelisivat paremmin laajempaa yhteiskunnallista konsensusta. Sen sijaan siis, että formalistisessa hengessä laaditaan poliittisia blokkeja, rauhan voisi antaa pragmaattisen realismin mukaisesti nousta orgaanisesti alhaalta ylös kaikista poliittista ryhmistä ja klaaneista. Tässä keskeistä on prosessin mahdollisimman laaja inklusiivisuus, jota Somalian monissa prosesseissa ei ole noudatettu. Tästä tarjoaa esimerkin Mbagathin prosessi 2002–2004, missä ulkopuolelle jäivät maan islamistisempi kansanosajohtaan mittavaan konfliktiin eskaloitumiseen ja taisteluun lähtökohtaisesti ei-fundamentalistisen islamin edustajien kanssa, kuten ICU:n ja ARS:n kanssa.

Pragmaattisen realismin propositiot ovat toteutuneet paremmin siirtymäajan hallinnon päättämisen prosessissa, missä prosessi oli enemmän alhaalta ylös nouseva ja inklusiivisempi. Sen tuloksena syntynyt Somalian liittovaltio on todennäköisesti aiempia valtioryityksiä resilientimpi sisäisiä shokkeja vastaan, kun suurempi joukko maan poliittisia ryhmiä ja klaaneja on aidosti sen takana ja sen suoraviivaisesti hylkäävät ryhmät edustavat ennemmin silkkaa terrorismia (al-Sabaab ja Hisbul Islam) kuin yhteiskuntapoliittista linjaa. Syntynyt liittovaltiokin kuitenkin poikkeaa pragmaattisen realismin propositiosta siinä, että valtiota tulisi rakentaa pikemmin orgaanisesti olemassa olevaan kulttuuriin ja institutionaaliseen perinteeseen (kuten *xeer* ja *shir*) pohjaten kuin tuotuihin ratkaisuihin (kuten federalismi). Myös Artassa toteutettiin paljon pragmaattisen rauhanrakentamisen politiikkaa, mutta olemattomin tuloksin. Tästä herääkin kysymys siitä, mitä tehdä, jos rauhanrakentamiseen sitoutumattomat sotaherrat ylläpitävät valtaa maassa, sillä emansipatorisella tai pragmaattisella rauhanrakentamisella ei välttämättä voida kuitenkaan vaikuttaa sotaherrojen aivoituksiin. Näiden lähestymistapojen yksi heikkous piileekin siinä, että ne olettavat osapuolien suosivan rauhaa konfliktin edelle. Joidenkin ryhmien, kuten sotaherrojen, on todettu kuitenkin usein hyötyvän konfliktista, jolloin niillä ei välttämättä ole todellisuudessa insentiiviä rauhanrakentamiseen (kts. esimerkiksi Kaldor 2006, 10). Tämän perustella onkin aiheellista katsoa, että myös rauhanrakentamisen ortodoksisille muodoille niin sen liberaalissa kuin realistisessa muodossaan on

aikansa ja paikkansa, kun pehmeämpi alhaalta ylös nouseva rauhanrakentamisen toteuttaminen käy mahdottomaksi.

## 6.2 SOMALIMAA

### 6.2.1 Liberaalin rauhanrakentamisen teorian kongruenssi

Somaliasta poiketen Somalimaan rauhanrakentamiskokemus ei ole kovin hyvin linjassa liberaalin ortodoksian propositioiden kanssa, vaikka poikkeuskin tähän on. Somalimaassa ei ole havaittavissa *lineaarista* tavoitetta universaalista ja liberaalista weberiläisestä demokratiasta, vielä vähemmän liberaalin ortodoksian proposition mukaisia toimintatapoja. Kuitenkin rauhanrakentamisen myöhemmässä vaiheessa, kun rauhan tila on jo saavutettu, maassa on aloitettu demokratisoitumisprosessi, joka enemmän tai vähemmän noudattelee universaalista demokratian ideaalia. Vuodesta 1997 lähtien ja vuoden 2001 perustuslain ratifioimisen myötä demokraattiset instituutiot on laitettu alulle ja vaaleja on pyritty järjestämään säännöllisesti tässä myös vakuuttavissa määrin onnistuen. Somalimaan tapaus ei ole kuitenkaan ollut linjassa sen tavan kanssa, jolla ortodoksinen liberaali rauhanrakentaminen tähän ideaaliin pyrkii, sillä Somalimaassa prosessi siihen on ollut alhaalta ylös kumpuava ja se on perustunut kansalliseen ryhmien ja klaanien väliseen dialogiin ja konsensukseen. Toisin kuin Somaliassa, Somalimaassa ulkopuolisilla toimijoilla ei ole ollut käytännössä minkäänlaista roolia rauhanrakentamisessa, vaan prosessi on perustunut puhtaasti paikallisiin voimiin, mikä on varsin epätyypillistä rauhanrakentamisen historiassa.

Somalimaan kokemus puhuu sen sijaan vahvasti emansipatorisen rauhanprosessin puolesta, missä klaaninvanhimpien johdolla yhteiskunnan kaikilla tasoilla on käyty dialogia siitä, mihin suuntaan maata halutaan viedä. Keskeistä koko prosessissa on ollut emansipatorisen proposition mukaisesti yhteisöllisyys ja kansalaisyhteiskunnan aktiivisuus osana prosessia siten, että prosessi on tavallisen ihmisen ja ”jokapäiväisen” kannalta lähellä. Tämä ei ole kuitenkaan tarkoittanut ihmisoikeuksien tai demokraattisten ihanteiden täydellistä hylkäämistä, vaan keskeistä on Somalimaan toimijoiden omistajuus niiden toteuttamisessa. Emansipatorinenkin lähestymistapa törmäsi Somalimaassa umpikujaan Boraman konferenssin jälkeen, kun Isaaqin klaanin sisäisiä erimielisyyksiä ei saatu klaaninvanhimpien toimesta järjestettyä ja voidaan perustellusti katsoa, että vasta Hargeisan konferenssin keskitetympi toimintamalli lopulta ratkaisi ”niskoittelevan”

klaanin ongelman. Voidaan ajatella, että Calan Cas ja Garhajin alaklaanin osat saattoivat onnistuneesti vastustaa paikallisella tasolla joidenkin rauhanvälittäjien ja klaaninvanhimpien tahtoa, mutta poliittinen konflikti koko laajemman yhteiskunnan kanssa oli jo liian iso pala purtavaksi.

Somalimaassa liberaalin rauhanrakentamisen traditiossa on siis havaittavissa vahvasti sen kriittisten propositioiden mukainen rauhanrakentamispolitiikka. Nämä toimet ovat myöskin johtaneet pitkälti emansipatorisen rauhan tavoitteen mukaiseen lopputulokseen, missä yhteisöllisyys ja kansalaisyhteiskunnan tasolla toteutetut aloitteet ja toteutunut konsensus ovat olleet valtion rakenteita keskeisempiä. Poikkeus puhtaasti emansipatoriseen politiikkaan on Hargeisan rauhanprosessi, missä siirryttiin lähemmäs liberaalin ortodoksian mukaista keskusvaltaisuutta. Hargeisan lopputuloksessa oli elementtejä sekä ortodoksisesta että kriittisestä rauhanrakentamisen propositioista, sillä maassa saavutettiin rauhan tila osin keskitettyyn demokraattiseen prosessiin mutta pääosin yhteisölliseen dialogiin perustuen.

#### 6.2.2 Realistisen rauhanrakentamisen teorian kongruenssi

Somalimaan evidenssi noudattaa myös realistisen rauhanrakentamisen kohdalla paremmin sen kriittisempiä propositioita. Prosessissa ei tavoiteltu suppeaa voittajan rauhaa silkkään sotilaalliseen voimaan tukeutumalla, vaan tavoitteena oli nimenomaan pragmaattisen realismin proposition mukainen orgaaninen rauha, jossa pyritään resilienssiin erinäisiä shokkeja vastaan. Tämä näkyi jo Berberan ja Buraon konferensseissa vuonna 1991, kun SNM pyrki konsensukseen eri ryhmien välillä ja tosiasiallisesti konsultoi aiemmin muodostettua guurtia huolimatta siitä, että SNM oli tuossa vaiheessa vielä dominoiva ryhmä. Myöhemmissä kansallisissa rauhankonferensseissa, kun SNM ei enää ollut hallitsevassa asemassa, prosessi oli vielä enemmän paikalliseen omistajuuteen ja perinteisiin hallintamekanismeihin perustuva. Somalian kulttuuri ja instituutiot tarjosivat hyvän jalustan rauhanrakentamiselle, sillä niihin kuuluva egalitarismi helpotti sovun löytämistä ja guurti olemassa olevana instituutiona on tarkoitettu juuri sisällissodan kaltaisten tilanteiden ratkaisemiseen. Perinteisten klaanijohtajien rooli Somalimaan yhteiskunnassa toimi siis eräänlaisena liimana kaikkien yhteiskunnan tasojen välillä siten, että rauhanrakentamisen prosessi ulottui kaikkialle yhteiskuntaan, ja erimielisyyksiä pystyi käsittelemään ja ratkaisemaan sen kaikilla tasoilla.

Hargeisan konferenssissa alkanut Somalimaan demokratisoitumisprosessi on niin ikään perustunut orgaaniseen rauhanrakentamiseen ja paikalliseen omistajuuteen ottaen huomioon sen, että konferenssin edustuksellisuus ja paikalla olevien toimijoiden määrä oli kattavin kaikista konferensseista. Voidaan siis ajatella, että konferenssilla oli varsin laaja mandaatti lähteä laatimaan maan perustuslakia ja demokraattisia elimiä. Kuten Chandler (2017) katsoo, ongelmana ei ole niinkään länsimaiset instituutiot vaan mahdollinen lineaarinen ja hegemonistinen tapa, jolla niitä edistetään. Tästä huolimatta Hargeisan konferenssi merkitsi silti eittämättä siirtymää keskusvaltaisuutta kohti, ja vielä siten, että presidentti Egalilla oli siinä johtava rooli. Tämä saattoi olla kuitenkin välttämätöntä Somalimaan rauhanrakentamisen sen hetkisessä tilanteessa, kun Isaaqin klaanin sisäinen sodankäynti oli jatkunut eri intensiteetin vaiheissa jo vuodesta 1994 alkaen, ja guurti ja klaaninvanhimmat eivät olleet toistuvista yrityksistä huolimatta kyenneet luomaan sopua klaanien välille. Tällaisessa tilanteessa, missä konsensus (mihin klaaninvanhimpien välinen neuvottelu viime kädessä perustuu) ei yksinkertaisesti tuntunut olevan mahdollinen, luonteva suunta on hakea vipuvartta suuremmasta rakenteesta, joka säätelee sen pienempiä osia. Tässä tapauksessa suurempaa rakennetta edustaa maan hallitus ja sen presidentti, joiden tehtäväksi jäi pakottaa rauha, kun se ei muutoin ollut mahdollinen. Näin ollen rauhanrakentamisessa vaikuttaisi tarvittavan myös ortodoksisen rauhanrakentamisen aspekteja, sillä todellisessa maailmassa emansipatorinen tai pragmaattinen rauhanrakentaminen viime kädessä todennäköisesti törmää sellaisiin rauhanrakentamisen esteisiin, joita ei voida päihittää muulla tavoin, kuin turvautumalla jonkin asteiseen ylhäältä alas johdettuun määräysvaltaan.

Kuten liberaalin rauhanrakentamisen kohdalla, myös realistisessa rauhanrakentamisessa Somalimaa on varsin kongruentti juuri sen kriittisten propositioiden kanssa mutta ei juurikaan ortodoksisten kanssa. Itse asiassa Somalimaan rauhanrakentamisprosessissa ei ole havaittavissa ollenkaan ortodoksisen realismin propositioiden mukaista toimintaa rauhan saavuttamisesta sotilaalliseen voimaan tukeutumalla ja uuden valtaapitävän Leviathanin muodostamalla. Sen sijaan sitä rakennettiin emansipatoriseen liberalismiin ja pragmaattiseen realismiin nojautumalla, ja lopuksi Hargeisan konferenssissa liberaalista ortodoksiasta vipuvartta hakemalla paikallisemmän rauhanrakentamispolitiikan ajaututtua umpikujaan. Somalimaassa on saavutettu rauhanrakentamisen lopputuloksena orgaanisesti kehittynyt, paikalliseen kulttuuriin ja instituutioihin pohjautuva rauha, joka on alkanut rakentamaan omaehtoisesti ortodoksisen liberalismin mukaisia instituutioita.

Niiden omaehtoisuus ja hybridisyys näkyy osuvasti siinä, että Somalimaan parlamentissa alahuone on tavanmukainen edustuksellinen laitos, kun ylähuonetta edustaa klaaninvanhimmista muodostuva guurti. Tämä on hyvä esimerkki Richmondin (2015) positiivisesta hybridirauhasta, missä on onnistuneesti otettu huomioon hybridijärjestelmien potentiaaliset ongelmat.

## 7. JOHTOPÄÄTELMÄT

Tutkielmassa kysyttiin ensinnäkin, että kuinka kongruentteja rauhanrakentamisen teorian eri suuntauksia ovat Somalian ja Somalimaan todellisuuden kanssa ja toiseksi, että ilmeneekö tutkittavien tapausten kesken säännönmukaisuutta teorian kongruenssin suhteen. Ensimmäisen kysymyksen osalta tutkielman ensimmäinen johtopäätelmä on se, että emansipatorinen liberalismi ja pragmaattinen realismi – so. kriittinen rauhanrakentamisen teoria – ovat kongruentimpia Somalian ja Somalimaan rauhanrakentamisen todellisuuden kanssa kuin liberalismiin ja realismiin ortodoksinen teoria. Toisin sanoen kriittisen teorian propositionien yleinen odotusarvo on siis paremmin linjassa Somalian ja Somalimaan havaintojen kanssa tarkoittaen sitä, että kriittisten propositionien toimenpiteet ovat johtaneet tyypillisemmin myös niiden tavoitteen mukaisiin olosuhteisiin. Vastaavasti taas ortodoksinen proposition mukaiset toimenpiteet eivät ainakaan itsenäisesti ole johtaneet niiden tavoitteen mukaiseen tulokseen. Näin ollen rauhanrakentamisen teorian kriittiset muodot saavat tutkielman empiiristen havaintojen perusteella tukea, ortodoksiset puolestaan eivät.

Koska tutkielman tavoitteena on kuitenkin tutkia nimenomaan teorioiden välistä suhdetta, niin vastataksemme paremmin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen on hyödyllistä ajatella rauhanrakentamisen teoriaa jakolinjoina yhtäältä liberalismiin ja realismiin välillä ja toisaalta ortodoksian ja kriittisen näkökannan välillä. Tällaisten jakolinjojen näkökulmasta tutkielman keskeinen johtopäätelmä on edelliseen päätelmään pohjaten se, että jako liberaalin ja realistisen koulukunnan välillä ei ole kovin keskeinen jakolinja rauhanrakentamisen määrittäjänä. Sen sijaan sekä liberaalin että realistisen koulukunnan ortodoksiset ja kriittiset muodot jakavat Somalian ja Somalimaan tapauksia siten, että Somalian rauhanrakentamisen havainnot ovat tietyin poikkeuksin vahvasti linjassa ortodoksinen rauhanrakentamisen kanssa ja Somalimaa puolestaan vahvasti linjassa kriittisen rauhanrakentamisen kanssa.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että ortodoksinen rauhanrakentaminen olisi täysin tarpeetonta, tai että ortodoksisella ja kriittisellä rauhanrakentamisella ei olisi minkäänlaista keskinäistä yhteyttä. Liberaalin ortodoksian toteuttaminen vaikuttaisi edellyttävän emansipatorista ja pragmaattista pohjatyötä, mille sekä Somalimaan keskusvaltion perustaminen että myöhempi Somalian varsinaisen liittovaltion perustaminen antavat tukea. Ilman laajempaa kansallista yhteisymmärrystä ja siten myös rauhaa on hyvin vai-

kea lähteä perustamaan minkäänlaisia hallintoinstituutioita. Päinvastoin paikallisen tason rauhanaloitteet ovat hauraita epäonnistumisille, jos niiden ”suojelijaksi” ei perusteta jonkinlaista ylärakennetta, kuten Somalimaan esimerkki osoittaa. Niin ikään mikäli rauhan tiellä on toimijoita, jotka eivät ole tosiasiallisesti kovin kiinnostuneita rauhanrakentamisesta esimerkiksi siitä hyötymisen vuoksi, näiden syrjäyttäminen ortodoksisen realismin mukaisin voimankäytön keinoin voi olla tarpeellista pehmeämpien keinojen lisäksi, jonka puolesta Somalian Artan konferenssin toteutuksen epäonnistuminen puhuu. Myös erityisesti Somaliassa vallitseva terrorismi edustaa sellaista ulkoista olosuhdetta, johon voi olla hyvin vaikea vaikuttaa emansipatorisen liberalismiin tai pragmaattisen realismiin välinein. Pääasiassa ortodoksinen ja kriittinen rauhanrakentaminen ovat vahvasti toisistaan poikkeavia, eri päämääriä tavoittelevia ja osin toisensa poissulkevia traditioita.

Liberaali ja realistinen rauhanrakentaminen puolestaan ovat sulautuneet vahvasti toisiinsa sekä Somalian että Somalimaan tapauksissa sillä poikkeuksella, että Somalimaassa realistisen rauhanrakentamisen propositiot eivät esiintyneet rauhanrakentamisen toimissa käytännössä ollenkaan. Näin ollen voidaan todeta, että liberalismiin ja realismiin sulautuminen toisiinsa edellyttää luonnollisesti sitä, että molemmat teoriat ovat empiirisesti relevantteja, jota Somalimaan tapauksessa ortodoksinen realismi ei ollut. Somaliassa ortodoksinen ylhäältä alas -lähestymistapa yhdisti liberaalia ja realistista koulukuntaa toisiinsa siten, että rauhaa rakennettiin pääasiassa yhtäältä lineaarisen länsimaisen institutionalismin ihanteiden johdattamana, mutta toisaalta samanaikaisesti realistisen voimapolitiikan sanelemin ehdoin. Tavoitteena oli kerta toisensa jälkeen rakentaa lineaarisesti ennalta rakennettujen ratkaisujen mukaisia instituutioita sotaherrojen asettamat rajoitteet hyväksyen. Emansipatorinen ja pragmaattinen rauhanrakentaminen puolestaan ovat vielä enemmän sidoksissa toisiinsa, eikä tämän tutkielman tarjoama evidenssi anna syytä suosia toista toisen edelle rauhanrakentamisen menestyksen suhteen, vaan ne suhteutuvat toisiinsa siten, että ne tukevat samaa alhaalta ylös -lähestymistapaa. Niiden painotukset ovat vain hieman toisistaan poikkeavat emansipatorisen rauhanrakentamisen painottaessa suoraa dialogia ryhmien välillä ja siten näiden väliseen empatiaan ja näkökulmien avartumiseen pohjaten yhteisöllistä rauhaa kun pragmaattinen realismi keskittyy orgaaniseen politiikkaan ja olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen.

Kaiken kaikkiaan teorioiden keskinäisestä suhteesta voidaan yksinkertaistaen todeta, että kriittisen koulukunnan propositiot ovat rauhanrakentamisen menestyksen kannalta välttämätön, mutta ei riittävä ehto. Empiiriset havainnot Somaliasta ja Somalimaasta tukevat sellaista näkökulmaa, että rauhanrakentamisen edistäminen edellyttää emansipatorisen liberalismiin ja pragmaattisen realismiin mukaista alhaalta ylös -lähestymistapaa, mutta tämä itsessään ei näyttäisi takaavan rauhanrakentamisen menestystä. Sen sijaan ortodoksisen rauhanrakentamisen prosessiin *myötävaikuttava ehto* on keskeinen rauhanrakentamisen lopulliseksi turvaamiseksi, sillä kriittisen rauhanrakentamisen tavallaan optimistinen näkökulma on aina vaarassa tulla jonkin tai joidenkin tahojen toimesta häirityksi. Ortodoksinen rauhanrakentaminen ei vaikuttaisi siis itsenäisesti tuottavan tavoitteensa mukaista rauhaa, mutta se voi edistää epäsuorasti rauhanrakentamista myötävaikuttamalla rauhanrakentamisen muihin toimiin. Olennaista tässä on kuitenkin se, että ortodoksisen rauhanrakentamisen muotoihin turvaudutaan paikalliseen omistajuuteen ja tahtotilaan pohjautuen. Ne ovat siis siinä mielessä alisteisia kriittisen rauhanrakentamisen propositioiden välttämättömyydelle.

Vastataksemme toiseen tutkimuskysymykseen eli Somalian ja Somalimaan tapausten vertailemiseen, keskeinen lähtökohta on keskittyä tapausten välisiin erilaisuuksiin, koska tapaukset ovat lähtökohdiltaan muutoin hyvin samanlaiset. Niiden erilaisuudessa keskitytään teorioiden kongruenssin eroavaisuuksiin tapauksien välillä kiinnittäen erityistä huomiota tapausten poikkeaviin rauhanrakentamisen toimiin ja tuloksiin. Teorian kongruenssia koskevissa päätelmissä tuli jo selväksi, että tapausten välinen jakolinja kulkee ortodoksisen ja kriittisen rauhanrakentamisen välillä. Tämä yhdistettynä siihen, että Somalia on pääasiassa varsin epäonnistunut rauhanrakentamisen esimerkki, kun Somalimaata puolestaan pääasiassa pidetään rauhanrakentamisen onnistumisena, voidaan alustavasti todeta, että tutkielma antaa tukea kriittisen rauhanrakentamisen teorialle.

Tarkastellaksemme kuitenkin tätä päätelmää tarkemmin, on hyödyllistä verrata sitä aiemmin esitettyihin selitysmalleihin rauhanrakentamisen ja valtionrakentamisen epäonnistumisista Somaliassa, ja tämän jälkeen verrata näitä selitysmalleja tutkielmassa esitettyihin havaintoihin Somalian lisäksi Somalimaasta. Menkhaus (2014, 160–162) esittää neljä kilpailevaa selitysmallia sille, miksi Somaliassa poliittinen instituutioiden rakentaminen on ollut niin epäonnistunutta. Ensinnäkin Somalian kulttuuri saattaa olla

niin poikkeava länsimaisista normeista, että formaalien rakenteiden pystyttäminen ei ole sen vuoksi ollut mahdollista. Tähän liittyen voidaan myös ajatella, että maan 1980-luvulta alkunsa saanut dysfunktionaalinen poliittinen kulttuuri on johtanut siihen, että maan eliitit näkevät keskusvallan vain potentiaalisena tulonlähteenä, eivät legitimiinä instituutiona. Toinen selitysmalli on poliittisen talouden näkemys siitä, että merkittävien klaaninjohtajien, sotaherrojen ja yrittäjien edun mukaista ei välttämättä ole perustaa formaalia hallintoa, joka sitten tulisi todennäköisesti verottamaan heidän toimintaansa tai jopa kansallistamaan tulonlähteitä. Näin ollen näille voimatoimijoille voi olla hyödyllisempää suosia epäjärjestyksen tilaa. Kolmas selitysmalli liittyy osapuolien riskien välttämiseen. Uusien instituutioiden perustamisessa voidaan siis nähdä yksittäisten toimijoiden tai klaanien näkökulmasta olevan aina se riski, että heidän vaikutusvaltansa ja asemansa yhteiskunnassa eivät tule riittävällä tavalla huomioiduiksi lopputuloksessa, jolloin he voivat pyrkiä suosimaan sellaista suboptimaalista ratkaisua, jonka vaikutukset ovat paremmin ennustettavissa. Neljänneksi Somalian heikon kehityksen takana voi olla ulkopuolisten toimijoiden negatiivinen vaikutus rauhanrakentamisen toimiin.

Kulttuurinen selitysmalli erottaa tapauksia merkittävällä tavalla. Vaikka Somaliassa ja Somalimaalla on sama kieli ja kulttuuri, ja molemmat maat jakavat sekä Somalian tasavallan (1960–1969) ja Barren hallinnon (1969–1991) perinnön, niitä erottaa kuitenkin toisistaan poikkeava siirtomaaperintö sekä se, että Somalimaa on Somaliassa homogeenisempi klaanien suhteen. Tämän eroavaisuuden vuoksi klaanijärjestelmän rakenteet ovat säilyneet Somalimaassa paremmin ja näin ollen klaaninvanhimmilla ja guurtilla voidaan katsoa olleen paremmat valmiudet toimia aktiivisesti rauhan rakentamiseksi. Koska niiden rooli ei ole samalla tavalla kadonnut Somalimaan yhteiskunnallisesta elämästä, ne ovat myös todennäköisesti säilyttäneet muun väestön silmissä arvostettavuutta ja tietynlaista legitimitteettiä. Kulttuuriseen selitysmallin alle laskeutuu myös se, että Somalimaan klaanipohja on selväpiirteisempi. Maan länsiosia asuttavat Dirin alaklaanit, keski-osa Isaaqin alaklaanit ja itäosia Darodin alaklaanit, ja näistä Isaaqin klaani on selvästi suurin. Eteläisessä Somaliassa puolestaan klaanien rajalinjat menevät sotkuisemmin ja millään yksittäisellä klaanilla ei ole ollut sellaista asemaa, että se voisi ottaa johtavan rooli rauhanprosessissa.

Myös ulkopuolinen sidonnaisuus erottaa radikaalilla tavalla tapauksia. Somalimaassa ulkopuoliset toimijat eivät olleet käytännössä millään tavoin tekemisissä Somalian rau-

hanrakentamisen prosessissa. YK päinvastoin piti pitkään kiinni yhtenäisen Somalian politiikasta ja päätöksestä olla tarjoamatta tukea Somalimaalle (Lewis 2014, 96), ja vielä tänäkin päivänä YK katsoo tarpeelliseksi kirjoittaa dokumenteissaan nimen Somali-  
maa lainausmerkeissä. Somaliassa kansainväliset sidokset ovat puolestaan olleet aivan keskeisessä roolissa maan rauhanrakentamisprosessissa. Somalian rauhanrakentaminen ei ole edennyt käytännössä missään vaiheessa puhtaasti somalien omasta aloitteesta, vaan prosessissa on ollut aina kiinteästi läsnä joko alueellisia tai kansainvälisiä osapuolia. Se että kansainvälinen yhteisö tarjoaa tukea ja kapasiteettia paikallisilla toimijoille ei itsessään ole välttämättä huono asia, vaan ongelmaksi se muodostuu vasta sitten, kun tämä rauhan ja institutionaalisen kapasiteetin rakentaminen ei perustu laajaan paikalliseen omistajuuteen. Ja kuten teorian kongruenssia koskevissa päätelmissä totesimme, tämä ei ole Somaliassa pääosin toteutunut.

Poliittista taloutta ja riskien välttämistä koskevien selitysmallien osalta Somalia ja Somalimaa ovat olleet pikemmin samansuuntaisia tapauksia. Poliittisen talouden selitysmalli on luonteeltaan universaali, sillä vallassa olevilla toimijoilla on jotakuinkin sama insentiivi välttää toimivan hallinnon syntyminen ja siten omien vapauksien rajoittaminen. Somalimaassa tämän pelko saattoi olla kuitenkin pienempi, sillä maa on itsessään pienempi ja eri toimijoilla voi siten olla helpompi pääsy vaikuttamaan sen toimintaan. Riskien välttämisen suhteen Somalimaan pienemmillä klaaneilla voisi ajatella olleen vielä Somaliaakin suurempi insentiivi olla lähtemättä kokonaisvaltaiseen rauhanrakentamisprosessiin ja etenkin keskusvallan perustamiseen mukaan, sillä niiden pelkona oli Isaaqin klaanin dominanssi niiden yli. Kuten empiirisessä osassa kuitenkin esitettiin, Isaaqin klaanin sisäinen eripuraisuus, sekä sen edustajien alusta asti osoittama hyväntahtoisuus inklusiivisuuden suhteen olivat omiaan hälventämään pelkoja rauhanrakentamisen riskeistä.

Keskeinen huomio maiden erilaisuuden ja samankaltaisuuden osalta on se, että Somalimaa ei välttämättä ole paras vertailukohta suvereenina valtiona, vaan pikemmin osavaltiona. Sitä on siis asianmukaisempaa verrata Puntmaan kaltaiseen poliittiseen entiteettiin, sillä niissä on enemmän samankaltaisuuksia – Somalimaa vain kehittyneemmällä paikallisella hallinnolla ja autonomialla varustettuna. Ei olisi välttämättä kovin realistista lähteä siitä, että Somalian liittovaltion pitäisi ottaa juuri Somalimaan esimerkin mukainen suunta, sillä Somalia on viime kädessä Somalimaata paljon laajempi ja hajanai-

sempi poliittinen kokonaisuus. Somaliassakin voidaan määritellä alueita, joissa yhteiskunnallinen koheesio on suurempaa, ja tästä näkökulmasta osavaltioita onkin perustettu. Liittovaltioajatuksen sisältyy paljon potentiaalia juuri sen vuoksi, että Somalian paimentolais- ja klaanipohjainen perinteinen järjestelmä ei ole kovin hyvin yhteensopiva keskitetyn valtion kanssa, jolloin liittovaltiolle voi olla tarkoituksenmukaista jättää vain keskeisimmät tehtävät, ja ulkoistaa suurin osa päätöksentekovallasta osavaltiotasolle, joissa voidaan pragmaattisen realismin ja emansipatorisen liberalismien ohjaamana tehdä sellaista politiikkaa, joka istuu niiden kansalaisten poliittisiin preferensseihin ja kulttuuriseen kontekstiin, ja jolla olisi laaja yhteiskunnallinen hyväksyttävyys. Liittovaltiossa sen sijaan voi olla hyvinkin perusteltua rakentaa keskitetympiä rakenteita, jotka toimivat alueellisten rakenteiden suojelijoina, kuten myös Somalimaassa Hargeisan rauhankonferenssissa edettiin, vaikkakin pienemmässä mittakaavassa. Teoreettisista näkökulmista riippumatta on perusteltua katsoa, että Somalia tarvitsee esimerkiksi valuutan, ulkosuhdehallinnon ja jos ei välttämättä ehdotonta väkivallan monopolia, niin vähintään jonkinlaisen voimatasapainoa tukevan elimen, joka vakauttaa alueista muodostuvaa turvallisuuspoliittista kokonaisuutta.

Tutkielman teoreettinen viitekehys ja alhaalta ylös -näkökulman esiin nostaminen Somalian tapauksen yhteydessä eivät ole uusia huomioita rauhantutkimuksen keskustelussa. Tutkielman tarjoama teoreettinen lisäarvo sen sijaan keskittyy eri teorioiden välisiin rajanvetoihin tarkentaen niiden välisiä suhteita systemaattisen teoreettisen ja tapauskohtaisen vertailun avulla. Lisäksi teorioiden kongruenssin vertaileminen Somalian ja Somalimaan tapausten kesken tukee teoreettisten havaintojen validiteettia. Analytismien tavoitteen mukaisesti tutkielman tulokset tekevät rauhanrakentamisen teoriasta hyödyllisempää Somalian ja Somalimaan kaltaisten valtioiden tutkimiseksi ja niiden ymmärtämiseksi. Tutkielman tuloksia voisi kehittää jatkotutkimuksella, jossa vertailtaisiin tutkielman aihepiirin kannalta relevantteja, mutta erilaisista konteksteista tulevia tapauksia, jolloin voitaisiin tarkastella paremmin tulosten ulkoista validiteettia.

## LÄHDELUETTELO

- Abdullahi, A. (2014) Conceptions of Transitional Justice in Somalia: Findings of Field Research in Mogadishu. *Northeast African Studies*, 14(2), 7–44.
- Abulof, U. & Goldman, O. (2015) The Domestic Democratic Peace in the Middle East. *IJCV*, 9(1), 1–17.
- Adam, H. (2004) Somalia: International versus Local Attempts at Peacebuilding. Teoksessa Ali, T. & Matthews, R. (toim.): *Durable Peace: Challenges for Peacebuilding in Africa*. Toronto: University of Toronto Press.
- African Election Database (2010) *Elections in Puntland*. Saatavilla: <http://africanelections.tripod.com/puntland.html> [luettu 12.5.2018].
- Ainte, A. (2014) Somalia: Legitimacy of the Provisional Constitution. *Accord*, issue 25, 60–64.
- AMISOM (2018) *Somali Peace Process*. Saatavilla: <http://amisom-au.org/about-somalia/somali-peace-process/> [luettu 19.4.2018].
- Anderson, M. (1999) *Do No Harm: How Aid Can Support Peace – Or War*. Lontoo: Lynne Rienner.
- APD (2008) *Peace in Somaliland: An Indigenous Approach to State-Building*. Saatavilla: <https://apd-somaliland.org/wp-content/uploads/2014/12/Peace-in-Somaliland-an-indigenous-Approach-to-State-building-.pdf> [luettu 9.5.2018].
- APD (2012) *A Vote for Peace II: A Report on the 2010 Somaliland Presidential Election Process*. Saatavilla: <https://apd-somaliland.org/wp-content/uploads/2014/12/vote-for-peace-II.pdf> [luettu 11.5.2018].
- APD (2015a) *Somaliland's Progress Towards Peace: Mapping the Community Perspective*. Saatavilla: [http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/2015\\_08\\_01\\_Somalilands\\_Progress\\_Towards\\_Peace.pdf](http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/2015_08_01_Somalilands_Progress_Towards_Peace.pdf) [luettu 11.5.2018].
- APD (2015b) *Confronting the Future of Somaliland's Democracy: Lessons from a Decade of Multi-Partyism and the Way Forward*. Saatavilla: <https://apd-somaliland.org/wp-content/uploads/2015/06/Report-website-version.pdf> [luettu 11.5.2018].
- Balthasar, D. (2014) *Thinking Beyond Roadmaps in Somalia: Expanding Policy Options for State Building*. Washington, DC: Center for Strategic & International Studies.
- Balthasar, D. (2018) On the (In)Compatibility of Peace-Building and State-Making: Evidence from Somaliland. *The Journal of Development Studies*, 2018.
- Bargués-Pedreny, P. & Randazzo, E. (2018) Hybrid peace revisited: an opportunity for considering self-governance? *Third World Quarterly*. Saatavilla: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2018.1447849> [luettu 16.5.2018].

- Barkin, J. (2003) Realist Constructivism. *International Studies Review*, 5(3), 325–342.
- Barkin, J. (2010) *Realist Constructivism – Rethinking International Relations Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BBC (2013) *Somalia 'New Deal': EU pledge at Brussels conference*, 16.9.2013. Saatavilla: <http://www.bbc.com/news/world-africa-24108025> [luettu 8.5.2018].
- BBC (2018) *Somalia profile - Timeline*. Saatavilla: <http://www.bbc.com/news/world-africa-14094632> [luettu 19.4.2018].
- Besteman, C. (2017) Experimenting in Somalia: The new security empire. *Anthropological Theory*, 17(3), 404–420.
- Blatter, J. & Haverland, M. (2012) *Designing Case Studies: Explanatory Approaches in Small-N Research*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Boege, V., Brown, A., Clements, K. & Nolan, A. (2009) Building Peace and Political Community in Hybrid Political Orders. *International Peacekeeping*, 16(5), 599–615.
- Bourbeau, P. (2013) Resiliencism: Premises and promises in securitization research. *Resilience: International Policies, Practices, and Discourses*, 1(1), 3-17.
- Bradbury, M. (1994) *The Somali Conflict: Prospects for Peace*. Oxford: Oxfam GB.
- Bradbury, M., Abokor, A. & Yusuf, H. (2003) Somaliland: choosing politics over violence. *Review of African Political Economy*, 30(97), 455-478.
- Bradbury, M. & Healy, S. (2010) Endless War: a brief history of the Somali conflict. *Accord*, issue 21, 10–14.
- Bryden, M. (2013) *Somalia Redux? Assessing the New Somali Federal Government*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Carr, E. (1946) *The Twenty Year's Crisis 1919–1939: an Introduction to the Study of International Relations*. 2. painos. London: Macmillan & Co. Ltd.
- Chandler, D. (2017) *Peacebuilding: The Twenty Years' Crisis, 1997-2017*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- CIA (2018) *The World Factbook, Africa, Somalia*. Saatavilla: [https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print\\_so.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_so.html) [luettu 19.4.2018].
- Clarke W. & Herbst, J. (1996) Somalia and the Future of Humanitarian Intervention. *Foreign Affairs*, 75(2), 75–85.
- Clos, R. (2011) Al-Shabaab, part of the solution to the problems faced by Somalia? Teoksessa Lederach, J., Ansel, D., Brandwein, J., Greeme, A., Clos, R., Lee, S. & Weis, L.: *Somalia: Creating Space for Fresh Approaches to Peacebuilding*, 20–27. Uppsala: Life & Peace Institute.

- CNN (2017) *Somalia Fast Facts*. Saatavilla: <https://edition.cnn.com/2013/07/10/world/africa/somalia-fast-facts/index.html> [luettu 20.4.2018].
- Collier, D. (1993) The Comparative Method. Teoksessa: Finifter, A. (toim.): *Political science: the state of the discipline II*, 105–119. Washington, D.C.: American Political Science Association.
- Compagnon, D. (1998) Somali Armed Movements: The Interplay of Political Entrepreneurship & Clan-Based Factions. Teoksessa Clapham, C. (toim.): *African Guerrillas*. Oxford: James Currey.
- Cox, R. (1981) Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium: Journal of International Studies*, 10(2), 126–155.
- Cox, R. (1997) Introduction. Teoksessa Cox, R. (toim.): *The New Realism: Perspectives on Multilateralism and World Order*, xv–xxx. Tokio: United Nations University Press.
- Coyne, C. (2008) *After War: The Political Economy of Exporting Democracy*. Stanford: Stanford University Press.
- Curtis, D. (2013) The limits to statebuilding for peace in Africa. *South African Journal of International Affairs*, 20(1), 79–97.
- Davenport, C. & Armstrong, D. (2004) Democracy and the Violation of Human Rights: A Statistical Analysis from 1976 to 1996. *American Journal of Political Science*, 48(3), 538–554.
- Davenport, C. (2007) State Repression and the Tyrannical Peace. *Journal of Peace Research*, 44(4), 485–504.
- Diehl, P. (2006) Paths to peacebuilding: the transformation of peace operations. Teoksessa Mason, D. & Meernik, J. (toim.): *Conflict Prevention and Peacebuilding in Post-War Societies: Sustaining the peace*, 107–129. Abingdon: Routledge.
- Dill, J. (2010) Puntland’s Declaration of Autonomy and Somaliland’s Secession: Two Quests for Self-Governance in a Failed State. Teoksessa Weller, M. & Nobbs, K. (toim.): *Asymmetric Autonomy and the Settlement of Ethnic Conflicts*, 278–287. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Doyle, M. (1983) Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, Part 2. *Philosophy and Public Affairs*, 12(4), 205–235.
- Duffield, M. (2014) *Global Governance and the New Wars: The Merging of Development and Security*. Lontoo: Zed Books.
- Elmi, A. (2010) *Understanding the Somalia Conflagration: Identity, Political Islam and Peacebuilding*. Lontoo: Pluto Press.
- Financial Times (2017) *Famine fears rise as Somalia suffers worst drought in decades*. Saatavilla: <https://www.ft.com/content/ce4d61f2-ef67-11e6-930f-061b01e23655> [luettu 16.5.2018].

- Galtung, J. (1969) Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.
- Galtung, J. (2009) *Theories of Conflict: Definitions, Dimensions, Negations, Formations*. Saatavilla: [https://www.transcend.org/files/Galtung\\_Book\\_Theories\\_Of\\_Conflict\\_single.pdf](https://www.transcend.org/files/Galtung_Book_Theories_Of_Conflict_single.pdf) [luettu 4.8.2017].
- Galvan, D. & Sil, R. (2007) The Dilemma of Institutional Adaptation and the Role of Syncretism. Teoksessa Galvan, D. & Sil, R. (toim.): *Reconfiguring Institutions Across Time and Space: Syncretic Responses to Challenges of Political and Economic Transformation*, 3–32. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Galvanek, J. (2017) *Grass-Roots Dialogue in Somalia: Recommendations for Locally-Informed Federalism in Somalia*. Berghof Foundation. Saatavilla: [https://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Other\\_Resources/SomaliaProjectReport.pdf](https://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Other_Resources/SomaliaProjectReport.pdf) [luettu 11.5.2018].
- Garowe Online (2018a) *Somalia: Puntland’s Election Commission announces polls model*, 4.3.2018. Saatavilla: <https://www.garoweonline.com/en/news/puntland/somalia-puntlands-election-commission-announces-polls-model> [luettu 12.5.2018].
- Garowe Online (2018b) *Somalia: Puntland-Somaliland Tension and its political effects*, 2.2.2018. Saatavilla: <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-puntland-somaliland-tension-and-its-political-effects> [luettu 12.5.2018].
- George, A. & Bennett, A. (2005) *Case Studies and Theory Development in Social Sciences*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Geuss, R. (2008) *Philosophy and real politics*. Princeton: Princeton University Press.
- Graef, J. (2015) *Practicing Post-Liberal Peacebuilding: Legal Empowerment and Emergent Hybridity in Liberia*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gundel, J. & Dharbaxo, A. (2006) *The predicament of the ‘Oday’ – The role of traditional structures in security, rights, law and development in Somalia*. Saatavilla: [http://www.logcluster.org/sites/default/files/documents/Gundel\\_The%20role%20of%20traditional%20structures.pdf](http://www.logcluster.org/sites/default/files/documents/Gundel_The%20role%20of%20traditional%20structures.pdf) [luettu 23.4.2018].
- Hansen, S. & Bradbury, M. (2007) Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa? *Review of African Political Economy*, 34(113), 461-476.
- Hay, C. (2009) Political Ontology. Teoksessa Goodin R. (toim.): *The Oxford Handbook of Political Science*, 460–477. Oxford: Oxford University Press.
- Hearn, S., Bujones, A. & Kugel, A. (2014) *The United Nations “Peacebuilding Architecture”: Past, Present and Future*. Saatavilla: [http://cic.nyu.edu/sites/default/files/un\\_peace\\_architecture.pdf](http://cic.nyu.edu/sites/default/files/un_peace_architecture.pdf) [luettu 8.8.2017].
- Hearn, S. & Zimmerman, T. (2014) *A Window of Opportunity for Somalia: Will External Actors’ Peacebuilding Frameworks Help or Hinder the Effort?* Saatavilla: [https://cic.nyu.edu/sites/default/files/somalia\\_pb\\_may2014.pdf](https://cic.nyu.edu/sites/default/files/somalia_pb_may2014.pdf) [luettu 10.5.2018].

- Heathershaw, J. (2008) Unpacking the Liberal Peace: The Dividing and Merging of Peacebuilding Discourses. *Millennium: Journal of International Studies*, 36(3), 597–621.
- Hegre, H., Ellingsen, T., Gates, S. & Gleditsch, N. (2001) Towards a Democratic Civil Peace? Democracy, Political Change, and Civil War, 1816–1992. *American Political Science Review*, 95(1), 33–48.
- Hesse, B. (2011) Introduction: The Myth of ‘Somalia’. Teoksessa Hesse, B. (toim.): *Somalia: State Collapse, Terrorism and Piracy*, 1–12. Abingdon: Routledge.
- Hill, S. (2006) Neorealism, Neoliberalism, Constructivism and the Role of Third Parties in the Disarmament of Civil Warring Factions, *Civil Wars*, 8(1), 6–24.
- Hobbes, T. (1914) *Leviathan*. Lontoo: J. M. Dent & Sons Ltd.
- Hoehne, M. (2007) *Puntland and Somaliland Clashing in Northern Somalia: Who Cuts the Gordian Knot?* Saatavilla: <http://hornofafrica.ssrc.org/Hoehne/> [luettu 12.5.2018].
- Hoehne, M. (2010) People & Politics along & across the Somaliland–Puntland Border. Teoksessa Feyissa, D. & Hoehne, M. (toim.): *Borders & Borderlands as Resources in the Horn of Africa*, 97–121. Woodbridge: James Currey.
- Holsti, K. (1991) *Peace and War: Armed Conflicts and International Order 1648–1989*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HRW (2018) *Somaliland: Prosecutions Threaten Free Expression*, 8.5.2018. Saatavilla: <https://www.hrw.org/news/2018/05/08/somaliland-prosecutions-threaten-free-expression> [luettu 9.5.2018].
- Interpeace (2008) *Community-based Peace Processes in South-Central Somalia*. Saatavilla: [http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2008/07/2008\\_SomSC\\_Interpeace\\_CRD\\_Community\\_Based\\_Peace\\_Processes\\_EN.pdf](http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2008/07/2008_SomSC_Interpeace_CRD_Community_Based_Peace_Processes_EN.pdf) [luettu 10.5.2018].
- Interpeace (2009) *A History of Mediation in Somalia since 1988*. Saatavilla: [http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2009/05/2009\\_Som\\_Interpeace\\_A\\_History\\_Of\\_Mediation\\_In\\_Somalila\\_Since\\_1988\\_EN.pdf](http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2009/05/2009_Som_Interpeace_A_History_Of_Mediation_In_Somalila_Since_1988_EN.pdf) [luettu 19.4.2018].
- Jackson, P. & Nexon, D. (2004) Constructivist Realism or Realist-Constructivism? *International Studies Review*, 6, 337–341.
- Jackson, R. (2018) Post-liberal peacebuilding and the pacifist state. *Peacebuilding*, 6(1), 1–16.
- Job, B. (1992) The Insecurity Dilemma: National, Regime, and State Securities in the Third World. Teoksessa Job, B. (toim.): *The Insecurity Dilemma: National Security of Third World States*, 11–35. Bouldner: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Kaldor, M. (2006) *New & Old Wars*. 2. painos. Cambridge: Polity Press.

- Kant, I. (1955) *Ikuiseen rauhaan*. 2. painos. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Osakeyhtiö.
- Kaptein, L. (2013) *Clan Cleansing in Somalia: The Ruinous Legacy of 1991*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Kasaija, A. (2011) The UN-led Djibouti peace process for Somalia 2008–2009: Results and problems. Teoksessa Hesse, B. (toim.): *Somalia: State Collapse, Terrorism and Piracy*, 13–34. Abingdon: Routledge.
- Kelly, P. (2015) Political philosophy and the attraction of realism. *An Interdisciplinary Journal of Current Affairs and Applied Contemporary Thought*, 5(2), 191–203.
- Kerr, P. (2013) Human Security. Teoksessa Collins, A. (toim.): *Contemporary Security Studies*, 104–116. 3. painos. Oxford: Oxford University Press.
- King, G., Keohane, R. & Verba, S. (1994) *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton: Princeton University Press.
- Korab-Karpowicz, W. (2017) Political Realism in International Relations. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Saatavilla: <https://plato.stanford.edu/entries/realism-intl-relations/> [luettu 20.3.2018].
- Lange, M. (2013) *Comparative-Historical Methods*. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
- Lederach, J. (1997) *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Lederach, J. (2003) *The Little Book of Conflict Transformation*. Intercourse: Good Books.
- Lemay-Hébert, N. (2013) Rethinking Weberian Approaches to Statebuilding. Teoksessa Chandler, D. & Sisk, T. (toim.) *Routledge Handbook of International Statebuilding*, 3–14. Abingdon: Routledge.
- Leonardsson, H. & Rudd G. (2015) The ‘local turn’ in peacebuilding: a literature review of effective and emancipatory local peacebuilding. *Third World Quarterly*, 36(5), 825–839.
- Le Sage, A. (2005) *Stateless Justice in Somalia Formal and Informal Rule of Law Initiatives*. Saatavilla: [https://www.files.ethz.ch/isn/20303/Somalia\\_stateless\\_justice.pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/20303/Somalia_stateless_justice.pdf) [luettu 23.4.2018].
- Lewis, A. (2015) *Security, Clans and Tribes: Unstable Governance in Somaliland, Yemen and the Gulf of Aden*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lewis, I. (1961) *A Pastoral Democracy: A Study of Pastoralism and Politics Among the Northern Somali of the Horn of Africa*. Oxford: James Currey.
- Lewis, I. (2014) *Somalia ja Somalimaa: Kulttuuri, historia ja yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Lijphart, A. (1971) Comparative Politics and the Comparative Method. *The American Political Science Review*, 65(3), 682–693.

- Locke, J. (2003) *Two Treatises of Government and A Letter Concerning Toleration*. New Haven: Yale University Press.
- Mac Ginty, R. (2010) Hybrid Peace: The Interaction Between Top-Down and Bottom-Up Peace. *Security Dialogue*, 41(4), 391–412.
- Mac Ginty, R. (2011) *International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mac Ginty, R. (2012) Between Resistance and Compliance: Non-participation and the Liberal Peace. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 6(2), 167–187.
- Mac Ginty, R. & Richmond, O. (2013) The Local Turn in Peace Building: a critical agenda for peace. *Third World Quarterly*, 34(5), 763–783.
- Makhubela, L. (2010) *Conflict Resolution in Somalia: Learning from Failed Mediation Processes*. Saatavilla: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1008.9531&rep=rep1&type=pdf> [luettu 6.5.2018].
- Malito, D. (2017) Neutral in favour of whom? The UN intervention in Somalia and the Somaliland peace process. *International Peacekeeping*, 24(2), 280-303.
- Mays, T. (2009) *The African Union's Mission in Somalia (AMISOM): Why Did it Successfully Deploy Following the Failure of the IGAD Peace Support Mission to Somalia (IGASOM)?* Saatavilla: <http://cdn.peaceopstraining.org/theses/mays.pdf> [luettu 20.4.2018].
- Mazarr, M. (2014) The Rise and Fall of the Failed-State Paradigm: Requiem for a Decade of Distraction. *Foreign Affairs*, 93(1), 113–121.
- Menkhaus, K. (2007a) The Somali Catastrophe: Bigger Than the Horn—and Not Over Yet. *Current History*, 106(700), 195–201.
- Menkhaus, K. (2007b) *Mediation efforts in Somalia*. Saatavilla: <https://www.hdcentre.org/wp-content/uploads/2016/08/109MediationeffortsinSomalia-April-2007.pdf> [luettu 6.5.2018].
- Menkhaus, K. (2010) Diplomacy in a failed state: international mediation in Somalia. *Accord*, issue 21, 16–19.
- Menkhaus, K. (2011) *Somalia: State-Building as if People Mattered*. Saatavilla: <https://enoughproject.org/reports/somalia-state-building-if-people-mattered> [luettu 17.5.2018].
- Menkhaus, K. (2013) Making Sense of Resilience in Peacebuilding Contexts: Approaches, Applications, Implications. *Geneva Peacebuilding Platform*, Paper No. 6. Saatavilla: [http://www.gppplatform.ch/sites/default/files/PP%2006%20-%20Resilience%20to%20Transformation%20-%20Jan.%202013\\_2.pdf](http://www.gppplatform.ch/sites/default/files/PP%2006%20-%20Resilience%20to%20Transformation%20-%20Jan.%202013_2.pdf) [luettu 11.4.2018].

- Menkhaus, K. (2014) State Failure, State-Building, and Prospects for a “Functional Failed State” in Somalia. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 656(1), 154–172.
- Miklian, J. (2014) The Past, Present and Future of the ‘Liberal Peace’. *Strategic Analysis*, 38(4), 493–507.
- Mill, J. (1974) *A System of Logic, Ratiocinative and Inductive: Being a Connected View of the Principles of Evidence and the Methods of Scientific Investigation*. Toronto: University of Toronto Press.
- Millar, G. (2014) Disaggregating hybridity: Why hybrid institutions do not produce predictable experiences of peace. *Journal of Peace Research*, 51(4), 501–514.
- Minale, G. (2013) How did Somaliland emerge as a stable and peaceful polity? *ITPCM International Commentary*, IX(34), 29–34.
- Moe, L. (2016) The strange wars of liberal peace: hybridity, complexity and the governing rationalities of counterinsurgency in Somalia. *Peacebuilding*, 4(1), 99–117.
- Morgenthau, H. (2006) *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 7. painos. Boston: McGraw-Hill Higher Education cop.
- Mukhtar, M. (2003) *Historical Dictionary of Somalia, New Edition*. Lanham: Scarecrow Press, Inc.
- Mushakoji, K. (1997) Multilateralism in a Multicultural World: notes for a theory of occultation. Teoksessa Cox, R. (toim.): *The New Realism: Perspectives on Multilateralism and World Order*, 83–108. Tokio: United Nations University Press.
- Myllynen, H. (2016) *Paikallisuuden problematiikasta ruohonjuuritason rauhanraken-  
nuksessa: Esimerkkitaipauksena Kirkon Ulkomaanavun rauhantyö Pohjois-Somaliassa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu, Poliitiikan tutkimuk-  
sen tutkinto-ohjelma.
- Mwangi, O. (2016) Jubaland: Somalia’s new security dilemma and state-building ef-  
forts. *Africa Review*, 8(2), 120–132.
- Møller, B. (2009) *The Somali Conflict: The Role of External Actors*. Kööpenhamina: Danish Institute for International Studies.
- Newman, E. (2009) “Liberal” Peacebuilding Debates. Teoksessa Newman, E., Paris, R. & Richmond O. (toim.): *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, 26–53. Tokio: United Nations University Press.
- Newman, E. (2010) Peacebuilding as Security in ‘Failing’ and Conflict-Prone States. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 4(3), 305–322
- Nye, J. (2011) *The Future of Power*. New York: Public Affairs.
- OECD (2010) *Do no Harm – International Support for Statebuilding*. Pariisi: OECD Publishing.

- Paris, R. (2004) *At War's End – Building Peace after Civil Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paris, R. (2006) Bringing the Leviathan Back In: Classical Versus Contemporary Studies of the Liberal Peace. *International Studies Review*, 2006(6), 425–440.
- Paris, R. (2010) Saving liberal peacebuilding. *Review of International Studies*, 36(2), 337–365.
- PDRC (2015) *Puntland's Political Transformation: Taking the First Steps toward Democratic Elections*. Saatavilla: [http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/2015\\_06\\_01\\_Puntlands\\_Political\\_Transformation.pdf](http://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/2015_06_01_Puntlands_Political_Transformation.pdf) [luettu 12.5.2018].
- Przeworski, A. & Teune, H. (1970) *Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Pugh, M. (2013) The Problem-Solving and Critical Paradigms. Teoksessa Mac Ginty, R. (toim.): *Routledge Handbook of Peacebuilding*, 11–24. Abingdon: Routledge.
- Pugh, M., Cooper, N. & Turner, M. (2008) Introduction. Teoksessa Pugh, M., Cooper, N. & Turner, M. (toim.): *Whose Peace? Critical Perspectives on the Political Economy of Peacebuilding*, 1–8. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Ramsbotham, O., Woodhouse T. & Miall, H. (2016) *Contemporary Conflict Resolution – The prevention, management and transformation of deadly conflicts*. 4. painos. Cambridge: Polity Press.
- Reiter, D. (2017) Is Democracy a Cause of Peace? *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Saatavilla: <http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-287> [luettu 14.5.2018].
- Renders, M. (2012) *Consider Somaliland: State-Building with Traditional Leaders and Institutions*. Leiden: Koninklijke Brill NV.
- Reuters (2017) *Death toll from Somalia truck bomb in October now at 512: probe committee*, 30.11.2017. Saatavilla: <https://www.reuters.com/article/us-somalia-blast-toll/death-toll-from-somalia-truck-bomb-in-october-now-at-512-probe-committee-idUSKBN1DU2IC> [luettu 8.5.2018].
- Richards, R. (2014) *Understanding Statebuilding: Traditional Governance and the Modern State in Somaliland*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Richmond, O. (2006) The problem of peace: understanding the 'liberal peace'. *Conflict, Security & Development*, 6(3), 291-314.
- Richmond, O. (2008a) *Peace in International Relations*. Abingdon: Routledge.
- Richmond, O. (2008b) Reclaiming Peace in International Relations. *Millennium: Journal of International Studies*, 36(3), 439–470.

- Richmond, O. (2009) Beyond liberal peace? Responses to “backsliding”. Teoksessa Newman, E., Paris, R. & Richmond O. (toim.): *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, 54–77. Tokio: United Nations University Press.
- Richmond, O. (2015) The dilemmas of hybrid peace: Negative or positive? *Cooperation and Conflict*, 50(1), 50–68.
- Roberts, D. (2011) *Liberal Peacebuilding and Global Governance: Beyond the Metropolis*. Abingdon: Routledge.
- Roberts, D. (2012) Saving Liberal Peacebuilding From Itself. *Peace Review*, 24(3), 366–373.
- Roble, M. (2015) *Somali Federalism: A Solution to National Political Stability or Not?* Pro Gradu -tutkielma. Addis Ababa University, Department of Political Science & International Relations.
- Rose, G. (1998) Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144–172.
- Saferworld (2016) *Forging Jubaland: Community perspectives on federalism, governance and reconciliation*. Saatavilla: <https://www.saferworld.org.uk/resources/publications/1064-forging-jubaland-community-perspectives-on-federalism-governance-and-reconciliation> [luettu 11.5.2018].
- Samatar, A. (1989) *The State and Rural Transformation in Northern Somalia, 1884–1986*. Madison: The University of Wisconsin Press.
- Sargent, W. (2016) *Civilizing Peace Building: Twenty-first Century Global Politics*. Abingdon: Routledge.
- Schatzki, T. (2002) *The Site of the Social: A Philosophical Account of the Constitution of Social Life and Change*. University Park: The Pennsylvania State University Press.
- Schneckener, U. (2016) Peacebuilding in crisis? Debating peacebuilding paradigms and practices. Teoksessa Debiel, T., Held T. & Schneckener U. (toim.): *Peacebuilding in Crisis – Rethinking Paradigms and Practices of Transnational Cooperation*, 1–20. Abingdon: Routledge.
- Security Council Report (2018) *Chronology of Events, Somalia*. Saatavilla: <http://www.securitycouncilreport.org/chronology/somalia.php> [luettu 20.4.2018].
- Shay, S. (2014) *Somalia in Transition since 2006*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Shinn, D. (2002) Somaliland: The Little Country that Could. *CSIS Africa notes*, Number 9.
- Sleat, M. (2011) Liberal Realism: A Liberal Response to the Realist Critique. *The Review of Politics*, 73(3), 469–496.

- Sleat, M. (2013) *Liberal Realism: A realist theory of liberal politics*. Manchester: Manchester University Press.
- Smith, A. (1991) *The Wealth of Nations*. Lontoo: Everyman's Library.
- Somalia Report (2012) *What is Khatumo State? A Special Report on SSC Region of Northern Somalia*. Saatavilla: [https://web.archive.org/web/20140312061049/http://www.somaliareport.com/index.php/post/3271/What\\_is\\_Khatumo\\_State](https://web.archive.org/web/20140312061049/http://www.somaliareport.com/index.php/post/3271/What_is_Khatumo_State) [luettu 12.5.2018].
- Stedman, S. (1997) Spoiler Problems in Peace Processes. *International Security*, 22(2), 5-53.
- The National (2017) *Somaliland, Khatumo sign historic national unity deal*, 26.10.2017. Saatavilla: <http://www.thenational-somaliland.com/2017/10/26/somaliland-khatumo-sign-historic-national-unity-deal/> [luettu 12.5.2018].
- Thiessen, C. (2011) Emancipatory Peacebuilding – Critical Responses to (Neo)Liberal Trends. Teoksessa Matyók, T., Senehi, J. & Byrne, S. (toim.): *Critical Issues in Peace and Conflict Studies*. New York: Lexington Books.
- Thukydides (1964) *Peloponnesolaissota*. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- UCDP (2016) *Georeferenced Event Dataset Global version 17.2*. Saatavilla: <http://ucdp.uu.se/downloads/> [luettu 7.5.2018].
- UNDP (2008) *Post-Conflict Economic Recovery: Enabling Local Ingenuity*. New York: United Nations Publications.
- UNDP (2018) *In Somalia, seeking to ensure drought never again turns into famine*. Saatavilla: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/blog/2018/in-somalia--humanitarian-and-development-solutions-seek-to-ensur.html> [luettu 16.5.2018].
- UNFPA (2014) *Population Estimation Survey 2014*. Saatavilla: <http://somalia.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Population-Estimation-Survey-of-Somalia-PESS-2013-2014.pdf> [luettu 7.5.2018].
- Upsall, K. (2014) State Building in Somalia in the Image of Somaliland: A Bottom-Up Approach. *Inquiries Journal*, 6(3).
- Walls, M. (2009) The Emergence of a Somali State: Building Peace from Civil War in Somaliland. *African Affairs*, 108(432), 371–389.
- Waltz, K. (1979) *Theory of International Politics*. Reading: Addison-Wesley Publishing Company.
- Warner, J. & Weiss, C. (2017) A Legitimate Challenger? Assessing the Rivalry between al-Shabaab and the Islamic State in Somalia. *CTC Sentinel*, 10(10), 27–32.
- Washington Post (2017a) *Trump pushes reform in United Nations debut, calls for 'changing business as usual'*, 18.9.2017. Saatavilla: <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2017/09/18/trump-pushes->

reform-in-united-nations-debut-calls-for-changing-business-as-usual/?utm\_term=.06553fe23327 [luettu 7.3.2018].

Washington Post (2017b) *Somaliland votes next week. Its biggest challenges come after the election*, 10.11.2017. Saatavilla: [https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/11/10/somalilands-presidential-elections-take-place-oct-13-after-many-delays/?noredirect=on&utm\\_term=.e9bf39a9164d](https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/11/10/somalilands-presidential-elections-take-place-oct-13-after-many-delays/?noredirect=on&utm_term=.e9bf39a9164d) [luettu 11.5.2018].

Wheeler, N. (2000) *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. Oxford: Oxford University Press.

Wight, C. (2006) *Agents, Structures and International Relations: Politics as Ontology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wikipedia Commons (2008) *Finnish Translation of Karte Map Somalia.gif*. Saatavilla: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karte\\_Map\\_Somalia\\_fin.png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karte_Map_Somalia_fin.png) [luettu 8.5.2018].

Williams, B. (2005) *In the beginning was the deed: Realism and moralism in political argument*. Princeton: Princeton University Press.

Wohlforth, W. (2008) Realism. Teoksessa Reus-Smit, C. & Snidal, D. (toim.): *The Oxford Handbook of International Relations*, 131–149. Oxford: Oxford University Press.

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus (2012) *London Conference on Somalia: Communique*. Saatavilla: <https://www.gov.uk/government/news/london-conference-on-somalia-communique--2> [luettu 20.4.2018].

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus (2017) *Communique*. Saatavilla: [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/613714/london-somalia-conference-2017-communique.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/613714/london-somalia-conference-2017-communique.pdf) [luettu 20.4.2018].

YK (1945) *Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice*. Saatavilla: <https://treaties.un.org/doc/Publication/CTC/uncharter.pdf> [luettu 12.4.2018].

YK (1992) *An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping: Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 21 January 1992, A/47/277*. Saatavilla: <http://undocs.org/A/47/277> [luettu 10.3.2016].

YK (1997a) *United Nations Operation in Somalia I*. Saatavilla: <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosomi.htm> [luettu 19.4.2018].

YK (1997b) *United Nations Operation in Somalia II*. Saatavilla: <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosom2b.htm> [luettu 19.4.2018].

YK (2000) *Identical letters dated 21 August 2000 from the Secretary-General to the President of the General Assembly and the President of the Security Council, A/55/305*. Saatavilla: <http://undocs.org/A/55/305> [luettu 8.8.2017].

- YK (2003) *Somalia – UNOSOM I: Facts and Figures*. Saatavilla: <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unosom1facts.html> [luettu 19.4.2018].
- YK (2004a) *A more secure world: Our Shared responsibility – Report of the High Level Panel on Threats, Challenges and Change*. Saatavilla: [https://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp\\_more\\_secure\\_world.pdf](https://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf) [luettu 8.8.2017].
- YK (2004b) *Transitional Federal Charter of the Somali Republic*. Saatavilla: <https://peacemaker.un.org/somalia-transitionalcharter2004> [luettu 20.4.2018].
- YK (2009) *Report of the Secretary-General on peacebuilding in the immediate aftermath of conflict*, A/63/881–S/2009/304. Saatavilla: <http://undocs.org/A/63/881> [luettu 14.5.2018].
- YK (2011a) *The Kampala Accord*. Saatavilla: [https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SO\\_110609%20-%20Kampala%20Accord.pdf](https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SO_110609%20-%20Kampala%20Accord.pdf) [luettu 4.5.2018].
- YK (2011b) *Consultative Meeting on Ending the Transition in Somalia*. Saatavilla: [https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/110906%20-%20Signed%20statement%20on%20adoption%20of%20the%20Roadmap\\_2.pdf](https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/110906%20-%20Signed%20statement%20on%20adoption%20of%20the%20Roadmap_2.pdf) [luettu 4.5.2018].
- YK (2011c) *Somali National Consultative Constitutional Conference*. Saatavilla: [https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/old\\_dnn/111224%20Communique%20of%20Garowe%20Consultative%20Constitutional%20Conf.pdf](https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/111224%20Communique%20of%20Garowe%20Consultative%20Constitutional%20Conf.pdf) [luettu 4.5.2018].
- YK (2012a) *Second Somali National Consultative Constitutional Conference*. Saatavilla: [https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/garowe2\\_communique.pdf](https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/garowe2_communique.pdf) [luettu 4.5.2018].
- YK (2012b) *Consultative Meeting of the Somali Signatories of the Process for Ending the Transition*. Saatavilla: [https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/120523%20Communique%20of%20Somali%20Signatories%20%28Addis%20Ababa%29%20both%20E%26S\\_0.pdf](https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/120523%20Communique%20of%20Somali%20Signatories%20%28Addis%20Ababa%29%20both%20E%26S_0.pdf) [luettu 8.5.2018].
- YK (2012c) *The Federal Republic of Somalia: Provisional Constitution*. Saatavilla: [https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/Adopted\\_Constitution\\_ENG\\_Final%20for%20Printing\\_19SEPT12.pdf](https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/Adopted_Constitution_ENG_Final%20for%20Printing_19SEPT12.pdf) [luettu 8.5.2018].
- YK (2014a) *United Nations Somalia Integrated Strategic Framework 2014-2016*. Saatavilla: [https://unsom.unmissions.org/sites/default/files/old\\_dnn/docs/Somalia%20ISF%202014-2016%20FINAL%20signed.pdf](https://unsom.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/docs/Somalia%20ISF%202014-2016%20FINAL%20signed.pdf) [luettu 20.4.2018].
- YK (2014b) *The Federal Government of Somalia and Puntland Signed an Agreement to Resume Relations*. Saatavilla: <https://unsom.unmissions.org/federal-government-somalia-and-puntland-signed-agreement-resume-relations> [luettu 12.5.2018].

YK (2015a) *Report of the High-level Independent Panel on Peace Operations on uniting our strengths for peace: politics, partnership and people*. Saatavilla: [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/2015/446](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/446) [luettu 8.9.2017].

YK (2015b) *The Challenge of Sustaining Peace, Report of the Advisory Group of Experts for the 2015 Review of the United Nations Peacebuilding Architecture*. Saatavilla: <http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/150630%20Report%20of%20the%20AGE%20on%20the%202015%20Peacebuilding%20Review%20FINAL.pdf> [luettu 8.9.2017].

YK (2015c) *Briefing to the Security Council by UN Special Representative for Somalia Nicholas Kay*. Saatavilla: <https://unsom.unmissions.org/briefing-security-council-un-special-representative-somalia-nicholas-kay> [luettu 8.5.2018].

YK (2016a) *Fact Sheet on Somalia's 2016 Electoral Process*. Saatavilla: <https://unsom.unmissions.org/fact-sheet-somalia%E2%80%99s-2016-electoral-process> [luettu 11.5.2018].

YK (2016b) *Resolution 2297, S/RES/2297 (2016)*. Saatavilla: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/208/23/pdf/N1620823.pdf?OpenElement> [luettu 10.5.2018].

YK (2017a) *Letter dated 11 October 2017 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General, A/72/532/Rev.2*. Saatavilla: <http://undocs.org/A/72/532/Rev.2> [luettu 7.3.2018].

YK (2017b) *More than 128 countries back pledged reforms to shape '21st century UN'*. Saatavilla: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=57538#.WcOCXshJY2w> [luettu 21.9.2017].

YK (2017c) *UN Strategic Framework Somalia 2017-2020*. Saatavilla: [https://unsom.unmissions.org/sites/default/files/un\\_strategic\\_framework\\_2017-2020\\_somalia.pdf](https://unsom.unmissions.org/sites/default/files/un_strategic_framework_2017-2020_somalia.pdf) [luettu 20.4.2018].

YK (2017d) *Resolution 2372, S/RES/2372 (2017)*. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/272/97/pdf/N1727297.pdf?OpenElement> [luettu 10.5.2018].

YK (2017e) *Report of the Secretary-General on Somalia, S/2017/1109*. Saatavilla: <http://undocs.org/S/2017/1109> [luettu 11.5.2018].

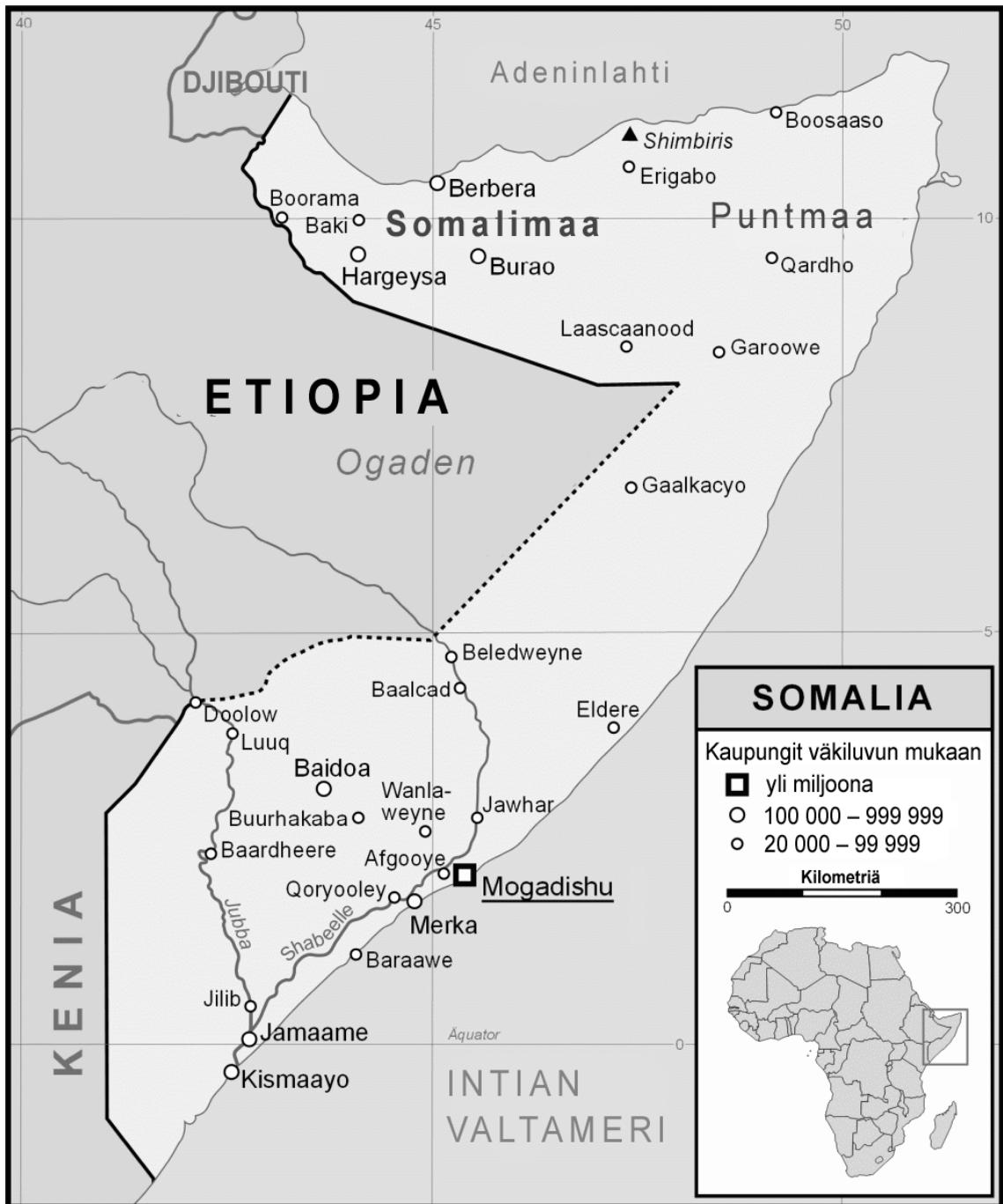
YK (2018) *Peacebuilding and sustaining peace: Report of the Secretary-General, A/72/707-S/2018/43*. Saatavilla: <http://undocs.org/A/72/707> [luettu 7.3.2018].

Zaum, D. (2012) Beyond the "Liberal Peace". *Global Governance*, 2012(18), 121–132.

Zierau, T. (2003) State Building without Sovereignty: The Somaliland Republic. *Mondes en développement*, 3(123), 57-62.

# LIITTEET

## LIITE 1: SOMALIAN KARTTA



Lähde: Wikipedia Commons 2008.

LIITE 2: SOMALIAN SISÄLLISSODAN AIKAJANA

Ajankohta	Tapahtuma
1978	Somalia häviää Ogadenin sodan Etiopian kanssa, jonka seurauksena satoja tuhansia somalipakolaisia tulvii maahan. Somalian sisäinen hajaannus alkaa.
1982	Somalian pelastuksen demokraattinen rintama SSDF (Majerteen) perustetaan kaakossa ja Somalian kansallinen liike SNM (Isaaq) perustetaan luoteessa. Molemmilla on oma sissiarmeija.
1988	Somalia ja Etiopia allekirjoittavat rauhansopimuksen. Barren hallinto koventaa otteita kapinallisryhmiä vastaan. Taistelut kiihtyvät etenkin Somalian luoteisosissa, mitä voi pitää sisällissodan aloittavana tekijänä.
1990	Siad Barre aseistaa liittolaisiaan länsimaisin asein kukistaakseen vastustajiaan. Tämä hajota ja hallitse -politiikka johtaa Somalian valtion yleiseen militarisoitumiseen ja jakautumiseen.
1/1991	USC:n (Yhdistynyt somalikongressi, Hawiye) sissit syöksevät Barren vallasta Mogadishussa. Tästä alkaa etenkin Darod-klaanin puhdistus ja karkotus. Ali Mahdin tullessa valituksi presidentiksi USC jakautuu kahtia ja ryhmät taistelevat Mogadishun hallinnasta. Haastavaa ryhmittymää SNA:ta johtaa Mohammed Aidid.
3/1991	SNM julistaa Somalimaan tasavallan itsenäiseksi Buraon konferenssissa ja ottaa etäisyyttä etelän konfliktiin (Renders 2012, 102).
8/1991	6 eteläisen Somalian sisällissodan osapuolta kokoontuu Djiboutissa rauhanneuvotteluihin. Rauhaa ei saavuteta. (Elmi 2010, 22.)
3/1992	Mogadishussa julistetaan tulitauko, jonka jälkeen avustusjärjestöt alkavat palamaan eteläiseen Somaliaan helpottaakseen laajenevaa nälänhätää sota-alueilla.
4/1992	YK:n turvallisuusneuvoston (YKTN) valtuuttama UNOSOM I -operaatio aloittaa avustuslähetyksen suojaamisen maassa. Operaation merkitys oli vähäinen: maahan lähetettiin operaation mandaatilla vain 50 sotilastarkkailijaa ja 893 sotilasta. (YK 2003.)
12/1992	YKTN:n valtuuttama ja Yhdysvaltojen johtama UNITAF aloittaa rauhanturvauksen maassa korvaten pienemmän mittaluokan UNOSOM I -operaation. Operaatiossa on mukana 37 000 sotilasta (YK 2003). Ali Mahdi ja Mohammed Aidid allekirjoittavat tulitaukosopimuksen Yhdysvaltojen välityksellä.
1–3/1993	15 eteläisen Somalian sisällissodan osapuolta kokoontuu Addis Adebassa rauhanneuvotteluihin. Rauhaa ei saavuteta. (Elmi 2010, 22.)
1–5/1993	Guurti (vanhempien neuvosto) kokoontuu Boramassa neuvottelemaan Somalimaan valtion muodostamisesta. Neuvotteluissa otetaan edistysaskelia, mutta ei saavuteta lopullista rauhaa. (APD 2008.)
3/1993	UNOSOM II korvaa UNITAF-operaation. Uudessa operaatiossa on mukana 28 000 sotilasta ja 3 000 siviiliä.
6/1993	Aididin joukot hyökkäävät YK-joukko-osaston kimppuun. YK:n erityisedystaja ja UNOSOM II:n joukkojen komentaja julistaa Aididin lainsuojattomaksi ja käynnistää hyökkäyksen hänen tukiasemiinsa Mogadishussa. Aididin joukot vastaavat sissisodalla YK-joukkoja vastaan.
10/1993	Aididin joukot ampuvat alas useita Yhdysvaltojen helikoptereita. Presidentti Bill Clinton ilmoittaa vetävänsä yhdysvaltalaisjoukot maasta viimeistään 31.3.1994. Moni maa veti myös joukkonsa Somaliasta.

---

1994–1996	Klaanivihamielisyydet Isaaqin liiton sisällä puhkeavat avoimeen konfliktiin. Konfliktin syynä on ennen kaikkea Hargeisan laajenevan lentokentän tuottamien tulojen jako.
3/1995	UNOSOM II -operaatio päättyy ja ulkomaiset joukot poistuvat maasta. Mogadishussa alkaa laaja ryöstely ja sotaherrat ottavat haltuunsa asemia.
4/1995	YK perustaa poliittisen toimiston (UNPOS) Somaliaan, mitä johtaa YK:n pääsihteerin erityisedustaja. Toimisto avustaa etenkin tulevissa rauhanneuvotteluissa. Myös useat muut YK:n alaiset järjestöt jatkavat toimintaa maassa.
8/1996	Aidid saa surmansa klaanien välisessä taistelussa. Konfliktien ja epävakaisuuden tila vahvistuu eteläisessä Somaliassa.
10/1996– 3/1997	Hargeisassa järjestetään Somalimaan kolmas kansallinen konferenssi, jossa saadaan sovittua lentokentän tuotoista klaanien kesken. Maassa saavutetaan rauha ja järjestys. Lisäksi konferenssissa hyväksytään uusi perustuslaki, jonka on määrä olla voimassa kolme vuotta ja tulla täysin ja lopullisesti voimaan vasta, kun siitä on järjestetty kansanäänestys.
11/1996– 1/1997	Soderessa järjestetään rauhankonferenssi 26 eteläisen Somalian sisällissodan osapuolen kesken. Konferenssi muodostetaan samanmielisten ryhmien kesken liittolaisuus (NSC, <i>National Salvation Council</i> ), jonka pääasiallinen vihollinen on Aididin johtama SNA. Konferenssissa laaditaan myös 4.5 järjestelmä (neljän pääklaanin ja vähemmistöjen vallanjako), johon tulevat hallintorakenteet tulevat perustumaan.
12/1997	28 eteläisen Somalian sisällissodan osapuolta kokoontuu Kairossa rauhanneuvotteluihin. Rauhaa ei saavuteta. (Elmi 2010, 22.)
5/1998	Majerteenin klaanin konferenssi Garowessa julistaa Somaliaan uuden Puntmaan valtion. Somalimaasta poiketen maa ei julistaudu Somaliasta täysin itsenäiseksi, vaan sen autonomiseksi osavaltioksi. Somalimaan ja Puntmaan kesken nousee aluekiistoja.
5–8/2000	Yli 3 000 kansalaisyhteiskunnan jäsentä kokoontuu Djiboutissa rauhankonferenssiin, jonka jäsenet on valittu ensimmäistä kertaa klaanien (ei poliittisten ryhmien) mukaan. Konferenssissa perustetaan väliaikaishallitus TNG, jonka presidentiksi valitaan Abdulqasim Salad Hassan. Hallitus ei ole kuitenkaan toimintakykyinen ja sotaherrat vastustavat sitä.
5/2001	Somalimaa järjestää kansanäänestyksen perustuslain hyväksymisestä. Yli 97 % väestöstä äänesti perustuslain hyväksymisen puolesta vaaleissa, joita kansainvälinen yhteisö piti yleisesti ottaen vapaina ja laillisina. (Shinn 2002, 2.)
10/2002– 10/2004	Eldoretissa (myöhemmin Mbagathissa) pidetään uusi rauhankokous, johon kutsutaan jälleen sotaherroja, joiden keskinäisellä sovinnonteolla pyritään vähentämään epäjärjestystä. Mbagathin prosessina tunnetuksi tulleen rauhankokouksen merkittävin saavutus on TNG:n ja SRRC:n välisen rauhan saavuttaminen ja uuden siirtymäkauden federaalisen hallituksen (TFG) perustaminen. Hallituksen toimintakyky on edelleen hyvin heikko. Abdullahi Yusuf valitaan presidentiksi.
12/2002	Somalimaassa järjestetään ensimmäiset paikallisvaalit (APD 2015a, 11-13).
4/2003	Somalimaassa järjestetään ensimmäiset presidentinvaalit (APD 2015a, 11-13).
2–6/2005	TFG palaa Somaliaan maanpaosta Keniasta. Hallituksen sijaintipaikasta on erimielisyyksiä. Osa hallituksesta sijoittuu Mogadishuun, osa siirtymäkauden pääkaupunkiin Jowhariin.
3/2005	IGAD hyväksyy Afrikan unionin (AU) pyynnön toteuttaa rauhanturvaamisoperaation Somaliaan. Järjestö ei saa kuitenkaan organisoitua joukkojen lähettämistä.

---

---

9/2005	Somalimaassa järjestetään ensimmäiset parlamentinvaalit (APD 2015a, 11-13).
2/2006	TFG siirtyy Baidoaan. Parlamentti kokoontuu ensimmäisen kerran perustamisensa jälkeen.
3–6/2006	Sotaherrat muodostavat ARPCT:n vastustaakseen islamilaisten oikeusistuinten liiton (ICU) lisääntyvää vaikutusvaltaa, joka johtaa taisteluihin ryhmien välillä. ICU voittaa taistelut, valloittaa Mogadishun ja jatkaa etenemistä muualle Somaliin. ICU palauttaa ensimmäistä kertaa jonkintasoisen lain ja järjestyksen tilan sisällissodan alusta alkaen ja avaa Mogadishun lentokentän ja sataman ensimmäistä kertaa vuoden 1995 jälkeen.
12/2006	ICU:n saadessa suurimman osan Keski- ja Etelä-Somaliaa hallintaansa se hyökkää etiopialaisia ja TFG:n joukkoja vastaan Baidoassa suurin menetyksin. Etiopialaiset joukot vyöryvät Somaliin TFG:n tueksi ja ICU hajoaa pienempiin ryhmiin.
1/2007	TFG muuttaa Mogadishuun etiopialaisten ja yhdysvaltalaisien tukemana. Lisäksi AU aloittaa sotilaallisen AMISOM-operaation Somaliassa IGADin epäonnistuksessa operaation järjestämisessä. (Mays 2009.) Joukkojen vahvuus on noin 22 000 sotilasta. YK valtuuttaa operaation seuraavassa kuussa.
3/2007	Sisällissota eskaloituu TFG:n ja etiopialaisjoukkojen käydessä raskaita taisteluja oppositioryhmien kanssa.
9/2007	TFG:tä ja etiopialaisten miehitystä vastustava Somalian vapautuksen allianssi ARS perustetaan Eritrean. Liike pitää sisällään laajan koalition islamisteja, tyytymättömiä poliitikkoja, diasporassa eläviä nationalisteja ja entisiä ICU:n jäseniä. Taistelutoimet eskaloituvat entisestään.
6/2008	TFG ja ARS käyvät neuvotteluja Djiboutissa. Osapuolet hyväksyvät 11-kohtaisen sopimuksen, jonka tarkoituksena on tasata tietä väkivaltaisuuksien hillitsemiseksi ja sisällyttää oppositio hallitukseen ja parlamenttiin. Sopimuksessa edellytetään, että etiopialaisjoukot poistuvat maasta. (Amisom 2018.)
12/2008	Presidentti Yusuf irtisanoutuu tehtävästä painostuksen alaisena. Etiopialaisjoukot vetäytyvät Somaliasta, mutta AMISOM jää maahan. Hallituksella on vaikeuksia ylläpitää järjestystä.
1/2009	Djiboutin prosessi etenee: TFG ja ARS muodostavat yhtenäishallituksen ja uudeksi presidentiksi nousee Sharif Sheikh Ahmed (ARS:n johtaja ja entinen ICU:n johtaja) Mogadishun turvallisuustilanne paranee, vaikka al-Sabaab jatkaa edelleen taisteluja hallitusta vastaan, ja saavuttaa paikoin lisää asemia.
2/2009	Neljä kapinallisryhmää (ei sisällä al-Sabaabia) ilmoittavat yhdistyvänsä Hisbul Islam -nimiseksi ryhmäksi tavoitteenaan taistella uutta hallitusta vastaan.
3/2009	Somalian kabinetti äänesti islamilaisen lain perustamisen puolesta.
2010–2012	Somaliassa vallitsee nälänhätä. YK:n alainen WFP vetäytyy al-Sabaabin hallitsemilta alueilta työntekijöiden hengen uhalla.
2/2010	Al-Sabaab julistautuu al-Qaidan liittolaiseksi.
3/2010	TFG ja hallitusmyönteinen islamilainen ryhmä ASWJ allekirjoittivat yhteistyösopimuksen. ASWJ hallitsee osia Keski-Somaliasta.
7/2011	YK julistaa virallisesti nälänhädän kolmeen Somalian alueeseen. Al-Sabaab päättää osittain kansainvälisen avun etelään.
8/2011	TFG saa lopulta Mogadishun kokonaan sotilaallisesti hallintaansa ja kaupungin turvallisuustilanne paranee.
10/2011	Kenian, Etiopian ja Yhdysvaltojen joukot lisäävät sotilaallista toimintaa Somaliassa vastauksena al-Sabaabin jatkuville iskuille.

---

---

6/2011– 5/2012	Somalian johtohenkilöitä ja kansalaisyhteiskunnan jäseniä kokoontuu sarjassa neuvoa-antavia tapaamisia ja konferensseja, joissa sovitaan Somalian liittovaltion perustamisesta.
2–5/2012	Al-Sabaab menettää asemiaan (Baidoa ja Afgoye).
8/2012	Kansalliskokous äänestää uuden perustuslain puolesta ja uusi virallinen parlamentti astuu virkaan.
9/2012	Hassan Sheikh Mahamud nimitetään maan presidentiksi. Myöhemmin samana vuonna nimitetään pääministeriksi Abdi Farah Shirdon ja uusi virallinen hallitus (FGS).
10/2012	AMISOM ja FGS valtaavat al-Sabaabin hallussa olleen viimeisen merkittävän kaupungin, Kismayon sekä Wala Weynin. Al-Sabaab jatkaa kuitenkin laajoja terrori-iskuja.
6/2013	YK:n poliittinen avustusoperaatio UNSOM perustetaan Somaliaan aiemman UN-POSin tilalle. Tehtävän tarkoituksena on tukea vasta perustetun liittovaltion toimintojen ja kapasiteetin rakentamista.
10/2014	Mogadishussa allekirjoitetaan integroitu strateginen viitekehys, joka on ensimmäinen YK:n kokonaisvaltainen suunnitelma Somaliassa yli 20 vuoteen (YK 2014a).
11/2016	Somaliassa järjestettiin ensimmäiset parlamentinvaalit vuoden 1984 jälkeen. Vaalit eivät ole kuitenkaan universaalit, vaan 135 klaaninvanhinta valitsee valitsijamiehistön (51 edustajaa kutakin klaaninvanhinta kohden), jotka valitsevat puolestaan parlamentin 275 jäsentä. (YK 2016.)
2/2017	Parlamentti valitsee entisen pääministerin, Mohamed Abdullahi Mohamedin uudeksi presidentiksi.
5/2017	Lontoossa järjestetään Somalia-konferenssi, johon osallistuu Somalian keskeisiä toimijoita. Konferenssissa keskitytään turvallisuussektorin reformin, kuivuuden ja humanitaarisen kriisin kysymyksiin sekä hyväksytään uusi kansainvälinen kumppanuus Somalian kehittämiseksi. (Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus 2017.)
12/2017	FGS ja YK allekirjoittavat uuden YK:n strategisen viitekehysten Somalialle vuosille 2017–2020 (YK 2017).

---

Koko taulukkoon viittaavat lähteet: Lewis 2014, 133–137; BBC 2018; CNN 2017; Interpeace 2009, 102–105; Security Council Report 2018. Poikkeavat lähteet viitattu tekstissä erikseen.

LIITE 3: SOMALIAN RAUHANRAKENTAMISEN KESKEISET TAPAHTUMAT

Tapahtuma	Toimet	Seuraukset
Djibouti I 1991	Konferenssin tavoitteena oli ennen kaikkea väliaikaishallinnon hyväksyminen, mutta myös aselevon saavuttaminen. Neuvottelut olivat korostuneen ylhäältä johdetut ja eliittiorientoituneet. Väliaikaishallinto hyväksyttiin ja USC:n Ali Mahdi valittiin väliaikaishallinnon presidentiksi, mutta tätä ei laajemmin hyväksytty.	Rauhansopimusta ei kyetty implementoida, ja hallinnolla ei ollut laajempaa hyväksyntää takanaan, joten sen kapasiteetti toimia jäi tyngäksi. Poliittiset jännitteet kasvoivat ja väkivaltaisuudet lisääntyivät, sillä USC hajaantui kahtia siitä erkaantuneen SNA:n ryhtyessä taistelemaan USC:tä vastaan.
UNOSOM I ja II 1992–1995	YK:n interventiolla tavoiteltiin avustulähetyksien ja siviilien suojelemista sekä järjestyksen palauttamista. Ensimmäisessä vaiheessaan operaatio oli niin pieni, että se ei tosiasiansa pystynyt toteuttamaan tehtävänsä, mutta laajetessaan operaatio kykeni ainakin rajoitetusti täyttämään tehtävänsä.	Operaatio ei tuottanut pidempiaikaisia rauhaa ja järjestystä Somaliaan, mutta se helpotti huomattavasti inhimillistä kärsimystä maassa ja lopetti laajalajaisen sodankäynnin maassa. Operaation poistuttua maasta sotaherrat jatkoivat toimintaansa, mutta aiempaa paikallisemmalla tasolla.
Addis Abeba 1993	Konferenssissa tavoiteltiin ryhmittymien välistä rauhaa ja siirtymäkauden hallitusta. Konferenssissa hyväksyttiin siirtymäkauden kansallisen neuvoston (TNC) muodostaminen (muoto jätettiin hyvin laveaksi) ja aseistariisuminen 90 päivän sisällä. Konferenssiin osallistui aiempaa enemmän ryhmiä (15), mutta oli edelleen ylhäältä johdettu eliittien välinen neuvotteluprosessi.	Rauhansopimus ja aseistariisuminen eivät toteutuneet, mutta TNC jatkoi toimintaansa ilman todellista vaikutusvaltaa maan tapahtumiin. Hallinnon rakenteita ei saatu rakennettua. SNA:n hyökkäsi neuvottelujen seurauksena YK-joukkoja vastaan ja tästä seurasi taistelut näiden välillä kunnes YK-joukot poistui maasta.
Sodere 1996–1997	Etiopia isännöi 41 somalijohtajaa ja 26 samanmielistä ryhmittymää Soderen konferenssissa. Etiopialla oli prosessissa omatkin pyrintönsä, sillä prosessi käytännössä sulki Etiopialle vihamieliset ryhmät (tärkeimpänä SNA) neuvottelujen ulkopuolelle. Osallistujat sopivat liiton muodostamisesta (NSC, <i>National Salvation Council</i> ) ja uudesta kansallisesta sovittelukonferenssista. Tärkein saavutus konferenssissa oli kuitenkin 4.5-järjestelmän luominen.	Neuvotteluilla oli vaikutusta Somalian sisällissodan liittolaissuhteisiin ja kahden laajan ja toisilleen vastakkaisen koalition vakiintumiseen (NSC ja SNA). Rauhan edistämisen suhteen Soderella ei ollut juurikaan vaikutusta. Soderen pysyvin perintö Somalian rauhanrakentamisprosessiin oli 4.5-järjestelmä, johon tulevat hallitusjärjestelyt ovat perustuneet.
Kairo 1997	Kairon konferenssi pidettiin Egyptin välittämänä vastauksena Soderen konferenssille (Kairon konferenssi edusti islamilaista maailmaa). Sen tavoitteena oli luoda sopu NSC:n ja SNA:n välillä ja siten keskitetyn kansallisen hallituksen luominen. NSC:n merkittävät johtohenkilöt vetäytyivät kuitenkin viime metreillä neuvotteluista ja sopimusta ei syntynyt.	Soderessa ja Kairossa ei saavutettu tuloksia niin osapuolien välisen rauhanvälityksen kuin hallituksen muodostamisenkaan suhteen. Sen sijaan ne vahvistivat laajat koalitiot, jotka muodostivat pohjan tulevien vuosien vihollisuuksille. Seuraavan parin vuoden aikana paikallisen tason liikkeet kuitenkin vakiinnuttavat oman valtansa luoden rajoitettua järjestystä maahan.

Arta 2000	<p>Artan tavoitteena oli jälleen siirtymäkauden hallitus ja koalitioiden välinen rauha. Konferenssiin osallistui aiemasta poiketen yli 3 000 kansalaisyhteiskunnan jäsentä yhteiskunnan eri aloilta. Neuvottelujen tuloksena pystytettiin kolmevuotinen siirtymäkauden hallitus TNG, joka vahvisti Mogadishussa sijaitsevia somalivoimia etiopialaismielisen NSC:n kustannuksella sekä siirtymäkauden kansalliskokous. TNG:n pystyttäminen perustui Soderessa luotuun 4.5-järjestelmään ja se oli luonteeltaan unitaarinen.</p>	<p>TNG:n ja kansalliskokouksen myötä maahan saatiin ensimmäistä kertaa siirtymäajan valtion instituutiot, jotka pystyivät toimimaan myös alueellisesti ja kansainvälisesti, mutta ne olivat edelleenkin suuressa mitassa hampaattomia mm. sotaherrojen suunnalta saamansa vastustuksen vuoksi. Hallituksen legitimizeettiä vahvisti aiempaa paremmin alhaalta ylös nousevia näkökulmia kuunteleva lähestymistapa konferenssissa, vaikka tätä heikensikin epäselvyys kutsuttavista henkilöistä.</p>
Mbagathi 2002–2004	<p>Prosessin tavoitteena oli rakentaa hajautettu federatiivinen Somalian valtio ja ryhmien välinen rauha. Tärkeimmät neuvottelujen osapuolet olivat TNG ja Etiopian tukema SRRC. Prosessissa oli mukana joukko poliittisia ja sotilasjohtajia, perinteisiä vanhimpia ja kansalaisyhteiskuntavaikuttajia, mutta hallitsevassa roolissa oli ryhmittymien johtajat. Prosessissa perustettiin siirtymäajan federatiivinen hallinto (TFG).</p>	<p>Hallituksella oli erimielisyyksiä mm. hallintopääkaupungin sijainnista, mutta se ei kuitenkaan erimielisyyksistä huolimatta hajonnut. Puutteellisen edustuksellisuuden vuoksi laajempaa kansallista kannatuspohjaa ei ole, joten TFG:n vaikutusvalta ei ulottunut kovin laajalle Somaliassa. TFG:n turvallisuus oli riippuvainen ulkomaisesta tuesta. Hallitusta vastustava ICU (myöhemmin ARS ja al-Sabaab) pitivät maata suureksi osaksi hallinnassaan.</p>
Djibouti II 2008	<p>Prosessissa TFG:n ja ARS:n neuvottelivat aselevosta ja yhtenäishallituksen muodostamisesta. Neuvotteluissa hyväksyttiin sopimus, jonka tarkoituksena oli tasata tietä väkivaltaisuuksien hillitsemiseksi ja sisällyttää oppositio hallitukseen ja parlamenttiin. Sopimuksessa edellytettiin ARS:n vaatimuksesta, että etiopialaisjoukot poistuvat maasta, ja ne poistuivatkin maasta noin puoli vuotta sopimuksen allekirjoittamisesta. Tämän jälkeen uusi yhtenäishallitus saatiin muodostettua.</p>	<p>Hallituksen legitimizeetti kasvoi huomattavasti, kun sitä ei enää nähty (kovan linjan islamistit pois lukien) etiopialaisten nukkehallitsijoina ja hallituksen ja parlamentin pohja ulottui laajempaan kansanosaan. Maan turvallisuustilanne heikkeni vuodesta 2006 alkaen taisteluiden alettua TFG:n ja ICU:n välillä ja on jatkunut siitä asti heikompana. Maltillisten siirtyessä hallitukseen TFG:n legitimizeetti on parantunut ja oppositioryhmien heikentynyt.</p>
Siirtymäajan päättäminen 2011–2012	<p>Prosessissa keskeiset Somalian johtajat ja välillä kansalaisyhteiskunnan edustajia kokoontui toistuvasti keskustelakseen siirtymäkauden päättämisestä ja pysyvän Somalian liittovaltion perustamisesta. Neuvotteluissa edettiin perusteellisemmin ja rauhallisemmin, mikä edesauttoi pitävään sopimukseen pääsemistä. Kansalliskokous äänesti uuden perustuslain puolesta elokuussa 2012, jonka jälkeen virallinen hallitus (FGS) ja parlamentti astuivat virkaan.</p>	<p>Hallinnon kapasiteetti ja tosiasiallinen ote maan hallinnasta on lisääntynyt. Palvelujen tuottaminen kansalaisille ja legitimizeetin saavuttaminen on kuitenkin edelleen riskitekijä, johon pitää satsata, jotta vakauttamisprosessin saavutukset eivät valu tyhjiin. Turvallisuustilanne Keski- ja Etelä-Somaliassa on edelleen heikko, sillä islamistiset liikkeet (etenkin al-Sabaab) jatkavat edelleen kampanjaa federatiivista hallintoa vastaan.</p>

LIITE 4: SOMALIMAAN RAUHANRAKENTAMISEN KESKEISET TAPAHTUMAT

Tapahtuma	Toimet	Seuraukset
Berbera & Burao 1991	Konferensseissa tavoiteltiin aselepoa pohjoisen klaanien välille ja hallinnon perustamista. Aselepo klaanien välillä saavutettiin, ja guurtin päätöslauselmassa Somalimaa julistettiin itsenäiseksi, jonka SNM:n keskuskomitea myös hyväksyi. Muita päätöslauselman kohtia olivat sharia-lain omaksuminen lain pohjaksi, turvallisuuden varmistaminen, hallinnon perustaminen mahdollisimman nopeasti, asemien ja tehtävien jakaminen oikeudenmukaisesti klaanien kesken (tosin SNM:n vaatimuksesta SNM:ää suosien). Presidentiksi valittiin Abdirahman Ahmed Ali Tuur.	Itsenäisyysjulistus oli merkitykseltään mittava, ja maa on pysynyt tähän päivään saakka itsenäisenä. Sitä ei tosin ole kansainvälisesti tunnustettu. Päätämällä pysyä erillään Etelä-Somalian konfliktista Somalimaa on voinut keskittyä omaan rauhanrakentamisprosessiinsa. Sovittu aselepo pysyi voimassa seuraavan vuoden helmikuuhun saakka, jolloin Isaaqin heimon sisäiset ristiriidat puhkesivat konfliktiin. Turvallisuustilanne ja klaanien väliset suhteet olivat edelleen räjähdysherkät.
Borama 1993	Konferenssissa pyrittiin vahvistamaan rauhaa Somalimaassa ja luomaan konsensusta valtion muodosta ja toimista. Tärkeä päätös oli nostaa 150-henkinen guurti rauhanrakentamisen keskiöön ja valtion rakenteiden osaksi sekä ylipäätään klaaninvanhimpien aseman noteeraaminen. Konferenssissa muotoiltiin myös kansallinen peruskirja, joka toimi maan perustuslakina ja valittiin uusi presidentti (Muhammad Haji Ibrahim Egal). Konferenssi oli ensimmäistä konferenssia inklusiivisempi, ja se ei enää edustanut samalla tavoin SNA:n herruutta.	Klaaninvanhimpia koskeva institutionaalinen kehitys oli positiivinen askel maan vakauttamiseksi, sillä se helpotti tehokkaasti maan turvallisuusongelmia. Konsensuksen luominen konferenssissa vakautti maan oloja, mutta ei lopullisesti, sillä Isaaqin klaanin välillä puhkesi sota marraskuussa 1994. Sota osoitti, että myöskään guurti ei ole lopullinen ratkaisu, sillä yrityksistään huolimatta se ei saanut tilannetta rauhoittumaan. Konfliktin alullepanijat eivät kuitenkaan saaneet edes oman klaanin täyttä tukea, joten sota ei eskaloitunut siihen pisteeseen asti, että se olisi uhannut maan hallintoa.
Hargeisa 1996–1997	Hargeisa oli viimeinen kansallinen rauhankonferenssi, missä maan tilanne saatiin lopulta rauhoittumaan ja vakiinnutettua, vaikka neuvotteluissa esiintyi edelleen epäluuloa. Konferenssissa kehitettiin maan hallintorakenteita ja laadittiin väliaikainen perustuslaki, jonka oli tarkoitus tulla täysin voimaan kansanäänestyksen jälkeen. Konferenssissa laadittiin perustus maan tulevalle demokratiakehitykselle. Konferenssi oli edeltäjiensä jälleen inklusiivisempi, ja mukaan kutsuttiin tällä kertaa myös vähemmistökliaanien edustajat.	Konferenssi merkitsi lähtölaukausta maan positiiviselle kehitykselle, sillä maa on kehittynyt ja demokratisoitunut. Konflikti ei myöskään ole enää uusiutunut maassa, joten sen voi katsoa saavuttaneen kohtalaisen turvallisuuden tason. Maassa on onnistuttu järjestämään vaaleja, mutta niiden järjestämisestä on monessa kohdin jouduttu lykkäämään. Demokratian institutionaalisoinnissa on ollut kuitenkin puutteita ja hallitus on turvautunut myös varsin epädemokraattisiin toimiin, kuten sananvapauden rajoittamiseen. Myös kiistat Puntmaan ja Khatumon alueen kanssa ovat aiheuttaneet ongelmia.